

บทที่ 2

วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมาย ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กระบวนการผลิตสินค้าหรือการจำหน่ายสินค้า ไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือจำหน่ายสินค้าภายในประเทศไทยเองหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อมาจำหน่ายในประเทศไทยก็ตาม ปัจจุบันนี้ได้พัฒนากระบวนการผลิตหรือวิธีการกระจายสินค้าเปลี่ยนแปลงจากสมัยก่อนอย่างมาก เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีและวิทยาการขั้นสูงที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในกระบวนการผลิตหรือการจำหน่ายสินค้า จึงทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถทราบรายละเอียดสินค้าได้เท่าที่ควร ดังนั้นเมื่อเกิดความชำรุดบกพร่องหรือมีความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อคนสุดท้ายจึงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่มีความบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยอย่างไร

ประเทศต่างๆ ที่มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมผลิตสินค้าหรือการจำหน่ายสินค้า จึงมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ “Product Liability Law” มาบังคับใช้ โดยนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด หรือที่เรียกว่า “Strict Liability” มาใช้และถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายดังกล่าว สำหรับประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยมีการนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาเป็นมาตรการบังคับให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดเมื่อเกิดความเสียหายแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภคสินค้าที่ตนเองเป็นผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ได้รับยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

นอกจากนี้ องค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค คือ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามบทบัญญัติในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ยังไม่มีความชัดเจนถึงแนวการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และแนวคิดในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของ

สินค้า เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี ของกฎหมายดังกล่าวอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังที่ได้ศึกษามาเป็นลำดับต่อไปนี้

1. วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ

กฎหมายความรับผิดอันเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ หรือ Product liability law มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโรมันโบราณและอาจจะโยงไปถึงสมัยของชาวแอนเชียนบาบิโลน (Ancien Babylon)⁷ เมื่อประมาณหนึ่งพันถึงสองพันปีก่อนหน้านั้น โดยการบังคับใช้ขณะนั้น มักจะอยู่ในรูปแบบของการรับประกันคุณภาพของสินค้าจากผู้ผลิต แต่จะมุ่งให้ความคุ้มครองสินค้าเพียงบางอย่งเท่านั้น ต่อมาเมื่อปลายทศวรรษ 1950 ถึงต้นทศวรรษ 1960 จึงได้มีการเริ่มต้นแนวคิดจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้มีการนำเอาหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) มาบังคับใช้กับผู้ผลิตสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องก่อให้เกิดอันตรายกับผู้บริโภค จนทำให้หลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) กลายเป็นกลไกและเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในปัจจุบันนี้

วิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ที่ถือเป็นรากฐานของกฎหมายความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในสมัยปัจจุบันนี้ มีการเริ่มต้นขึ้นในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา⁸ ที่มีการนำเอากฎหมายสัญญา เรื่อง การรับประกันคุณภาพ (Warranty) และกฎหมายละเมิด (Tort) เรื่อง ความรับผิดโดยประมาท มาใช้บังคับกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในสมัยนั้น โดยมีแนวความคิดว่าผู้ขายควรต้องรับผิดชอบความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องของสินค้าที่ขายไป และเมื่อนำแนวความคิดดังกล่าวนี้มาเปรียบเทียบกับแนวคิดของคนในสมัยปัจจุบัน ที่เห็นว่าคนส่วนใหญ่ที่ได้รับบาดเจ็บจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีนิติสัมพันธ์หรือมีสัญญาซื้อขายระหว่างกันก็ตาม ซึ่งจะทำให้เห็นถึงความสอดคล้องกันและถือว่าเป็นแนวความคิดทางกฎหมายที่สำคัญที่ทำให้เกิดกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ จนกระทั่งในระหว่างทศวรรษที่ 1960 ถึงทศวรรษที่ 1970 เป็นยุคที่กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ได้มีการพัฒนาที่โดดเด่นที่สุด โดยเฉพาะประเทศสหรัฐ

⁷ David G. Owen. "The Evolution of Products Liability Law" The Review of Litigation. 26 no4 955-989 Symposium 2007. p.1.

⁸ Ibid., p.1.

อเมริกา ที่มีคำพิพากษาออกมาเป็นกฎหมายในการบังคับใช้แก่คดีหลายๆ คดี จนมีการขยายไปในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (European) อย่างซ้ำๆ ซึ่งหลายประเทศนำไปเป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ไปใช้บังคับเป็นกฎหมายในประเทศของตนและปัจจุบันนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการปรับปรุงหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อให้ทันสมัยและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยได้ออกเป็น The Restatement (third) of Torts: Product liability ที่ถือว่าเป็นกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากที่สุด

วิวัฒนาการและแนวคิดกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่ละประเทศ ซึ่งผู้ศึกษามุ่งศึกษาเปรียบเทียบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งศึกษาเฉพาะประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย กล่าวคือ

1.1 วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศแรกที่มีการเรียกร้องความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งการเรียกร้องให้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ โดยในช่วงต้นยุคกลางของประเทศอังกฤษถือว่าเป็นช่วงยุคที่ดีที่สุดที่กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ได้บัญญัติอยู่ในกฎหมายแพ่งเอกชนของอังกฤษ ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการผลิตหรือการควบคุมคุณภาพของสินค้าจะอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบตามกฎหมายอาญาของอังกฤษ โดยรัฐจะเข้าดูแลคุณภาพของสินค้าที่มีการพัฒนาขึ้นให้เป็นไปตามที่กฎหมายอาญาในแต่ละท้องถิ่นที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อปกป้องประชาชนไม่ให้ถูกหลอกลวงจากผู้ขายมากกว่าการมุ่งคุ้มครองเยียวยาความเสียหายจากการบาดเจ็บอันเป็นผลมาจากสินค้านั้น⁹

ต่อมายุคสมัยโรมันตอนปลาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องความยุติธรรมในคุณภาพของสินค้า ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบต่างๆ และอยู่ในกลุ่มชนบทของประเทศอังกฤษเท่านั้น โดยสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากหลักฐานทางกฎหมายในประมวลกฎหมายจัสติเนียน (Justinian's Digest)¹⁰ ที่ถูกสร้างขึ้นในยุคกลางของสมัยโรมัน ได้มีการจำกัดขอบเขตของกฎหมายอังกฤษให้เป็นหมวดหมู่ตลอดจนมีการศึกษากฎหมายแพ่งกันอย่างแพร่หลายในสมัยนั้น จนในศตวรรษที่ 13 มีนักปราชญ์นิกายสกอัสติก (Scholastic) ชาวอิตาลีชื่อโทมัส อควีนาส (Thomas

⁹ Ibid., p.2.

¹⁰ Ibid.

Aquinas) ได้เขียนหนังสือชื่อ Summa Theologiae ที่เป็นหนังสือใช้สอนในมหาวิทยาลัยโคโลญจ์¹¹ ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงการค้าและการคุ้มครองผู้บริโภคในสมัยนั้นว่า “ผู้ขายสินค้าโดยไม่เปิดเผยข้อบกพร่องหรือปิดเป็นความลับไว้เป็นบาป และการขายสินค้าที่มีข้อบกพร่องซ่อนเร้นผู้ขายได้รู้และผู้ซื้อไม่รู้ การขายนั้นเป็นโมฆะ ซึ่งผู้ขายมีภาระที่จะต้องคืนราคาส່ว่นที่ซ่อนเร้นให้ผู้ซื้อ และผู้ซื้อต้องรับผิดชอบในข้อบกพร่องที่ปรากฏชัดเจนใดๆ ในสินค้านั้น”¹² ตามที่นักปราชญ์โทมัส อควินาส กล่าวไว้นี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญของงานของวัฒนธรรมและคุณธรรมในการซื้อขายในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งหลักกฎหมายที่ประเทศอังกฤษได้นำมาเป็นหลักในการปรับใช้ในการพิจารณาความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ มีดังต่อไปนี้

1.1.1 หลักผู้ซื้อต้องระวังและการรับประกัน (Caveat Emptor and warranty)

ศตวรรษที่ 1600 ประเทศอังกฤษใช้หลักความรับผิดชอบของผู้ขายต่อความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า โดยอาศัยหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) ซึ่งเป็นไปตามหลักของศาสนาโรมัน (The ecclesiastical law doctrine) ที่หลงเหลือมาจากสมัยโรมันตอนปลาย โดยผู้ซื้อเป็นผู้ที่ต้องแบกรับความเสี่ยง (Risk) ตามหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Let the buyer beware หรือ Caveat Emptor)¹³ ซึ่งผู้ซื้อทำหน้าที่ที่จะต้องปกป้องตัวเอง ในความไม่ปลอดภัยหรือข้อบกพร่องที่ปรากฏอย่างชัดเจนและยังต้องยอมรับในความไม่ปลอดภัยที่ซ่อนอยู่ในสินค้านั้นด้วย ต่อมาอีก 2 ศตวรรษ มีการนำหลักความทุจริตหรือหลักความฉ้อฉล (Case of fraud) และหลักการรับประกันคุณภาพโดยชัดแจ้ง (Express warranty) มาใช้บังคับในการให้ความคุ้มครองผู้ซื้อให้มากขึ้นกว่าเดิม แต่อย่างไรก็ตามความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในขณะนั้นก็ยังอยู่ภายใต้หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor)¹⁴ เช่นเดิม

กระทั่งในปี ค.ศ.1810 ศาลในประเทศอังกฤษได้ตัดสินคดี Holcombe v. Hewson¹⁵ ที่มีการกำหนดหลักการใหม่แทนที่หลักผู้ซื้อต้องระวังที่กำหนดให้ผู้ซื้อต้องยอมรับความเสี่ยงจากความบกพร่องที่ซ่อนอยู่ในสินค้า กลายเป็นหลักตรงกันข้ามกันที่ทำให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้ขายรับประกันคุณภาพของสินค้าและแสดงโดยชัดเจนว่าสินค้าที่ขายไม่มีความชำรุด

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Holcombe v. Hewson, (1810) 170 Eng. Rep. 1194 (N.P.)

บกพร่องซ่อนอยู่ (Hidden defect) หรือเรียกหลักนี้ว่า “หลักผู้ขายต้องระวัง” (Caveat venditor)¹⁶ และเมื่อปี ค.ศ.1815 ได้มีการตัดสินคดี Gardiner v. Gray¹⁷ โดยผู้พิพากษา ชื่อ Lord Ellenborough ที่ได้อธิบายแนวความคิดพื้นฐานของการรับประกันคุณภาพในสินค้า ที่ไม่มีการรับประกันจากผู้ขาย โดยชัดแจ้งหรืออาจเรียกว่าการรับประกันโดยปริยาย (Implied warranty) ไว้ว่า “ผู้ซื้อเขามีสิทธิที่จะคาดหวังถึงรายละเอียด ข้อสัญญาซื้อขาย โดยปราศจากการรับประกันใดๆ ซึ่งถือว่าเป็นสัญญาโดยปริยาย (Implied term) ทุกสัญญา เพราะคู่สัญญาไม่มีโอกาสตรวจสอบเกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะ หรือความชำรุดบกพร่องได้ หลักผู้ซื้อต้องระวังจึงไม่สามารถนำไปใช้ได้”¹⁸

ต่อมาได้มีการพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการรับประกันคุณภาพของสินค้าโดยปริยาย (Implied warranty) หลายคดีที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ขายที่ต้องมีความรับผิดชอบในความเสียหายของสินค้าที่ตนเองขายไป ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายการซื้อขายภายใต้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษ มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของเจตนาภายในของผู้ขายที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเจตนาของเขา ดังนั้น จึงไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างยุติธรรมเท่าที่ควร

1.1.2 หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาและประมาท (Privity of contract and Negligence)

การพัฒนาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับหลักความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในประเทศอังกฤษ จากการที่ได้เริ่มมีการนำหลักความรับผิดชอบทางละเมิดมาใช้บังคับในคดีที่มีความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ แทนหลักของการรับประกันตามกฎหมายสัญญาที่นำเอาหลักของนิติสัมพันธ์ของคู่สัญญาหรือหลักความสัมพันธ์ทางสัญญามาดำเนินคดีมาใช้ เพราะหลักการรับประกันคุณภาพมีข้อจำกัดของการนำไปใช้งานเป็นอย่างมาก ซึ่งใน ค.ศ. 1842 ศาลในประเทศอังกฤษมีการตัดสินคดีแรกเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ขายด้วยการนำเอาหลักตามกฎหมายละเมิดดังกล่าวมาปรับใช้กรณีความเสียหายเป็นผลมาจากผลิตภัณฑ์ คือ คดีระหว่าง Winterbottom v. Wright¹⁹ ที่เหยื่อได้รับบาดเจ็บจากความประมาทของผู้ขายในความชำรุดบกพร่องของสินค้า เป็นเหตุให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อผู้บาดเจ็บ แม้จะไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันก็ตาม โดยผู้พิพากษา

¹⁶ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." *The Review of Litigation* 26 no 4 955-89 Symposium 2007. Page 3

¹⁷ Gardiner v. Gray, (1815) 171 Eng. Rep. 46, 47 (N.P.)

¹⁸ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." *The Review of Litigation* 26 no 4 955-89 Symposium 2007. Page 3

¹⁹ Winterbottom v. Wright, (1842) 152 Eng. Rep. 420 (Ex)

Lord Abinger, C.B. ได้ตั้งข้อสังเกตในเรื่องนี้ว่า การเรียกร้องของเหยื่อผู้ได้รับบาดเจ็บจะไม่สามารถดำเนินการตามข้อเรียกร้องได้ หากมีการจำกัดขอบเขตของการดำเนินคดีที่จะให้เป็นเรื่องของสัญญาไว้เช่นนี้ มันช่างเป็นเรื่องที่แปลกและเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกว่าเหตุ เราสามารถมองเห็นปัญหาที่ตามมาจำนวนไม่น้อย²⁰

ค.ศ.1893 ประเทศอังกฤษจึงได้มีการนำหลักผู้ขายต้องระวังไปบัญญัติไว้ในกฎหมายซื้อขายหรือกฎหมาย Sale of Goods Act of 1893 จนกระทั่งในปี 1932 ประเทศอังกฤษได้ยกเลิกหลักความผูกพันทางสัญญา (Privity of contract) เปลี่ยนไปใช้หลักกฎหมายละเมิดในเรื่องความประมาทเลินเล่อในที่สุด ซึ่งคดีที่มีชื่อเสียงในการเรียกร้องความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยใช้หลักของความประมาท (Negligence) คือ คดี Donoghue v. Stevenson²¹ นั่นเอง

1.1.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act 1987)

ศตวรรษที่ 1987 รัฐสภาของประเทศอังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค คือ Consumer Protection Act 1987²² เพื่อใช้บังคับในกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นแก้ไขพระราชบัญญัติความไม่ปลอดภัยของผู้บริโภค ค.ศ. 1978 (Consumer Safety Act 1978)²³ และพระราชบัญญัติความไม่ปลอดภัยของผู้บริโภค (แก้ไข) ค.ศ. 1986 (Consumer Safety (Amendment) Act 1986)²⁴ ที่มีอยู่แล้วโดยในส่วนของความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ได้มีการบัญญัติไว้ในส่วนที่ 1 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) ผู้ต้องรับผิดชอบ

ผู้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 1 ให้ผู้ต้องรับผิดชอบในความหมายของคำว่า “ผู้ผลิต” (Producer)²⁵ โดยคำนิยามของผู้ผลิตให้หมายความถึง

(1) บุคคลซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้า²⁶

²⁰ Ibid.

²¹ Donoghue v. Stevenson, (1932) A.C. 562 (H.L)

²² Wikipedia “Consumer Protection Act 1987” October 10, 2011 From http://en.wikipedia.org/wiki/Consumer_Protection_Act_1987.

²³ The National Archives “Consumer Protection Act 1987” October 2, 2012 From www.legislation.gov.uk/ukpga/1987/43.

²⁴ Ibid.

²⁵ Consumer Protection Act 1987; section 1(2)

(2) บุคคลที่แสดงชื่อของตนเองลงบนสินค้าหรือใช้เครื่องหมายทางการค้าหรือที่มีลักษณะเฉพาะใดๆ เกี่ยวกับสินค้าอันแสดงว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้า²⁷

(3) สินค้าที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือลักษณะสำคัญใดๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกระบวนการผลิต ผู้ดำเนินการในกระบวนการจำหน่ายต้องเป็นผู้ต้องรับผิดชอบ²⁸

ความรับผิดชอบของผู้ผลิตบัญญัติไว้ในมาตรา 2 โดยผู้ผลิตหรือผู้ที่ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามบทนิยามในมาตรา 1 จะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคต่อเมื่อ

(1) เป็นผู้ผลิตสินค้า

(2) เป็นผู้ที่แสดงชื่อของตนเองลงบนผลิตภัณฑ์หรือใช้เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายที่มีลักษณะเฉพาะอื่นใดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น แสดงตนว่าเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น

(3) เป็นผู้นำเข้าสินค้านั้นเข้ามาจำหน่ายในประเทศสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรปจากประเทศนอกสหภาพยุโรป เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าของตนในการที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้แก่บุคคลอื่น

(4) ผู้ขายสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหาย จะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายต่อเมื่อผู้เสียหายร้องขอให้เปิดเผยชื่อบุคคลตาม (1) ถึง (3) ข้างต้น โดยการร้องขอได้กระทำการภายในเวลาอันสมควรภายหลังจากความเสียหายได้เกิดขึ้น และผู้ขายละเลยไม่กระทำการร้องขอดังกล่าวหรือไม่แจ้งให้ทราบถึงบุคคลตาม (1) ถึง (3) ข้างต้น ภายในระยะเวลาอันสมควรหลังจากได้รับการร้องขอให้เปิดเผยชื่อของผู้เสียหาย²⁹

(5) ผู้ซึ่งเป็นผู้จำหน่ายส่วนประกอบใดๆ ไม่ว่าจะเป็นชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบอื่นใด จะไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นเพียงผู้จัดหาผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นส่วนประกอบเท่านั้น³⁰

ในกรณีที่มีบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบหลายรายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค มาตรา 2(5) กำหนดให้บุคคลเหล่านั้นต้องร่วมกันหรือแทนกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย³¹ ด้วย

2) ผู้เสียหาย

²⁶ Consumer Protection Act 1987; section 1(2)(a)

²⁷ Consumer Protection Act 1987; section 1(2)(b)

²⁸ Consumer Protection Act 1987; section 1(2)(c)

²⁹ Consumer Protection Act 1987; section 2(3)

³⁰ Consumer Protection Act 1987; section 1(3)

³¹ Consumer Protection Act 1987; section 2(5)

ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 แบ่งออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินจากผลิตภัณฑ์โดยตรง ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 5(1) เช่น ผู้ซื้อสินค้า ผู้ใช้สินค้าหรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงกับสินค้าและได้รับความเสียหาย (Bystanders)³² และอีกกรณีหนึ่งเป็นผู้เสียหายโดยอ้อม คือ ผู้ที่อยู่ในความอุปการะและญาติ ตามพระราชบัญญัติอุบัติเหตุร้ายแรง ค.ศ.1976 (Fatal Accidents Act 1976)³³ ของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าให้ได้รับการคุ้มครองด้วย

3) สินค้า

สินค้า (Product) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยบัญญัติไว้ในมาตรา 1(2) สินค้าใดๆ รวมถึงกระแสไฟฟ้า³⁴ และชิ้นส่วนต่างๆ ของสินค้าตลอดไปจนถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าด้วย³⁵ ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบ ส่วนสัตว์ป่า (Game) หรือผลิตผลทางการเกษตร (Agricultural product) ที่ไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปทางอุตสาหกรรม³⁶ รวมตลอดถึงสินค้าที่ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านหรือที่ดิน ยกเว้น สัมภาระที่ใช้ในการก่อสร้าง³⁷ ไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 นี้

4) ความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยในสินค้า

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) หมายถึง สินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องขาดความปลอดภัยอันพึงคาดหมายได้โดยบุคคลทั่วไป ซึ่งหมายความรวมถึงความปลอดภัยในชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิตหรือประกอบเป็นสินค้าชิ้นสุดท้าย ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ชีวิต หรือร่างกาย³⁸ สำหรับ

³² อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 2547 หน้า 152

³³ Consumer Protection Act 1987; section 1(2)

³⁴ Ibid.

³⁵ Consumer Protection Act 1987; section 1(3)

³⁶ Consumer Protection Act 1987; section 2(4)

³⁷ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 122

³⁸ Consumer Protection Act 1987; section 3(1)

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยในสิ่งที่คนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังในความปลอดภัยจากสินค้า จะต้องคำนึงถึงสถานะแวดล้อม รวมถึง

(1) ลักษณะและวัตถุประสงค์ในการนำผลิตภัณฑ์ออกวางสู่ท้องตลาด ของผลิตภัณฑ์ที่นำออกสู่ท้องตลาด เช่น การบรรจุ การใช้เครื่องหมายและคำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับ ผลิตภัณฑ์ หรือการคำเตือนเกี่ยวกับการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำในสิ่งที่มีอยู่หรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์

(2) สิ่งใดก็ตามที่มีเหตุผลอันสมควรคาดหวังได้ว่าควรจะต้องมีหรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น และ

(3) ช่วงเวลาที่ผลิตภัณฑ์นั้นถูกนำออกจำหน่ายโดยผู้ผลิตไปยังบุคคลอื่น³⁹

ในส่วนนี้จะอธิบายโดยละเอียดในบทที่ 3 ต่อไป

5) ความเสียหาย

ความเสียหาย (Damage) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 5(1) ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง บุคคลผู้ได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือชีวิต รวมตลอดถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินใดๆ (รวมถึงที่ดิน) ด้วย⁴⁰ ยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวสินค้าที่ก่อให้เกิด ความเสียหายหรือเป็นความชำรุดบกพร่องของตัวสินค้าเอง ซึ่งมาตรา 5(2) ได้บัญญัติยกเว้นไว้ไม่ต้องรับผิดชอบแต่ประการใด

ค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย นอกจากค่าเสียหายที่คำนวณเป็นตัวเงินได้แล้ว ศาลประเทศอังกฤษมีแนวทางปฏิบัติว่าผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน และความเสียหายในอนาคต เช่น การขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ในอนาคต การสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพ⁴¹ เป็นต้น

สำหรับค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive damage) ที่บังคับให้ผู้ผลิตหรือจำหน่ายต้องรับผิดชอบที่มีเจตนามุ่งแสวงหาผลกำไรเกินควร ละเลยการกระทำใดๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่บริโภค ซึ่งถือเป็นค่าเสียหายกรณีพิเศษที่กฎหมายบังคับให้จำเลยชดเชยค่าเสียหาย

³⁹ Consumer protection act 1987 section 3

⁴⁰ Consumer Protection Act 1987; section 5(1)

⁴¹ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 155

เชิงลงโทษแก่โจทก์ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 5(4) ให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่โจทก์ได้ไม่เกิน 275 ปอนด์

6) ข้อบกพร่องความรับผิดชอบ

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 ของประเทศอังกฤษได้มีข้อบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ผลิตไว้ในมาตรา 4 ซึ่งผู้ผลิตจะต้องแสดงให้ศาลเห็นว่า

(1) ความไม่ปลอดภัยเป็นผลมาจากการปฏิบัติตามบทบังคับของกฎหมายหรือภายใต้ข้อกำหนดของสังคม⁴²

(2) คนที่ถูกดำเนินคดีไม่ได้เป็นผู้นำสินค้าออกจำหน่ายในท้องตลาด⁴³

(3) การจำหน่ายของจำเลยเข้าเงื่อนไขต่อไปนี้

ก. การนำสินค้าออกจำหน่ายไปยังบุคคลอื่นไม่ได้ไปในทางธุรกิจของเขา⁴⁴

ข. การกระทำตามมาตรา 2(2) ไม่ได้เป็นไปเพื่อหวังประโยชน์ในผลกำไร⁴⁵

(4) ความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นไม่ได้มีอยู่ในขณะที่นำสินค้าออกสู่ท้องตลาด⁴⁶

(5) สถานะหรือระดับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (State of scientific and technical knowledge) ในขณะที่นำสินค้าออกสู่ท้องตลาด ยังไม่เคยคาดหมายได้ว่าผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันนั้นจะตรวจพบความชำรุดบกพร่องดังกล่าว หากความไม่ปลอดภัยนั้นมีอยู่ในขณะที่สินค้าอยู่ในความควบคุมของเขา⁴⁷

(6) ถ้าข้อบกพร่องนั้น

⁴² Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(a)

⁴³ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(b)

⁴⁴ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(c)(i)

⁴⁵ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(c)(ii)

⁴⁶ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(d)

⁴⁷ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(e)

ก. กรณีของผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบของสินค้าที่ประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย และ

ข. ผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบไม่ต้องรับผิดชอบพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดขึ้นเนื่องจากการออกแบบของผู้ผลิตขั้นสุดท้ายหรือเป็นเพราะคำสั่งที่ให้ออกของผู้ผลิตขั้นสุดท้าย⁴⁸

1.2 วิวัฒนาการ แนวคิด และทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกามีวิวัฒนาการที่ดีที่สุดและมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางที่ประเทศต่างๆ นำไปบัญญัติเป็นกฎหมายของประเทศตนอีกด้วย

วิวัฒนาการของหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาแยกอธิบายได้ ดังนี้

1) *หลักผู้ซื้อต้องระวัง ความผูกพันทางสัญญา และหลักการรับประกัน (Caveat Emptor, Privity of contract and Warranty)*

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในประเทศสหรัฐอเมริกามีพัฒนาการอย่างช้าๆ โดยตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ระบบศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษมาใช้บังคับ เพื่อเป็นการแสดงถึงความจงรักภักดีต่อประเทศอังกฤษเพราะชาวอังกฤษได้อพยพไปอยู่ที่ประเทศอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการยืมหลักกฎหมายที่สำคัญของประเทศอังกฤษมาใช้ในการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งหลักที่สำคัญและมีประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของผู้ขาย คือ หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor) และหลักความผูกพันทางสัญญา (Privity of contract) มาใช้บังคับกับหลักการซื้อขายสินค้าในขณะนั้น

ต่อมาในปี ค.ศ. 1804 ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าจากการใช้หลักผู้ซื้อต้องระวัง โดยนักวิชาการชื่อ Chancellor Kent แห่งรัฐนิวยอร์ก ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการที่สำคัญว่า หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor) ไม่ได้นำไปปรับใช้ในความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์เฉพาะที่มีความบกพร่องปรากฏชัดแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังนำไปใช้กับบางสิ่งๆ ที่ความบกพร่องไม่ปรากฏชัดอีกด้วย เห็นได้จากคดีระหว่าง Seixas v. Woods⁴⁹ จนกระทั่งศตวรรษที่ 19 ศาลมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มที่จะมี

⁴⁸ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(f)

⁴⁹ Seixas v. Woods, 2 Cai. 48 (N.Y. Ct. 1804).

การยกเลิกหลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor) บ้างแล้ว และเริ่มมีการนำหลักผู้ขายต้องระวังหรือหลัก Vendor emptor และหลักการรับประกันคุณภาพโดยปริยาย (Implied warranty) มาบังคับใช้แทน ซึ่งในภาวะเศรษฐกิจและการค้าขณะนั้น ผู้ผลิต (Manufacture) เริ่มมีมากขึ้นและมีการมอบหมายให้ผู้ค้าปลีกเป็นผู้จัดจำหน่ายสินค้าให้แก่บุคคลที่ 3 ทำให้ผู้บริโภคทั่วไปเริ่มจะมีความสัมพันธ์ทางสัญญาเฉพาะกับผู้ค้าปลีกเท่านั้น ดังนั้น ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1800 จนถึงศตวรรษที่ 1900 ในการฟ้องผู้ผลิตในความเสียหายจากผลิตภัณฑ์จึงสามารถฟ้องได้โดยไม่ต้องมีความผูกพันทางสัญญาต่อกัน หรือไม่ต้องอาศัยหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) มีการนำหลักความรับผิดโดยประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตมาใช้บังคับแทนในกรณีดังกล่าว นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำหลักความรับผิดของผู้ขายดังกล่าวมารวบรวมเป็น The Uniform Sale Act of 1906 โดยระบุไว้ในมาตรา 2 กรณีที่ผู้ซื้อสินค้าจากผู้ขายตามที่ถูกขายได้อธิบายเสนอขายสินค้านั้น (ไม่ว่าผู้ขายจะเป็นผู้ปลูกหรือผู้ผลิตหรือไม่ก็ตาม) ให้ถือว่าสินค้านั้นมีการรับประกันคุณภาพ ซึ่ง The Uniform Sale Act of 1906 ซึ่งได้ออกบังคับใช้ภายหลังจากที่ประเทศอังกฤษได้ประกาศใช้ The English Sale of Goods Act of 1893 แล้ว

ต่อมา ปี ค.ศ. 1950 ศาลได้ปฏิเสธการยกข้อต่อสู้โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) จากผู้ขายปลีกหรือผู้จำหน่ายต่อจากผู้ผลิตอีกทอดหนึ่งอย่างชัดเจน และมีการปรับใช้หลักการรับประกันคุณภาพโดยปริยายที่ได้เริ่มต้นจากผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารของมนุษย์ ไปสู่อาหารของสัตว์ รวมตลอดไปถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้เกี่ยวกับร่างกาย เช่น สบู่ ยาสีฟัน หรือเครื่องสำอาง เป็นต้น

จนกระทั่งปลายทศวรรษที่ 1950 จนถึงต้นทศวรรษที่ 1960 หลักการรับประกันคุณภาพโดยปริยายเริ่มขยายการใช้ไปในศาลมลรัฐของประเทศอเมริกาอย่างรวดเร็ว โดยมีการนำไปปรับใช้กับสินค้าคงทน (Durable goods)⁵⁰ กรณีที่มีชื่อเสียงซึ่งในต้นปี 1960 ศาลฎีกาแห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์ตัดสินคดี Henningsen v. Bloomfield Motors, Inc.,⁵¹ ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่าโจทก์หลายคน ได้ซื้อรถยนต์จากร้านขายรถยนต์ และรถยนต์นั้นได้ผลิตจากโรงงานของจำเลย เมื่อโจทก์นำไปใช้งานแล้วปรากฏว่าเกิดการหักเหไม่สามารถควบคุมทิศทางของรถยนต์ได้ เพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตรถยนต์ของจำเลย ศาลชั้นต้นได้ตัดสินให้จำเลยรับผิดในความประมาทดังกล่าว โดยผู้พิพากษาชื่อ Fransic แห่งศาลฎีกาแห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์ ได้ให้คำอธิบายว่า การรับประกันที่มีอยู่อย่างชัดเจนนั้น ถือว่าเป็นการรับประกันที่จำกัดเฉพาะการเปลี่ยนอะไหล่หรืออุปกรณ์ชิ้นส่วนของรถยนต์

⁵⁰ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P. 4.

⁵¹ Henningsen v. Bloomfield Motors, Inc., 161 A.2d 69 (N.J. 1960)

ไม่รวมไปถึงการรับประกันโดยปริยายในสมรรถนะของรถยนต์ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมในอำนาจการต่อรองระหว่างจำเลยผู้ผลิตกับโจทก์ผู้ซื้อรถยนต์เพื่อการอุปโภค หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาที่กำหนดให้ผู้ก่อกำหนดเฉพาะคู่สัญญาจึงไม่อาจนำมาใช้อย่างเคร่งครัดได้ภายใต้ระบบการตลาดสมัยใหม่ เมื่อจำเลยผลิตรถยนต์ออกวางในท้องตลาดใหม่ มีการโฆษณาชื่อของสินค้า ดังนั้น โจทก์ซึ่งเป็นประชาชนในสังคม จึงมีเหตุอันควรคาดได้ว่าจะใช้รถยนต์ดังกล่าวได้อย่างปลอดภัยที่สุด ศาลฎีกาแห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์จึงได้มีคำตัดสินพิพากษาขึ้นตามศาลชั้นต้นให้จำเลยต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

2) หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาและความประมาท (Privity of contract and Negligence)

เมื่อทศวรรษที่ 1800 ก่อนที่จะเกิดคดี Winterbottom v. Wright ในประเทศอังกฤษ ซึ่งขณะนั้นประเทศสหรัฐอเมริกาใช้หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) ที่ได้ยืมมาจากประเทศอังกฤษใช้เป็นหลักในการพิจารณาตัดสินคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้า แต่เมื่อนำมาใช้ในการผลิตสินค้าและหน้าที่ในการค้าปลีกมีการแยกออกจากกัน ผู้ผลิตอาจไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ กับผู้ซื้อแต่มีความสัมพันธ์กับผู้ค้าปลีกเท่านั้น ถือว่าเป็นอุปสรรคอย่างยิ่ง สำหรับการเยียวยาความเสียหายของผู้บริโภคที่ได้รับบาดเจ็บจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัย เพราะเมื่อใดที่มีการฟ้องร้องผู้ผลิตสินค้าให้รับผิดชอบในความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ผลิตขึ้นมาและทำให้ผู้ใช้เกิดอันตรายขึ้น ผู้ผลิตมักจะโต้แย้งหรือยกข้อต่อสู้เรื่องความสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ซื้อหรือผู้ซื้อสินค้ามาตลอด ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมจากการใช้หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาเป็นอย่างมาก จนกระทั่งเมื่อปี ค.ศ. 1913 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐวอชิงตัน ได้พิพากษาคดี Mazetti v. Armour & Co.,⁵² ได้นำหลักการรับประกันคุณภาพของผู้ผลิตอาหารที่ขายให้แก่ผู้ค้าปลีกจะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในอันตรายที่เกิดขึ้นจากอาหารที่ผลิต โดยมีความเห็นว่า ผู้ผลิตอาหารได้ให้การรับประกันคุณภาพของอาหารต่อผู้ซื้อแต่ละรายว่าอาหารที่ตนผลิตนั้นอยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การจำหน่ายไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค แม้ว่าผู้ผลิตจะไม่มี ความผูกพันทางสัญญากับผู้บริโภคก็ตาม เพราะได้มีการซื้อเนื้อผ่านผู้ขายรายย่อยอันเป็นการยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา ผู้ซื้อที่ได้รับอันตรายจากผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตจึงฟ้องผู้ผลิตได้

ปี ค.ศ. 1916 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐนิวยอร์ก มีการตัดสินคดี Macpherson v. Buick Motor Co.,⁵³ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสมัยใหม่⁵⁴ โดยโจทก์ได้ซื้อรถยนต์คันหนึ่งจากตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในประเทศซึ่ง

⁵² Mazetti v. Armour & Co., 135 P. 633 (1913)

⁵³ Macpherson v. Buick Motor Co., 111 N.E. 1050 (N.Y. 1916)

⁵⁴ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P.3.

รถยนต์คันดังกล่าวผลิตโดยบริษัทจำเลย เมื่อระหว่างปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1911 ขณะที่โจทก์กำลังขับรถยนต์กำลังนำเพื่อนบ้านไปส่งโรงพยาบาลนั้น ปรากฏว่าล้อหลังรถยนต์ของเขาเกิดแตกขึ้น ทำให้เขาไม่สามารถบังคับได้และตกลงไปในลำคลองทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ แต่เนื่องจากตัวแทนจำหน่ายที่จำหน่ายรถยนต์ให้โจทก์ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะจ่ายค่าเสียหายแก่โจทก์ได้ ทนายความของโจทก์จึงตัดสินใจฟ้องบริษัทจำเลยซึ่งเป็นผู้ผลิต ให้รับผิดชอบละเมิดโดยการกระทำประมาทเลินเล่อในการผลิต ซึ่งบริษัทจำเลยให้การต่อสู้ตามหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) แต่ศาลได้ตัดสินให้โจทก์ชนะคดีและให้จำเลยรับผิดชอบต่อโจทก์ ซึ่งหลักในคำพิพากษาคดี Macpherson ถือได้ว่าเป็นการวางข้อกำหนดแนวบรรทัดฐานที่ผู้บริโภคสามารถเรียกร้องให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อได้ โดยผู้ฟ้องคดีไม่จำเป็นต้องมีความผูกพันทางสัญญาใดๆ กับผู้ผลิตและผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในความเสียหายนั้นจะเกิดจากความผิดพลาดหรือความบกพร่องของผู้ผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์ที่นำมาเป็นส่วนประกอบของสินค้าด้วย แม้ความบกพร่องจะไม่ได้เกิดจากการผลิตของผู้ผลิตสินค้าโดยตรงก็ตาม กล่าวคือ ไม่นำหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity contract) มาปรับใช้บังคับกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ แต่เป็นการฟ้องคดีในมูลคดีละเมิดเพราะเหตุความประมาทเลินเล่อ⁵⁵

ช่วงปลายทศวรรษที่ 19 ต่อเนื่องถึงต้นศตวรรษที่ 20 ผู้บริโภคมีการฟ้องผู้ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างแพร่หลาย จึงต้องทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อปกป้องการพัฒนาทางอุตสาหกรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยวางแนวบรรทัดฐานให้ผู้บริโภคฟ้องผู้ผลิตให้รับผิดชอบความประมาทจากการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายเท่านั้นและจะไม่ยึดหลักความผูกพันทางสัญญาระหว่างกันแต่อย่างใด ส่วนความรับผิดชอบที่คู่สัญญามีความผูกพันทางสัญญาต่อกันให้ยึดหลักความในเรื่องความผูกพันตามสัญญามีผลเฉพาะคู่สัญญา ผู้ฟ้องคดีต้องนำสืบถึงความผูกพันตามสัญญากับตนก่อนจึงจะฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบได้ แต่อย่างไรก็ดี ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ศาลก็สร้างข้อยกเว้นของหลักสัญญามีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญาสำหรับผลิตภัณฑ์ที่อันตรายต่อความปลอดภัยของชีวิตมนุษย์ เช่น ยาพิษ ยา ปืน ระเบิด และอาหาร เป็นต้น⁵⁶

3) ภาระความรับผิดโดยเคร่งครัดในผลิตภัณฑ์ (Strict products liability)

ภายหลังจากมีการตัดสินคดี MacPherson ที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว ทำให้ในเวลาต่อมาศาลมลรัฐต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำหลักในคดี Macpherson ไปใช้เป็นบรรทัด

⁵⁵ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 2554 หน้า 15

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 13

ฐานในการพิพากษาคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งในปี ค.ศ.1944 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้มีการตัดสินคดี Escola v. Coca Cola Bottling Co.,⁵⁷ ที่โจทก์เป็นพนักงานบริการของภัตตาคารแห่งหนึ่ง มีหน้าที่การทำงานนอกจากต้องทำงานให้บริการลูกค้าแล้ว โจทก์ยังมีหน้าที่ต้องนำเครื่องดื่มไปแช่ตู้เย็นอีกด้วย โดยในวันเกิดเหตุขณะที่โจทก์กำลังหยิบขวดน้ำอัดลม ยี่ห้อโคคาโคล่า ที่จำเลยเป็นผู้ผลิตใส่ตู้เย็น แต่เกิดอุบัติเหตุขึ้นจากขวดน้ำอัดลมที่โจทก์กำลังถืออยู่เกิดระเบิดใส่มือ ทำให้ได้รับบาดเจ็บและสูญเสียความสามารถในการใช้มือข้างนั้น โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องจำเลยในความประมาทเลินเล่อในการขายเครื่องดื่มที่บรรจุก๊าซมากเกินไปหรือโดยเหตุที่มีความไม่ปลอดภัยและอาจจะเปิดได้ คณะลูกขุนตัดสินให้โจทก์ชนะคดี โดยผู้พิพากษา Gibson เขียนคำพิพากษาโดยมีสาระสำคัญ คือ “ขวดน้ำอัดลมดังกล่าวถูกอัดก๊าซเข้าไปภายใต้แรงดันและการอัดก๊าซดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมของจำเลยผู้เดียว ดังนั้น การอัดก๊าซที่มากเกินไปนั้นจึงเกิดจากความประมาทของจำเลย ภายใต้หลัก Res ipsa loquitur (The thing speaks for itself)⁵⁸ และผู้พิพากษา Roger Traynor ได้ทำความเห็นพ้อง (Concurring opinion)⁵⁹ และให้เหตุผลว่า แม้ผู้เสียหายจะไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) ใดๆ กับผู้ผลิตสินค้าก็ตาม ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย เนื่องจากตัวสินค้าของผู้ผลิตไม่มีความปลอดภัยที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทำให้ผู้เสียหายได้รับอันตราย เพราะผู้ผลิตมีความประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตสินค้า (Manufacturing process) หรือในการตรวจสอบชิ้นส่วนที่ผู้ผลิตอื่นขายให้และถึงแม้ว่าผู้ผลิตสินค้าจะไม่ประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตหรือในการตรวจสอบชิ้นส่วนเลยก็ตาม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ (Public policy)⁶⁰ กรณีเช่นนี้ จึงควรจะต้องกำหนดให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและสุขภาพ อันเกิดจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ออกวางในท้องตลาด ดังนั้น คดี Escola จึงถือว่าเป็นคดีที่จุด

⁵⁷ Escola v. Coca Cola Bottling Co., 150 P.2d 436 (Cal. 1944)

⁵⁸ หลัก Res ipsa loquitur (The thing speaks for itself) คือ การสันนิษฐาน (Presumed) ว่าเขาเป็นผู้ประมาทเลินเล่อ หากเขามีหน้าที่ควบคุมเป็นพิเศษ(exclusive control) ในสิ่งที่ป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ แม้ว่าหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าเขากระทำโดยประมาทจะมีหรือไม่ก็ตาม ที่มาเวปไซด์

<http://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=1823> สืบค้นวันที่ 2 พฤศจิกายน 2554

⁵⁹ Escola v. Coca Cola Bottling Co., 150 P.2d 436 (Cal. 1944)

⁶⁰ Ibid.

ประกายในการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) มาใช้ในการกำหนดความรับผิดของผู้ผลิตในผลิตภัณฑ์⁶¹ ที่ผลิตขึ้นมาและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค

ต่อมาใน ค.ศ.1963 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้ตัดสินคดีที่มีชื่อเสียงอีกคดีหนึ่ง คือ คดีระหว่าง Greenman v. Yuba Power Products, Inc.⁶² โดยคดีนี้โจทก์เป็นเพียงผู้ใช้ชุดอุปกรณ์เครื่องมือ (Combination power tool) ที่ภรรยาของโจทก์มอบให้แก่โจทก์เป็นของขวัญและโจทก์ได้รับบาดเจ็บจากการใช้เครื่องมือดังกล่าว ซึ่งศาลที่พิจารณาคดีได้วางหลักเกณฑ์ที่สำคัญเกี่ยวกับการฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ โจทก์ไม่จำเป็นต้องมีความผูกพันทางสัญญา (Privity of contract) กับผู้ผลิตและไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตกระทำการใดอันเป็นการประมาท โดยโจทก์เพียงนำเสนอให้ศาลเห็นว่าความเสียหายเกิดจากสินค้าของผู้ผลิตเท่านั้น⁶³ ผู้พิพากษา Roger Traynor ซึ่งเป็นผู้ที่ได้ตัดสินคดี Escola⁶⁴ เมื่อปี ค.ศ. 1944 ได้เข้าเป็นผู้พิพากษาคัดสินคดีนี้ด้วย โดยได้ตัดสินและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดโดยเคร่งครัด ในคดี Greenman ถือเป็นการสร้างหลักกฎหมายที่สำคัญ คือ ในคดีนี้ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของการรับประกันสินค้าโดยชัดแจ้ง (Express warranty) แต่เป็นคดีเกี่ยวกับความรับผิดโดยเคร่งครัดในกฎหมายละเมิด (Strict liable in tort) ซึ่งในกรณีที่สินค้าที่บริษัทได้ผลิตแล้วนำออกวางจำหน่ายในท้องตลาด โดยคาดเห็นได้ว่าสินค้านั้นจะถูกใช้โดยไม่ตรวจสอบว่าปลอดภัยหรือไม่ และสินค้านั้นได้ก่อให้เกิดอันตรายขึ้นในภายหลัง⁶⁵

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดที่ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในสินค้าประเภทอาหารไปสู่สินค้าที่เกี่ยวกับร่างกายมนุษย์และกระจายไปจนกระทั่งถึงสินค้าประเภทคงทน (Durable products) ซึ่งผู้พิพากษา Traynor อธิบายให้เห็นถึงเหตุผลของการปฏิเสธหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) โดยยอมรับหลักที่ว่า ความรับผิดไม่ได้เป็นไปตามข้อสมมุติในสัญญา แต่เป็นการกำหนดด้วยกฎหมาย (Imposed by law) รวมถึงการปฏิเสธที่จะอนุญาตให้ผู้ผลิตสินค้าจำกัดขอบเขตความรับผิดของตนต่อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตที่จะไม่ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายสัญญารับประกัน

⁶¹ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 16

⁶² Greenman v. Yuba Power Products, Inc. 377 P.2d 897 (Cal. 1963).

⁶³ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 19

⁶⁴ Escola v. Coca Cola Bottling Co., 150 P.2d 436 (Cal. 1944)

⁶⁵ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P.23.

(The law of contract warranty) แต่เป็นไปตามหลักกฎหมายความรับผิดโดยเด็ดขาดในกฎหมายละเมิด (The law of strict liability in tort)⁶⁶

4) หลักความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใน *Restatement (second) of torts*.

ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ โดยแต่ละ มลรัฐของสหรัฐอเมริกาจะใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์นี้ด้วย ยกเว้นมลรัฐหลุยเซียน่า ซึ่งใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ เพราะได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรของประเทศฝรั่งเศส⁶⁷ ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ บ่อเกิดแห่งกฎหมายที่สำคัญมาจากคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินคดีภายในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะผูกพันศาลในการตัดสินคดีภายหลังให้ต้องยึดหลักในคำพิพากษาของศาลเป็นบรรทัดฐานที่มีอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว เพื่อประกอบการตัดสินคดีที่มีข้อเท็จจริงเดียวกัน

นอกจากคำพิพากษาแล้ว ที่มาของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกายังมีที่มาจากคำอธิบายกฎหมายหรือเป็นกฎหมายระดับรอง (Secondary authority)⁶⁸ แม้จะไม่มีสถานะเป็นกฎหมายแต่ก็เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ใช้อกฎหมายหรือศาลเชื่อถือในความเห็นของกฎหมายนั้นได้ หากศาลได้นำเอาไปประกอบการเขียนคำพิพากษา โดยที่มาของกฎหมายประเภทนี้ ได้แก่ คำราทางกฎหมาย (Treatises) คำอธิบายกฎหมาย (Hornbooks) สารานุกรมกฎหมาย (Legal encyclopedias) คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง (Restatements) วารสารกฎหมาย (Law Reviews) บันทึกรายกฎหมายอเมริกัน (American Law Reports (A.L.R) แผ่นพับ (Loose leaf Services) คู่มือปฏิบัติ (Practice Guides) และหนังสือแบบฟอร์ม (Forms Books)⁶⁹

สำหรับคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง หรือ Restatement โดยมีการจัดทำขึ้นครั้งแรกในช่วง ค.ศ. 1933 โดยสภาของสถาบันกฎหมายอเมริกา (American Law Institute (หรือ ALI)) ที่ได้จัดทำคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง (The Restatement) ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้ศาลในแต่ละมลรัฐนำไปใช้ประกอบการพิจารณาคดี โดยครั้งแรกมีการจัดทำคำอธิบายกฎหมายบางฉบับเท่านั้น เช่น กฎหมายสัญญา (Contracts) กฎหมายทรัพย์สิน (Property) หรือกฎหมายละเมิด (Torts) เป็นต้น ซึ่งในส่วนการบังคับใช้เกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายจากสินค้าจะมีการนำหลักคำอธิบายในกฎหมายสัญญา (Restatement of Contracts) และหลักคำอธิบายกฎหมายละเมิด

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ มานิตย์ จุมปา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพฯ 2552 หน้า 31

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 49

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 54

(Restatement of Torts) ซึ่ง The Restatement ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำมาเป็นแนวทางบังคับใช้แก่คดีและถูกอ้างอิงในคดีพิพาทเช่นเดียวกับกฎหมายในประเทศที่มีการใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (The Civil Law system) มาตลอด

ต่อมาในปลายทศวรรษที่ 1950 สถาบันกฎหมายแห่งอเมริกา (The American Law Institute) ได้เริ่มพิจารณาแก้ไขคำอธิบายกฎหมาย The Restatement อีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มในส่วนของการละเมิดที่เกี่ยวข้องกับความเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในความประมาทของผู้ขายทรัพย์สินและความรับผิดชอบของผู้ผลิตในกรณีที่เกิดความบกพร่องของสินค้าที่ผลิตก่อให้เกิดอันตรายขึ้น จนกระทั่งภายหลังจากการตัดสินคดี *Greenman v. Yuba Power Products, Inc.*⁷⁰ จึงได้มีการนำหลักเกณฑ์ในคดีของ *Greenman* ที่ได้ตัดสินในปี ค.ศ. 1963 มาเป็นหลักเกณฑ์ในการแก้ไข The Restatement (second) of Torts⁷¹ ซึ่งในปี 1965 สถาบันกฎหมายแห่งอเมริกา ก็ได้ออกเป็น The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A มาเป็นบรรทัดฐานใช้บังคับแก่ความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ มีสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวต่อไปนี้

ก. บทบัญญัติทั่วไปในมาตรา 402A แห่ง *The Restatement (second) of Torts*.

มาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts ถือเป็นคำอธิบายกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีการนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) มาใช้กับความรับผิดชอบของผู้ผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ถึงแม้ว่าทั้งสองฝ่ายจะมีความสัมพันธ์กันทางสัญญาหรือไม่มีความสัมพันธ์แต่อย่างใดก็ตาม นอกจากนี้ มาตรา 402A ยังถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ยุคใหม่ที่หลายประเทศนำไปต้นแบบในการบัญญัติเป็นกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยภายในประเทศของตน เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทยเราเอง เป็นต้น

หลักเกณฑ์ของมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts⁷² วางหลักไว้ว่า

⁷⁰ *Greenman v. Yuba Power Products, Inc.* 377 P.2d 897 (Cal. 1963).

⁷¹ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P.23.

⁷² The Restatement (second) of Tort, Section 402A. Special liability of seller of product for physical harm to user or consumer.

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

1. บุคคลผู้ขายสินค้าที่อยู่ในสภาพบกพร่องอันอาจก่อให้เกิดอันตรายได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรกับผู้ซื้อหรือผู้บริโภคหรือทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว หาก

ก. ผู้ขายประกอบอาชีพขายสินค้าดังกล่าว และ

ข. สินค้าดังกล่าวได้ตกถึงมือผู้ซื้อหรือผู้บริโภคโดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพในสาระสำคัญจากเวลาที่สินค้านั้นถูกขาย

2. หลักข้างต้นในวรรค 1 ให้นำมาใช้บังคับ แม้

ก. ผู้ขายได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วในการผลิตและขายสินค้าดังกล่าว และ

ข. ผู้ใช้หรือผู้บริโภคไม่ได้ซื้อหรือทำสัญญาซื้อขายกับผู้ขายก็ตาม”

ข. ผู้ต้องรับผิดชอบและผู้ต้องเสียหาย

มาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts ดังกล่าวได้สร้างกฎเกณฑ์ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์ต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ต่อผู้บริโภค ถึงแม้ว่าผู้ขายจะได้ตรวจสอบดูแลในการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าของตนเองทั้งหมดเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม โดยมาตรา 402A (2)(a) จะทำให้ผู้ผลิตได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้ผลิตจะต้องใช้ความระมัดระวังและป้องกันให้ดีที่สุด เพื่อให้แน่ใจว่าสินค้ามีคุณภาพและความปลอดภัยต่อการบริโภค มิฉะนั้นแล้ว ถ้าเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย อาจทำให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ซื้อสินค้าได้ ถึงแม้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจะไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการตรวจสอบดูแลการผลิตก็ตาม ดังนั้น หลักการรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (Strict Liability) จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่มุ่งเน้นไปที่ลักษณะสินค้าของจำเลยเป็นผู้ผลิตและความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ ตลอดถึงการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะส่วนรวมเป็นสำคัญ ต่างจากความรับผิดฐานกระทำโดยประมาทตามกฎหมายละเมิดที่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของจำเลยภายใต้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่อาจคาดหมายได้

ส่วนผู้ต้องเสียหายหรือผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยนั้น มาตรา 402A ซึ่งได้นำหลักการรับผิดโดยเด็ดขาดมาบังคับใช้กับผู้ผลิต ดังนั้น ผู้เสียหายจึงไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีนิคมสัมพันธ์กับผู้ผลิตหรือผู้ขาย ก็สามารถที่จะฟ้องบังคับผู้ผลิตหรือบุคคลที่อยู่

(a) the seller is engaged in the business of selling such a product ,and

(b) it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold.

ในห่วงโซ่ของการจำหน่ายสินค้าได้ โดยผู้ต้องเสียหายอาจจะเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้ หรือแม้แต่บุคคลที่ไม่ใช่ทั้งผู้ซื้อหรือผู้ใช้ แต่เป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากผลิตภัณฑ์นั้น

ค. ความไม่ปลอดภัยของสินค้า (Defect)

มาตรา 402A (1) (a) บัญญัติให้ใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นสินค้าที่มีสภาพชำรุดบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร (Defective condition unreasonably dangerous)⁷³ เป็นสำคัญ ซึ่งจะขออธิบายหลักดังกล่าวในบทที่ 3 อย่างละเอียด

ความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคมีสาเหตุแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ คือ⁷⁴

ประการแรก ความไม่ปลอดภัยจากการผลิต (Manufacturing defect) เป็นความบกพร่องที่เกิดจากความไม่ตั้งใจในการผลิตสินค้า มักจะเกิดกับผลิตภัณฑ์เพียงจำนวนน้อยเท่านั้น และส่วนใหญ่จะอยู่ในสภาพที่ชำรุดบกพร่องที่สามารถมองเห็นได้ง่าย เนื่องจากสินค้านั้นจะมีความแตกต่างจากสินค้าชิ้นอื่นที่อยู่ในประเภทเดียวกัน เช่น กรณีของวัตถุแปลกปลอมผสมอยู่ในขวดย้ำอัดลม เป็นต้น

ประการที่สอง ความไม่ปลอดภัยจากความไม่เหมาะสมในการออกแบบ (Design defect) เป็นความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากความผิดพลาดจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ทำให้เกิดความเสียหายหรือความไม่ปลอดภัยขึ้น มักจะใช้กับกรณีที่ผู้ผลิตออกแบบสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป เช่น การออกแบบถังน้ำมันรถยนต์ให้อยู่บริเวณกลางตัวรถยนต์ เมื่อเกิดอุบัติเหตุรถยนต์คันอื่นชนท้าย จึงทำให้มีความเสียหายเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ประการที่สาม ความไม่ปลอดภัยของคำแนะนำหรือการเตือน (Warning defect) เป็นความบกพร่องที่เกิดจากความสาเหตุที่ไม่ให้คำแนะนำหรือการเตือนในสินค้าอย่างเพียงพอ แม้สินค้าจะมีการผลิตหรือการออกแบบที่เหมาะสมมีความปลอดภัย หรือแม้แต่สินค้าที่เป็นอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน (Obvious danger) แต่ก็อาจเกิดอันตรายได้บ่อยครั้ง หากสินค้านั้นไม่ได้ให้คำแนะนำหรือข้อเตือนอย่างถูกต้องเหมาะสมในการใช้สินค้าควบคู่ไปกับสินค้านั้น จึงถือว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างหนึ่งเช่นกัน เช่น ยาม้าแมลงถือว่าเป็นสินค้าอันตรายที่เห็นได้อย่าง

⁷³ The Restatement (second) of Tort ; section 402A (1)

⁷⁴ David A. Fischer, M. G., William Powers, Jr., Joseph Sanders, (2002). Products liability cases and materials Third edition. United States of America, Thomson company. P. 81

ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของทุกคนทั่วไปถึงความอันตรายของมัน ผู้ผลิตจะต้องให้คำแนะนำ วิธีการใช้ ตลอดจนคำเตือน แก่ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อควบคู่ไปกับสินค้าด้วย จึงจะพ้นความรับผิดได้

ง. ข้อโต้แย้งความรับผิดของผู้ต้องรับผิด

หลักความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ตาม The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ไม่ได้บัญญัติเหตุโต้แย้งความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายไว้อย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับ การพิจารณาของศาลในแต่ละมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พิจารณาให้ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบต่อ ผู้บริโภคตามที่ผู้ผลิตโต้แย้งมาในขณะที่พิจารณาคดี ซึ่งพอจะประมวลข้อโต้แย้งความรับผิดได้ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเองและใช้สินค้านั้น ทั้งๆ ที่ทราบถึงความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องแล้ว แต่ผู้เสียหายยังสมัครใจรับความเสี่ยงและใช้สินค้านั้นโดยไม่มีเหตุอันสมควร⁷⁵ เช่น

คดี Bruner v. Anheuser – Busch, Inc.⁷⁶ โจทก์เป็นผู้บริโภค เครื่องดื่มประเภทเบียร์ ฟ้องจำเลยผู้ผลิตเบียร์ให้รับผิดในผลกระทบที่เกิดจากการดื่มเบียร์ ทำให้ โจทก์ต้องถูกจำคุก ความสูญเสียของครอบครัว หน้าที่การงานและรายได้ เพราะจำเลยไม่ได้จัดทำคำเตือนในผลกระทบจากการดื่มเบียร์ดังกล่าวอย่างเพียงพอ ศาลแห่งมลรัฐฟลอริดา มีความเห็นว่าอันตรายจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นอันตรายที่ทราบกันอยู่โดยทั่วไป การที่โจทก์สมัครใจดื่มเบียร์ที่ผลิตโดยจำเลยจึงเป็นการสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยหรือยอมรับในความเสี่ยงอันตรายดังกล่าวของโจทก์เอง จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

คดี Bowen v. Cochran⁷⁷ โจทก์ได้รับบาดเจ็บจากการระเบิดของเตาแก๊สสำหรับปิ้งย่างอาหาร ได้ยื่นฟ้องให้ผู้ผลิตเตาแก๊สรับผิดต่อโจทก์ ซึ่งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐจอร์เจียยกฟ้องโจทก์ โดยให้เหตุผลว่า โจทก์ใช้วิธีการจุดเตาแก๊สอย่างไม่เหมาะสมและในขณะที่ทำการจุดเตาแก๊ส โจทก์ได้เปิดเตาแก๊สทิ้งไว้อย่างน้อย 30 นาที ทำให้แก๊สไหลออกมากระจายทั่วไป คณะลูกขุนมีความเห็นสรุปว่า การกระทำของโจทก์เป็นข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นได้ว่า โจทก์ยอมรับความเสี่ยงที่เปลวไฟจะทำให้เกิดการระเบิดขึ้นได้เองจากเตา โจทก์ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเช่นวิญญูชนพึงใช้ความระมัดระวังในการจุดเตาแก๊ส จำเลยจึงเป็นฝ่ายชนะคดี

⁷⁵ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 170

⁷⁶ Bruner v. Anheuser – Busch, Inc., 153 F. Supp. 2d 1358 (S.D. Fla. 2001)

⁷⁷ Bowen v. Cochran, 556 S.E.2d 530 (2001)

คดี Haase v. Badger Mining Corp.⁷⁸ จำเลยเป็นผู้ขายทรายที่มีส่วน ประกอบของสารซิลิกา ให้แก่นายจ้างของ Haase โจทก์ โดย Haase กับเพื่อนร่วมงานเดียวกันได้รับอันตรายจากการสูดดมซิลิกา เพราะในสถานที่ทำงานของโจทก์เป็นแหล่งที่ทำให้สารซิลิกาเข้าไปในปอดได้ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐวิสคอนซิน พิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยเห็นว่า จำเลยซึ่งเป็นผู้ขายไม่มีหน้าที่จะต้องเตือนแก่พนักงานซึ่งมีประสบการณ์และเชี่ยวชาญอย่างดี ในอันตรายดังกล่าว โดยนายจ้างของโจทก์ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ถึงอันตรายจากการสูดสารดังกล่าว และทราบวิธีการที่เหมาะสมในการควบคุมฝุ่นจากผงซิลิกา พยานหลักฐานแสดงให้เห็นว่านายจ้างของ Haase ทราบดีถึงอันตรายอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเตือนให้ทราบถึงอันตรายดังกล่าวอีก อันตรายของ Haase จึงเป็นการยอมเข้าเสี่ยงภัยเองของโจทก์

(2) การใช้สินค้าผิดวิธี คือ การใช้ผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคหรือผู้ใช้นอกเหนือจากคำแนะนำของผู้ผลิตหรือนอกเหนือจากสภาพปกติในสินค้านั้น ทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายพ้นจากความรับผิดชอบต่อผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้านั้น เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ผลิตไม่อาจคาดหมายได้จากการใช้ผิดวิธี แต่ผู้ผลิตจะต้องไม่มีความประมาทในการให้คำแนะนำหรือคำเตือนที่ชัดเจน เพื่อการป้องกันอันตรายจากการใช้ผิดวิธี เช่น กรณีที่เด็กอายุ 5 ขวบ ใช้น้ำยาล้างเล็บ (Fingernail polish) ที่มีความไวไฟสูงพรมไปที่ใบหน้าของตนเอง โดยน้ำยาล้างเล็บไม่มีคำเตือนกำหนดไว้ เด็กถูกไฟเผาจนเสียชีวิตเมื่อมีการติดไฟขึ้น⁷⁹ กรณีนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องเตือนผู้ใช้ในชนิดของอันตรายจากการใช้ผิดวิธี แต่เหตุผลนี้ในความเป็นจริงจะเกิดได้ค่อนข้างน้อยที่จะปรากฏคำเตือนในชนิดของการใช้งาน⁸⁰

(3) ผู้เสียหายมีส่วนผิด คือ ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น อันเป็นไปตามหลักการเปรียบเทียบในความประมาท (Comparative negligence)⁸¹ เพื่อลดความรับผิดของผู้ผลิตในการชดเชยค่าเสียหายตามสัดส่วนของโจทก์ ซึ่งไม่ใช่การยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตทั้งหมดแต่อย่างใด

⁷⁸ Haase v. Badger Mining Corp., 669 N.W.2d 737 (2003).

⁷⁹ Lawson v. Benjamin Ansehl Co., Mo. App. 1994, 180 S.W. 2d 751

⁸⁰ W. Page Keeton (1984). Prosser and Keeton on The law of torts. the United States of America, West publishing Co., p. 687

⁸¹ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัยกับ หน้า 169

(4) ข้อยกเว้นความรับผิด กรณีสถานะความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี (State of the art)⁸² คือ ข้อยกเว้นที่จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพราะในขณะที่น่าสินค้าออกสู่ท้องตลาด ยังไม่มีความรู้ทางวิชาการหรือเทคโนโลยีตรวจสอบได้ว่าจะมีอันตรายเกิดกับผู้บริโภคและไม่สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ดีกว่านั้นได้⁸³

5) หลักความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใน *The Restatement (third) of Torts : Product liability*

ก. วิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (*Product liability restatement*)

สถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ได้เห็นถึงปัญหาในการพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยโดยนำเอาหลักของกฎหมายละเมิดที่ใช้มาตั้งแต่ปี 1965 เป็นต้นมาแล้วว่าไม่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและมีความยุ่งยากในการบังคับใช้หลักกฎหมายละเมิดเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับมาตรา 402A แห่ง *The Restatement (second) of Torts* ที่ถือว่าเป็นหลักกฎหมายที่ใช้สำหรับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับผลิตโดยตรง ได้ประกาศใช้เป็นแนวทางพิจารณาคดีมาเกือบสามทศวรรษแล้ว จึงค่อนข้างจะไม่ทันสมัยจนกลายเป็นจุดอ่อนที่มีการต่อสู้กันในศาลอย่างรุนแรง นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “สินค้าไม่ปลอดภัย” ซึ่งไม่มีการกำหนดประเภทของข้อบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าไว้อย่างชัดเจน เช่น มาตรฐานข้อบกพร่องจากการผลิต การออกแบบ หรือการให้คำแนะนำหรือคำเตือน⁸⁴

กระทั่งปี ค.ศ. 1991 สถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (American Law Institute: ALI) จึงได้จัดทำโครงการศึกษารวบรวมกฎหมายที่มีชื่อว่า “ความรับผิดชอบขององค์กร” (*Enterprise responsibility*)⁸⁵ ถือเป็นรายงานที่ศึกษาถึงความรับผิดชอบขององค์กรต่อความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย ที่มีความหลากหลายเป็นอย่างมากในขณะนั้น โดยมีนักวิชาการที่เป็นผู้นำในการศึกษา คือ ศาสตราจารย์ James Henderson และ ศาสตราจารย์ Aaron Twerski⁸⁶ เป็นผู้

⁸² เรื่องเดียวกัน. หน้า 170

⁸³ เรื่องเดียวกัน

⁸⁴ The American Law Institute's. "Restatement of the Law Third, Torts: Products Liability."

Retrieved June 3, 2012. From http://www.ali.org/ali_old/promo6081.htm.

⁸⁵ David G. Owen. *Products liability law* second edition. United States of America, Thomson/West, 2008. P.418.

⁸⁶ Ibid.

ศึกษาในมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts เพื่อจัดทำร่างใหม่ในมุมมองของ เขาเอง ซึ่งใน ค.ศ.1993 ได้เริ่มมีการเสนอร่างฉบับที่ 1 แก่สภาสถาบันทางกฎหมายของ สหรัฐอเมริกาและใน ค.ศ.1994 ก็ได้มีการพิจารณาเพื่อลงมติในร่างดังกล่าวและมีการแก้ไข ปรับเปลี่ยนเนื้อหาของร่างกฎหมายดังกล่าวตลอดมา จนกระทั่งใน ค.ศ. 1997 ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับและได้ประกาศเผยแพร่ใน ค.ศ.1997 ในชื่อว่า “The Restatement (Third) of Torts: Products Liability”⁸⁷ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ “Product Liability Restatement” ซึ่งรายละเอียดแห่งกฎหมายนี้มีความรัดกุมและง่าย (Concise and easy)⁸⁸ ที่จะอ่านและทำความเข้าใจ

โครงสร้างและลักษณะของ The Restatement (third) of Torts : Product liability ที่เด่นชัด คือ การกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้อยู่ในรูปแบบของการปฏิบัติงาน (Functional) มากกว่ารูปแบบของหลักกฎหมาย (Doctrinal) ซึ่งกฎระเบียบต่างๆ จะถูกกำหนดโดยศาล (Doctrinal form) และศาลจะทำการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน (Functional form) ให้เป็นไปตามข้อเท็จจริง⁸⁹ โดยในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเป็นไปในลักษณะเฉพาะเจาะจง (Defect – Specific – Test)⁹⁰ กล่าวคือ มีการแยกการใช้หลักการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าแต่ละประเภท โดยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อที่มีความแตกต่างกัน (Three different types of product defect)⁹¹ โดยมีการใช้หลักพิจารณาที่แยกกันอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ การผลิต หรือการใช้คำแนะนำหรือคำเตือน แต่สาระสำคัญซึ่งมีผู้สังเกตการณ์จำนวนมาก ที่ให้ความเห็นใน The Restatement (Third) of Torts ยังคงนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดหรือ “Strict liability ” จาก The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A มาใช้บังคับ⁹²

ข. โครงสร้างโดยทั่วไปของหลักกฎหมายความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (*The Restatement (Third) of Torts: Products Liability*)

โครงสร้างของหลักกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา (Product liability restatement) ฉบับนี้ ถูกแบ่งออกเป็น 4 บทใหญ่ และในแต่ละบทถูกแบ่งออกเป็นมาตราย่อยรวมกันเป็น 21 มาตรา ดังนี้

⁸⁷ Ibid., 419

⁸⁸ Michael Flynn, "Madden & Owen on products liability." Legal Stud Forum 27 no 1 2003.

⁸⁹ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P. 23.

⁹⁰ David G. Owen . Products liability law second edition. P. 326.

⁹¹ Ibid., P. 347.

⁹² David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P. 23.

บทที่ 1 (Chapter 1) หัวข้อที่ 1 (Topic 1) เป็นเรื่อง กฎเกณฑ์แห่งความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อย่อยอีก 4 หัวข้อ ที่มีเนื้อหาในมาตรฐานความรับผิดชอบพื้นฐานและวิธีการของการพิสูจน์ความรับผิดชอบ ถือเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญในการพิจารณาในแง่ความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปสู่การพิจารณาความรับผิดชอบในส่วนอื่นต่อไป โดย

มาตรา 1 กำหนดหลักการพื้นฐานของความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ที่นำไปใช้กับผลิตภัณฑ์ทั่วไป

มาตรา 2 ความหมายของข้อบกพร่องในการผลิต การออกแบบ และคำเตือนหรือคำแนะนำ ที่เป็นหัวใจของกฎหมายฉบับนี้

มาตรา 3 อธิบายถึงหลักพิสูจน์ด้านหลักพยานหลักฐานที่คล้ายกับหลัก Res ipsa loquitur สำหรับสินค้าที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ขึ้น

มาตรา 4 อธิบายถึงผลกระทบจากการละเมิดของสินค้าที่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยที่รัฐกำหนดขึ้น

หัวข้อที่ 2 (Topic 2) (ในบทที่ 1) กล่าวถึงกฎความรับผิดชอบในสินค้ากรณีพิเศษหรือการตลาดที่มีความพิเศษ ซึ่งในหัวข้อนี้มีอยู่ตั้งแต่มาตรา 5 ถึง 8 ซึ่งในหัวข้อนี้จะกำหนดในส่วนนโยบายการกำกับดูแลความรับผิดชอบของผู้ขายสินค้าแต่ละประเภทโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น ยา อาหาร และของใช้อื่นๆ

บทที่ 2 (Chapter 2) จะกล่าวถึงความรับผิดชอบของผู้ขายสินค้าในเชิงพาณิชย์ ไม่ว่าความบกพร่องจะเกิดขึ้น ณ เวลาขายสินค้าหรือไม่ก็ตาม

บทที่ 3 (Chapter 3) กล่าวถึงความรับผิดชอบของผู้ผลิตช่วงหรือตัวแทน เช่นเดียวกับผู้ผลิตที่แท้จริง โดยบัญญัติตั้งแต่มาตรา 9 ถึง มาตรา 14 ที่ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบที่เกิดจากการขายสินค้าในเชิงพาณิชย์ ในความล้มเหลวที่เกิดหลังการขายจากผู้รับช่วงของผู้ผลิตจากปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่เฉพาะอย่าง การไม่แสดงความจริงหลังการขาย การเตือนและเรียกคืน ตลอดจนความรับผิดชอบของผู้ประกอบการและผู้ผลิตช่วงที่ชัดเจน และ

บทที่ 4 (Chapter 4) กล่าวถึงข้อกำหนดในทั่วไป ซึ่งแบ่งออกเป็นสามหัวข้อย่อย โดยตั้งแต่มาตรา 15 ถึง 18 จะเป็นการอธิบายถึงสาเหตุทั่วไปของข้อบกพร่องและข้อต่อสู้ของผู้กระทำผิดต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภค และตั้งแต่มาตรา 19 ถึง 21 จะเป็นเรื่องคำอธิบายความหมาย คำชี้แจงของคำว่า “สินค้า”, “ผู้ขาย” และ “อันตรายต่อบุคคลหรือทรัพย์สิน”

โครงสร้างของกฎหมายฉบับนี้ หลักที่สำคัญอยู่ในบทบัญญัติมาตรา 2 ที่ให้ก่อให้เกิดการวิเคราะห์ความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ขายจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีความปลอดภัย แยก

เป็นอิสระจากการกำหนดโดยหลักกฎหมายความรับผิดโดยประมาท หรือหลักกฎหมายเรื่องการรับประกัน และกำหนดให้เป็น “หน้าที่” (Functionally)⁹³ ของผู้ผลิตหรือผู้ขายที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ต่อข้อบกพร่องของสินค้าที่มาจากการออกแบบ การผลิต หรือการให้คำเตือนหรือคำแนะนำที่เพียงพอแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค อันเป็นลักษณะเดียวกับหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดในหลักกฎหมาย The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่บังคับใช้กับผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดชอบต่อผู้บริโภค หรือผู้ใช้งานจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกัน⁹⁴

ค. หลักพื้นฐานความรับผิดชอบต่อความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์

หลักเกณฑ์ทั่วไปขึ้นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของ The Restatement (third) of Torts: Product liability บัญญัติอยู่ในมาตรา 1 และมาตรา 2 ที่ทำให้กฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีความทันสมัยมากกว่ากฎหมายเดิมที่มีใช้อยู่ก่อน เพื่อที่จะกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบการหรือผู้อยู่ในสายการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้ที่ได้รับอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย กล่าวคือ

มาตรา 1 บัญญัติว่า⁹⁵ “ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จำหน่ายในเชิงพาณิชย์สำหรับสินค้าที่มีความไม่ปลอดภัยผู้ประกอบการธุรกิจในการขายหรือจำหน่ายสินค้าซึ่งได้ขายหรือจำหน่ายสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยจะต้องรับผิดในความเสียหายแก่ร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลที่เกิดขึ้นจากความไม่ปลอดภัยนั้น”⁹⁶

หลักเกณฑ์ของมาตรา 1 เป็นการกำหนดกรอบความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จำหน่ายสินค้าในเชิงพาณิชย์หรือเป็นผู้ประกอบการธุรกิจค้าขายนั่นเอง ซึ่งจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ซื้อหรือผู้บริโภคในการใช้สินค้าที่ได้ขายหรือจำหน่ายไป โดยบทบัญญัตินี้เป็นการกำหนดให้ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อหรือผู้บริโภคทำนองเดียวกับหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability) ตามหลัก The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A

⁹³ Torts Law Capsule Summary Chapter 17 "product liability." Retrieved June 3, 2012 from <http://www.lexisnexis.com/lawschool/study/outlines/html/torts/torts17.htm>.

⁹⁴ Keith N. Hylton "The Theory of Tort doctrine and the Restatement (Third) of Torts." Vanderbilt Law Review, 54(3): 1413.

⁹⁵ The Restatement (Third) of Torts: Product s liability section 1

⁹⁶ อนันต์ จันทราโอภากร กฎหมายความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 135

ส่วนหลักพื้นฐานที่ใช้ในการพิจารณาถึงความปลอดภัยของสินค้า (Product defective) ที่จะทำให้ผู้ประกอบการหรือผู้ขายรับผิดชอบผู้บริโภคหรือผู้ใช้ตามมาตรา 1 นั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 2 ดังนี้

มาตรา 2 บัญญัติว่า⁹⁷ “การแบ่งประเภทของความบกพร่องของผลิตภัณฑ์สินค้านั้นไม่ปลอดภัยเมื่อเวลาขายหรือจัดจำหน่าย มีความไม่ปลอดภัย เนื่องจากการผลิต มีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ หรือมีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากมีคำสั่งหรือคำเตือนไม่เพียงพอ⁹⁸

(ก) สินค้ามีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการผลิต เมื่อสินค้านั้นมีลักษณะไม่ตรงกับการออกแบบ แม้ว่าได้มีการใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ในการผลิตและการจัดกระจายสินค้าแล้วก็ตาม⁹⁹

(ข) สินค้ามีความไม่ปลอดภัย เมื่อมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายสามารถคาดเห็นได้และหลีกเลี่ยงได้โดยการที่ผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือผู้อื่นในระบบการจัดจำหน่ายสามารถออกแบบในลักษณะอย่างอื่นที่เหมาะสมได้และการที่ไม่เลือกการออกแบบอื่นทำให้สินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยตามที่ควรจะเป็น¹⁰⁰

(ค) สินค้ามีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากคำสั่ง หรือคำเตือน ไม่เพียงพอ ในกรณีที่ความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นสามารถคาดเห็นได้และสามารถถูกลดหรือหลีกเลี่ยงได้โดยการจัดทำคำสั่งหรือคำเตือนที่เหมาะสมโดยผู้ขาย หรือผู้จัดจำหน่าย หรือบุคคลใดที่อยู่ในห่วงโซ่ของระบบการจัดจำหน่ายและในกรณีที่การยกเว้นการเตือนจะทำให้สินค้าไม่ปลอดภัยโดยไม่สมควร¹⁰¹

หลักเกณฑ์ในมาตรา 2 เป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ที่ถือว่ามีพัฒนาที่ความทันสมัยมากที่สุด¹⁰² โดยมีการแบ่งแยกประเภทของความไม่ปลอดภัยออกเป็นแต่ละประเภทอย่างชัดเจน แตกต่างจากมาตรา 402A แห่ง The Restatement

⁹⁷ The Restatement (Third) of Torts: Product s liability section 2

⁹⁸ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพมหานคร 2552 หน้า 29

⁹⁹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 32

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 38

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 41

¹⁰² David G. Owen (2008). Products liability law second edition. P.422

(second) of Torts มาตรา 402A ที่บัญญัติไว้กว้างๆ โดยจะขออธิบายหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตาม Product liability restatement ออกเป็นสองลักษณะต่อไปในบทที่ 3

ง. ผลิตภัณฑ์ยา (Drug) หรือเครื่องมือทางการแพทย์ (Medical Device)

ผลิตภัณฑ์ยาและเครื่องมือทางการแพทย์ระบุในกฎหมาย Product liability restatement ของสหรัฐอเมริกา แยกออกจากความรับผิดในความบกพร่องจากการออกแบบการผลิตหรือการเตือน โดยบัญญัติไว้ในมาตร 6 ซึ่งเป็นความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายในอันตรายที่เกิดจากความบกพร่องของยาและอุปกรณ์ทางการแพทย์ กล่าวคือ

(ก) บริษัท ผู้ผลิตยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ต้องอยู่ในการควบคุมของแพทย์ ซึ่งได้ขายหรือจำหน่ายยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่มีความบกพร่องต้องรับผิดชอบต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหาย ยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่อยู่ในความควบคุมของแพทย์ (Prescription drug or medical device) ต้องเป็นสิ่งที่มีการขายอย่างถูกต้องตามกฎหมายและมีการแจกจ่ายโดยแพทย์ที่ให้บริการด้านสุขภาพเท่านั้น¹⁰³

(ข) ความรับผิดภายใต้ (ก) ยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของแพทย์ ถ้าในเวลาขายหรือจำหน่าย

(1) มีข้อบกพร่องจากการผลิตตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2(a) หรือ

(2) มีความบกพร่องเนื่องจากการออกแบบไม่มีความปลอดภัยตามสมควรตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6(c)

(3) มีความไม่ปลอดภัยเกินสมควรเนื่องจากการให้คำเตือนหรือคำแนะนำไม่เพียงพอตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6(d)¹⁰⁴

(ค) มาตรา 6(c) ยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ซึ่งอยู่ในการควบคุมของแพทย์ไม่ปลอดภัยเนื่องมาจากการออกแบบบกพร่อง ถ้าความเสี่ยงอันตรายที่อาจคาดหมายได้มีมากเท่ากับผลประโยชน์ที่อาจคาดหมายได้ในการให้การรักษาดูแลสุขภาพที่เหมาะสม จะไม่กำหนดให้ยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ให้กับผู้ป่วย¹⁰⁵

¹⁰³ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 6(a)

¹⁰⁴ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 6(b)

¹⁰⁵ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 6(c)

(ง) ในมาตรา 6(d) ยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์มีความไม่ปลอดภัยเกินควร เนื่องจากคำแนะนำหรือคำเตือนไม่เพียงพอหรือเหมาะสม กรณีของคำเตือนหรือคำแนะนำที่เกี่ยวกับอันตรายที่อาจคาดหมายได้ จะต้องให้แก่

(1) ผู้สั่งยาหรือผู้ให้บริการทางการแพทย์ที่ดูแลสุขภาพอื่น ซึ่งอยู่ในฐานะที่จะลดอันตรายตามคำแนะนำหรือคำเตือน

(2) ผู้ป่วยเมื่อผู้ผลิตทราบหรือมีเหตุผลอันควรที่จะทราบว่า ผู้ให้บริการด้านการดูแลสุขภาพจะไม่อยู่ในฐานะที่จะลดการเสี่ยงอันตรายตามคำแนะนำหรือคำเตือนได้¹⁰⁶

(จ) ผู้ขายรายย่อยหรือผู้จัดจำหน่ายอื่นๆ ในยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ อาจต้องรับผิดชอบในอันตรายที่เกิดจากยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ในกรณี

(1) ขณะที่ขายหรือจำหน่ายโดยวิธีการอื่นๆ ในยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์มีความบกพร่องจากการผลิตตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 2(a) หรือ

(2) ณ เวลาหรือก่อนเวลาขายหรือจำหน่ายโดยวิธีการอื่นๆ ในยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ ผู้ขายรายย่อยหรือผู้จัดจำหน่ายอื่นๆ ล้มเหลวในการแจ้งสิทธิการดูแลที่เหมาะสม และความล้มเหลวดังกล่าวเป็นสาเหตุให้เกิดอันตรายต่อบุคคล¹⁰⁷

จ. อาหาร (Food)

ผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารได้ถูกบัญญัติไว้เป็นพิเศษจากหลักทั่วไปในกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกา โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ซึ่งมีความพิเศษและชัดเจนกว่าหลักในมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts และสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องอาหารอื่นๆ ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารในเชิงพาณิชย์ที่มีความบกพร่อง

ประการแรก จะต้องเป็นผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องในการขายหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารที่มีความบกพร่องภายใต้มาตรา 2 มาตรา 3 หรือมาตรา 4 และทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินจากความบกพร่องนั้น

ประการที่สอง อยู่ภายใต้มาตรา 2(a) ซึ่งส่วนผสมในอาหารที่ทำให้เกิดความบกพร่องเป็นอันตราย หากผู้บริโภคทั่วไปไม่อาจคาดหมายได้ในอาหารที่มีส่วนผสมนั้น¹⁰⁸

¹⁰⁶ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 6(d)

¹⁰⁷ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 6(e)

ฉ. สินค้าที่ใช้แล้ว (Used products)

ผู้ขายสินค้าที่ใช้แล้วรายย่อย มักจะอยู่ห่างไกลจากผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าใหม่ซึ่งสามารถจัดความบกพร่องออกจากผลิตภัณฑ์ได้ โดยเฉพาะข้อบกพร่องที่มาจากการออกแบบ นอกจากนี้แล้วสินค้าใช้แล้วหรือสินค้ามือสอง เช่น รถยนต์ใช้แล้ว หรือผลิตภัณฑ์อื่นๆ ผู้ซื้อ มักจะไม่คาดหวังว่าสินค้าที่มีอยู่ในระดับเดียวกันจะมีความปลอดภัยเท่ากันกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ดังนั้น สำหรับความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ ศาลมักจะปฏิบัติโดยผ่อนปรนให้ผู้ขายสินค้าใช้แล้ว มากกว่าผู้ผลิตสินค้าใหม่¹⁰⁹ ปรากฏในมาตรา 8 ที่กำหนดความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จำหน่ายสินค้าใช้แล้วในเชิงพาณิชย์ที่มีความบกพร่อง ให้อยู่ภายใต้กฎหมายดังกล่าว โดยในมาตรา 8(a) เป็นหลักทั่วไปกรณีที่ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายมีความรับผิดชอบเฉพาะกรณีที่เขากระทำโดยประมาทเท่านั้น เพราะผู้ขายไม่ตรวจสอบความเหมาะสมในความปลอดภัย (Reasonable care)¹¹⁰

มาตรา 8(b) เป็นกรณีที่ของความบกพร่องจากการผลิตภายใต้มาตรา 2(a) หรือข้อบกพร่องที่เป็นข้ออ้างตามมาตรา 3 และวิธีการตลาดของผู้ขายสินค้าที่เหมาะสมกับความคาดหวังของผู้ซื้อ ในการนำเสนอสินค้าว่าไม่มีอันตรายมากไปกว่าสินค้าใหม่แต่อย่างใด

มาตรา 8(c) ข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์ภายใต้มาตรา 2 และมาตรา 3 กรณีของสินค้าที่ใช้แล้วที่นำมาผลิตซ้ำ โดยผู้ขายหรือผู้อยู่ในธุรกิจการกระจายสินค้าที่ใช้แล้ว

และมาตรา 8(d) เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 4 กับกฎหมายหรือระเบียบที่บังคับใช้กับผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว

สินค้าที่ใช้แล้ว (A used product) คือ สินค้าที่โฆษณาหรือจำหน่ายที่ อยู่ภายใต้มาตรานี้ เป็นการขายในเชิงพาณิชย์หรือจำหน่ายแจกจ่ายไปยังผู้ซื้ออื่นที่ไม่ได้อยู่ในธุรกิจการค้าและมีการใช้ในภายหลัง¹¹¹

ช. การพิสูจน์พยานหลักฐานสนับสนุนความบกพร่องของสินค้า

มาตรา 3 ของกฎหมายความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่มีความปลอดภัยของสหรัฐอเมริกา เป็นวิธีการอธิบายถึงการพิสูจน์พยานหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามบัญญัติในมาตรา 2 โดยดัดแปลงมาจากการพิสูจน์ Res ipsa

¹⁰⁸ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 7

¹⁰⁹ David G. Owen (2008). Products liability law second edition. P.435

¹¹⁰ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 8(a)

¹¹¹ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 8(d)

loquitur¹¹² ใน the Restatement (second) of Torts ซึ่งในกรณีของความไม่ปลอดภัยตาม The third Restatement อาจเรียกว่าหลัก Defect ipsa loquitur¹¹³ หลักการนี้รวมกันเรียกว่า “หลักการทำหน้าที่บกพร่อง” (Malfunction doctrine)¹¹⁴ ซึ่งโจทก์จะพิสูจน์เพียงว่าสาเหตุแห่งการบาดเจ็บเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ ณ เวลาขาย หรือจำหน่ายสินค้า โดยไม่ต้องพิสูจน์โดยเฉพาะเจาะจงถึงความไม่ปลอดภัยที่ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย กล่าวคือ¹¹⁵

(1) ประเภทของความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นมาจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ หรือ

(2) สาเหตุอื่นๆ นอกเหนือจากความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ ณ เวลาขาย หรือจำหน่ายสินค้า

ส่วนผู้ผลิตจะเป็นผู้พิสูจน์เพื่อให้พ้นจากความรับผิดให้ได้ตามข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในกฎหมายหรือตามคำพิพากษาของศาล

ซ. ข้อบังคับเรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์และกฎระเบียบของรัฐ

บทบัญญัติความรับผิดพื้นฐานของกฎหมายความรับผิดในความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (Product liability restatement) ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 4 กล่าวถึงการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน และการปฏิบัติตามมาตรฐาน ในเรื่องความปลอดภัยของสินค้า (Product safety) หรือข้อบังคับ (Regulations) ในเรื่องความรับผิดสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์บกพร่องหรือการให้คำเตือน คำแนะนำ ไม่เพียงพอ คือ

(ก) ผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามระเบียบเรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (Product safety) ที่ใช้บังคับอยู่หรือระเบียบของฝ่ายบริหารเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นโดยออกเป็นกฎหมายหรือกฎข้อบังคับ และ

(ข) ผลิตภัณฑ์ที่ปฏิบัติตามระเบียบเรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่ใช้บังคับอยู่หรือระเบียบของฝ่ายบริหารเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เพื่อลด

¹¹² หลัก Res ipsa loquitur (The thing speaks for itself) คือ การสันนิษฐาน (Presumed) ว่าเขาเป็นผู้ประมาทเลินเล่อ หากเขามีหน้าที่ควบคุมเป็นพิเศษ (Exclusive control) ในสิ่งที่เกิดอุบัติเหตุ แม้ว่าหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าเขากระทำโดยประมาทจะมีหรือไม่ก็ตาม คืบค้นวันที่ 2 พฤศจิกายน 2554 จาก <http://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=1823>.

¹¹³ David G. Owen. Products liability law second edition. P. 430.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 3

ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นโดยออกแบบกฎหมายหรือกฎข้อบังคับ แต่การปฏิบัติดังกล่าวไม่ได้เป็นเรื่องของกฎหมายเกี่ยวกับการวินิจฉัยความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (Finding of product defect)¹¹⁶

บทบัญญัติในมาตรา 4(a) เป็นกรณีความบกพร่องจากการออกแบบและการเตือน หากได้ทำการฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์เรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์หรือข้อกำหนดอื่นที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย และเกิดการบาดเจ็บหรือได้รับความเสียหายจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ด้วยเหตุดังกล่าว

ส่วนบทบัญญัติในมาตรา 4(b) เป็นกรณีตรงข้ามกับมาตรา 4(a) เพราะผู้ผลิตได้ออกแบบหรือให้คำเตือนสอดคล้องกับกฎเกณฑ์เรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์และข้อกำหนดอื่นที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทุกประการแล้ว แต่แนวทางของศาลเกือบทั้งหมดรวมทั้งกฎหมายความรับผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ (The Third Restatement) เห็นว่าการปฏิบัติตามกฎระเบียบของรัฐที่บัญญัติขึ้นมานั้น เป็นเพียงการบัญญัติกฎเกณฑ์ความปลอดภัยขั้นพื้นฐานหรือระดับต่ำที่สุดที่สังคมยอมรับได้เท่านั้น¹¹⁷ แต่การปฏิบัติตามกฎระเบียบนั้น ก็ไม่ใช่เป็นเรื่องของกฎหมายความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด

กล่าวโดยสรุป มาตรา 1 ถึง มาตรา 4 แห่ง The Restatement (third) of Torts: Product liability เป็นการกล่าว ถึงความรับผิดทั่วไปของผู้ผลิต ซึ่งถือว่าการกำหนดกฎเกณฑ์ที่สำคัญ ในการวินิจฉัยถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า หรือสินค้าชำรุดบกพร่อง ที่จะทำให้การวินิจฉัยคดีของศาลได้อย่างมีมาตรฐานเดียวกัน

กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product liability restatement) ให้คำนิยามคำว่า “สินค้า” (Product) ในมาตรา 19 ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบของสินค้าภายใต้กฎหมายหมายนี้ โดยมาตรา 19 ให้ความหมายของคำว่า “สินค้า” หมายถึงสังหาริมทรัพย์ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ รวมถึงอสังหาริมทรัพย์ และกระแสไฟฟ้าด้วย แต่การบริการ (Service) และเลือดหรือเนื้อเยื่อมนุษย์ ไม่อยู่ในความหมายของสินค้าแต่อย่างใด¹¹⁸

1.3 วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

¹¹⁶ The restatement (third) of Tort: section 4

¹¹⁷ David G. Owen. Products liability law second edition. P.431

¹¹⁸ The Restatement (Third) of Tort: Product liability section 19

ก่อนที่จะกล่าวถึงกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย จำต้องศึกษาถึงความเป็นมาของสหภาพยุโรปให้ทราบถึงข้อมูลที่สำคัญ

สหภาพยุโรป (European Union: EU) มีรากฐานมาจากประชาคมถ่านหินและเหล็ก (European coal and steel community: ECSC)¹¹⁹ และประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European economic community: EEC)¹²⁰ ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 1995 ภายใต้สนธิสัญญามาสทริชต์ (The Maastricht Treaty)¹²¹ หรือเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า สนธิสัญญาว่าด้วยสหภาพยุโรป (The treaty on European union: TEU)¹²² มีสถานะเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย ปัจจุบันมีสมาชิกประเทศในแถบยุโรปจำนวน 27 ประเทศ

ประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรปได้มีการลงนามในสนธิสัญญาลิสบอน (Treaty of Lisbon)¹²³ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2550 และให้มีผลบังคับใช้แก่ประเทศสมาชิกในวันที่ 1 ธันวาคม 2552 แทนที่สนธิสัญญามาสทริชต์ มีการจัดตั้งรัฐสภาแห่งยุโรป (European Parliament)¹²⁴ ประกอบด้วย สภานิติบัญญัติและคณะมนตรีเป็นผู้กำหนดนโยบาย กฎหมายหรือกฎเกณฑ์เพื่อกำหนดความผูกพันในประเทศสมาชิก นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสถาบันสำคัญที่เป็นอิสระเหนือรัฐในประเทศสมาชิก คือ คณะกรรมาธิการแห่งสหภาพยุโรป ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป และธนาคารกลางแห่งสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปได้มีพัฒนาระบบการค่าให้เป็นระบบตลาดเดียว ผ่านระบบกฎหมายของสหภาพยุโรปที่ใช้บังคับกับประเทศสมาชิกทุกประเทศ มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้เป็นแม่บทแก่ประเทศสมาชิก ตลอดจนกำหนดสกุลเงินที่ใช้เป็นสกุลยูโร (Euro: Eur)¹²⁵ เป็นสกุลเดียวในกลุ่มประเทศยุโรป

¹¹⁹ European Union. Wikipedia. Retrieved July 23, 2012. From http://en.wikipedia.org/wiki/European_Union.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid.

¹²³ Treaty of Lisbon. Wikipedia. Retrieved July 23, 2012. From http://en.wikipedia.org/wiki/Theaty_of_Lisbon.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Eurozone. Wikipedia. Retrieved July 23, 2012. From <http://en.wikipedia.org/wiki/Eurozone>.

สำหรับกฎหมายของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปจะบัญญัติขึ้นโดยรัฐสภาแห่งสหภาพยุโรปจะกำหนดนโยบายเรื่องความปลอดภัย การค้า และการลงทุน เพื่อใช้สำหรับประเทศสมาชิกทุกประเทศให้มีลักษณะอย่างเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะส่งผลกระทบต่อกฎหมายของประเทศสมาชิกก็ตาม ซึ่งประเทศสมาชิกก็ต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศของตนเอง ให้สอดคล้องกับกฎหมายของสหภาพยุโรป และเมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งภายในกลุ่มประเทศสมาชิกจะต้องนำกฎหมายที่รัฐสภาของสหภาพยุโรปตราขึ้นมาบังคับใช้ โดยจะไม่สนใจกฎหมายภายในประเทศ แม้จะมีความขัดกันก็ตามกฎหมายของสหภาพยุโรปที่บังคับใช้กับประเทศสมาชิก แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ¹²⁶

1) ระเบียบข้อบังคับ (Regulations) ซึ่งระเบียบข้อบังคับกลายเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับประเทศสมาชิก หากไม่มีการทำตามระเบียบข้อบังคับที่สหภาพยุโรปวางไว้ จึงถือว่าเป็นการฝ่าฝืนของสหภาพยุโรป (A legislative act of the European Union)¹²⁷ ที่บังคับใช้เป็นกฎหมายพื้นฐานของกฎระเบียบข้อบังคับ อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (the treaty on the Functioning of the European Union)¹²⁸ ที่ว่ากฎระเบียบให้มีการใช้ทั่วไป ทั้งนี้ให้มีผลผูกพันในทุกกรณี และสามารถใช้งานได้โดยตรงในทุกประเทศสมาชิก

2) กฎหรือคำสั่ง (Directives) ถือเป็นพระราชบัญญัติของสหภาพยุโรป เช่นกันกับระเบียบข้อบังคับ (Regulation) ข้างต้น ซึ่งจะเกิดผลกับประเทศสมาชิกที่ให้ความเห็นชอบ โดยไม่ต้องมีการออกคำสั่ง แตกต่างจากกฎระเบียบข้อบังคับที่จะต้องมีการดำเนินการออกคำสั่งอยู่ คำสั่งนี้อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (The treaty on the Functioning of the European Union)¹²⁹ คำสั่งให้มีผลผูกพันสมาชิกที่ได้เป็นสมาชิกอยู่ นำไปเป็นทางเลือกในการกำหนดรูปแบบและวิธีการในระดับประเทศสมาชิกที่ผูกพันนั้น

3) การตัดสินใจ (Decision) ของคณะกรรมการยุโรป ถือเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีผลกระทบต่อประเทศสมาชิกซึ่งจะมีผลผูกพันตามกฎหมายและมีผลกระทบต่อประชาชน โดยคณะกรรมการความมั่นคงแห่งสหภาพยุโรปสามารถมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่คณะกรรมการยุโรปใช้อำนาจในการตัดสินใจได้ อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงาน

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Regulation (European Union). Wikipedia. Retrieved July 23, 2012. From [http://en.wikipedia.org/wiki/Regulation_\(European_Union\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Regulation_(European_Union)).

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid.

ของสหภาพยุโรป (The treaty on the Functioning of the European Union)¹³⁰ คำตัดสินใจมีผลผูกพันในสิ่งทั้งปวงแก่บรรดาผู้ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนคำแนะนำและความคิดเห็น (Recommendations and opinions)¹³¹ ตามข้อบังคับที่ 288 ของคณะกรรมการยุโรป จะไม่มีผลผูกพันและบังคับแต่อย่างใด

การพิจารณาและตัดสินคดีพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปจะพิจารณาตัดสินโดยศาลยุติธรรมของสหภาพยุโรป (The court of justice of the European Union; CJEU)¹³² ซึ่งจะเป็นผู้ตีความและบังคับให้เป็นไปตามสนธิสัญญาหรือกฎหมายของสหภาพยุโรปที่ได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ในกลุ่มประเทศสมาชิก

สำหรับกฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป มีบังคับใช้เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีวิวัฒนาการสาระสำคัญและขอบเขตของกฎหมายต่อไปนี้

1.3.1 วิวัฒนาการของหลักกฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรป

หลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป อยู่ในรูปแบบของกฎ (The Directive) ได้ถูกตราขึ้นในขณะที่เป็นประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European economic community: EEC)¹³³ โดยรับเอาหลักเกณฑ์ความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) ของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A มาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมาย ชื่อว่า Council Directive 85/374/EEC¹³⁴ บัญญัติขึ้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 และกำหนดให้ประเทศสมาชิกรับไปปรับใช้กับกฎหมายภายในประเทศ ภายในวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1988 ถือว่าเป็นกฎหมาย ระเบียบ และบทบัญญัติในการบริหารประเทศสมาชิกที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ที่บกพร่อง โดยมีวัตถุประสงค์ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค 2 ประการ คือ เพื่อให้แน่ใจได้

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Ibid.

¹³² European union. Wikipedia. Retrieved July 23, 2012. From http://en.wikipedia.org/wiki/European_Union.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ The Summaries of EU legislation. Defective products: liability. Retrieved July 23, 2012. From http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/l32012_en.htm.

ว่าสามารถคุ้มครองผู้บริโภคในระดับสูง และอีกประการหนึ่งเพื่อให้มีความปลอดภัยของสินค้าที่เคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีระหว่างประเทศสมาชิก¹³⁵

จุดเริ่มต้นของการบัญญัติกฎหมาย Council Directive 85/374/EEC เนื่องมาจากอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางสัญญาในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการเกิดโศกนาฏกรรมของยารักษาโรค Thalidomide¹³⁶ เมื่อทศวรรษที่ 1960 ที่หลักของการรับประกันในกฎหมายสัญญาและหลักกฎหมายละเมิดยังมีช่องว่างไม่สามารถบังคับให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนผู้เคราะห์ร้ายที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ยาดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายนี้ขึ้นมาแทนโดยรับเอากฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (The Restatement (second) of Torts) ของประเทศอเมริกามาเป็นแนวทางในการบัญญัติเป็นกฎหมาย (The directive) เพื่อวัตถุประสงค์หลักสองประการ คือ

ประการแรก เป็นเรื่องของนโยบายในการแข่งขันทางการค้า เพราะหลักความคุ้มครองเกี่ยวกับสินค้าไม่ปลอดภัยในแต่ละประเทศสมาชิกมีความแตกต่างกัน ทำให้เงื่อนไขของการแข่งขันทางการค้ามีความแตกต่างกันด้วย เมื่อมีการออกกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายในผลิตภัณฑ์มาบังคับใช้แล้วจะทำให้แต่ละประเทศสมาชิกออกกฎหมายที่สอดคล้องกันทำให้ปัญหาเรื่องการแข่งขันทางการค้าหมดไป

ประการที่สอง เป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ต้องการให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบโดยเด็ดขาดจากสินค้าไม่ปลอดภัยและต้องการช่วยให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการคุ้มครองที่ดียิ่งขึ้น ไม่ต้องเผชิญปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี¹³⁷

คณะกรรมการกำกับตลาดของสหภาพยุโรป (Commission Directorate-General Internal Market) ได้ออกข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์เพื่อเสนอให้คณะกรรมการสหภาพยุโรปแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้และขยายขอบเขตการบังคับใช้ โดยใช้ชื่อ

¹³⁵ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17, 2001 The Bureau of National affairs, Inc., Washington, D.C., page 403 Retrived July 28,2012. From http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.

¹³⁶ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพมหานคร 2553 หน้า 63

¹³⁷ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน " ดุลพาห เล่มที่ 1 (ปีที่ 56 มกราคม - เมษายน).หน้า 183

ว่า “The green paper”¹³⁸ หรือกระดาษพิมพ์เขียว เพื่อให้เกิดความสมดุลในการบังคับใช้และปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ผลิต โดยให้หลักสำคัญของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ ดังนี้¹³⁹

ก. ความรับผิดชอบของผู้ผลิต

- (1) ความรับผิดชอบอย่างเคร่งครัด (Strict liability) โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลย
- (2) การร่วมกันรับผิดชอบของหลายๆ คน (Join and several)
- (3) การอนุโลม (Is relative) ผู้ผลิตจะไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคโดยมีข้อต่อสู้บางประการ
- (4) ความรับผิดชอบของผู้ผลิตจะรับผิดชอบภายในระยะเวลาที่จำกัด (Is limited in time) และ
- (5) การตกลงยกเว้นความรับผิดชอบล่วงหน้า จะไม่ได้รับการยกเว้นจากข้อความในสัญญา (Cannot be waived contractually) เช่น ข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา เป็นต้น

ข. โจทก์จะต้องพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดจากข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์และความสัมพันธ์ระหว่างข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์และความเสียหาย

1.3.2 สาระสำคัญของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป หรือ Council Directive 85/374/EEC ซึ่งต่อไปในการอธิบายส่วนนี้ ผู้ศึกษาจะใช้คำว่า “กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป”

ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปก่อนที่จะมีกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ จะต้องอาศัยหลักกฎหมายละเมิด กล่าวคือ ผู้ผลิตจะต้องมีความผิดเสมอและต่อมาจึงมีการพัฒนากฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปโดยได้กำหนดความรับผิดชอบเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยไม่ต้องมี

¹³⁸ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17, 2001 The Bureau of National affairs, Inc., Washington, D.C., page 403 Retrieved July 28, 2012. From http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.

¹³⁹ Ibid. P.405

ความผิด (Liability without fault)¹⁴⁰ ของผู้ผลิต เพราะผู้ผลิตเพียงผู้เดียวที่จะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างเพียงพอที่จะลดความเสี่ยงอย่างเป็นธรรมในการผลิตที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย¹⁴¹ หรือนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) มาบังคับใช้กับผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าบกพร่องหรือไม่ปลอดภัย¹⁴² โดยเฉพาะเมื่อกระบวนการผลิตใช้วิทยาการและเทคโนโลยีในการผลิตขั้นสูงยากที่จะตรวจสอบในรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ได้ จึงจำเป็นต้องมีการกระจายความเสี่ยงอย่างเป็นธรรมให้มากที่สุดโดยเห็นว่าการนำหลักความรับผิดโดยไม่มี ความผิดหรือหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดมาใช้ดังกล่าวจะเป็นวิธีเดียวที่แก้ปัญหากรณีดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) ถือเป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษ เพราะไม่อยู่ภายใต้หลักความรับผิดทางสัญญา โดยโจทก์หรือผู้เสียหายและจำเลยหรือผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องมีความผูกพันทางสัญญาหรือไม่มีสัญญาต่อกัน (Non-contractual)¹⁴³ แต่อย่างไร เมื่อได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการแล้ว ผู้ได้รับความเสียหายก็สามารถฟ้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ แม้จะไม่มี ความผูกพันทางสัญญาต่อกันแต่อย่างใดก็ตาม

1.3.3 ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 385/374/EEC) นั้น ดังที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นแล้วว่าใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติเป็นกฎหมายความรับผิดต่อ

¹⁴⁰ The Summaries of EU legislation. Defective products: liability. Retrieved July 24, 2012. From http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/l32012_en.htm.

¹⁴¹ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17, 2001 The Bureau of National affairs, Inc., Washington, D.C., page 404 Retrieved July 28, 2012. From http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.

¹⁴² ดู Council Directive 85/374/EEC article 1 The producer shall be liable for damage caused by a defect in his product.

¹⁴³ Brussels, 8.9.2011 Com (2011) 547 final. Report from the commission to the European parliament, the council and the European economic and social committee. Retrieved July 1, 2012. From http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/liability/index_en.htm.

ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศสมาชิก ดังนั้น ลักษณะที่สำคัญในการบังคับใช้จึงมีลักษณะและการใช้งานที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งขอบเขตของกฎหมายแยกอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

1) ประเภทของสินค้า

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป มาตรา 3 กำหนดให้สินค้าที่ได้รับการคุ้มครองในระยะเริ่มแรกของการนำหลักความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์มาใช้บังคับจะนำไปใช้เฉพาะสิ่งหาปริมาณซึ่งผลิตจากภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยไม่รวมถึงสินค้าภาคการเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลผลิตทางธรรมชาติ ยกเว้นจะมีการนำผลผลิตทางการเกษตรหรือผลผลิตทางธรรมชาติมาผ่านกระบวนการแปรรูปในภาคอุตสาหกรรมที่อาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยได้ และนอกจากนี้หลักความรับผิดชอบโดยไม่มีคามผิด จะนำไปใช้กับสิ่งหาปริมาณที่ใช้ในการก่อสร้างสิ่งหาปริมาณ หรือติดตั้งในสิ่งหาปริมาณ รวมทั้งกระแสไฟฟ้าด้วย¹⁴⁴

ต่อมาเกิดการเกิดวิกฤติการณ์โรควัวบ้า (Mad cow crisis)¹⁴⁵ ระบาดหนักในกลุ่มสหภาพยุโรป เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 1999 จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC directive 85/374/EEC) โดยให้สินค้า (Product) ตามมาตรา 3 ให้ครอบคลุมถึงผลผลิตทางการเกษตรขั้นต้นด้วย โดยได้มีการแก้ไขออกกฎหมาย EC Directive 1999/34/EC¹⁴⁶ มาเพิ่มเติมกับกรณีดังกล่าว บัญญัติให้คำว่า “ผลิตภัณฑ์” ให้หมายความรวมถึงสิ่งหาปริมาณทั้งหมด แม้รวมอยู่ในสิ่งหาปริมาณอื่นหรือสิ่งหาปริมาณก็ตาม¹⁴⁷

2) ผู้ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรป มีเจตนารมณ์ต้องการให้ผู้ผลิตทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตควรจะได้รับผิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

¹⁴⁴ ดู Council Directive 85/374/EEC article 2 For the purpose of this Directive ‘product’ means all movables, with the exception of primary agricultural product and game, even though incorporated into another movable or into movable. ‘Primary agricultural products’ mean the products of soil, of stock-farming and of fisheries, excluding products which have undergone initial processing. ‘Product’ includes electricity.

¹⁴⁵ Josephin Liu (2003). "Two roads diverged in a yellow wood: The European Community Stays on the Path to strict liability." Fordham International Law Journal 27(6) 2003. P.1947.

¹⁴⁶ Access to European Union Law. European Union. Retrieved July 28, 2012. From <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0034:EN:NOT>.

¹⁴⁷ ดู Directive 1999/34/EC Article 1 Directive 85/374/EEC is hereby amended as follows:

1. Article 2 shall be replaced by the following: "Article 2 For the purpose of this Directive, 'product' means all movables even if incorporated into another movable or into an immovable. 'Product' includes electricity."

ผลิตภัณฑ์ เมื่อมีการผลิตสำเร็จแล้ว ถึงแม้ว่าผู้ผลิตจะผลิตเพียงบางส่วนไม่ใช่ทั้งหมดหรือเป็นเพียงเจ้าของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตก็ตาม รวมทั้งผู้นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศและผู้เสนอชื่อตัวเองในสินค้าว่าเป็นผู้ผลิต โดยแสดงเครื่องหมายทางการค้าหรือการกระทำแก่สินค้าให้มีลักษณะแตกต่างจากผู้ผลิตอื่นหรือเป็นผู้จัดหาสินค้าที่ผลิตจากที่อื่นแต่ไม่สามารถระบุที่มาของสินค้าได้ นอกจากนี้ผู้ผลิตยังหมายความรวมถึงผู้ขาย ผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าแบบลิสซิ่ง หรือการจำหน่ายสินค้าในรูปแบบอื่นๆ ด้วย¹⁴⁸ โดยผู้ผลิตทั้งหมดที่เกี่ยวข้องเหล่านี้จะต้องร่วมกันรับผิดชอบค่าใช้จ่ายแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าว¹⁴⁹

3) ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป มาตรา 6 กำหนดให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง สินค้าที่ขาดความปลอดภัยซึ่งบุคคลทั่วไปพึงคาดหวังได้ โดยในการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้า ให้พิจารณาถึงลักษณะของสินค้าที่วางจำหน่าย ลักษณะของการใช้งานที่อาจคาดหวังได้และเวลาที่สินค้านั้นนำเข้าสู่ระบบการจัดจำหน่าย¹⁵⁰

4) ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

ความเสียหายที่กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรปจะนำไปใช้กับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือผู้ใช้หรือผู้ที่อยู่

¹⁴⁸ ดู Council Directive 85/374/EEC article 3

1. 'Producer' means the manufacturer of a finished product, the producer of any raw material or the manufacturer of a component part and any person who, by putting his name, trade mark or other distinguishing feature on the product presents himself as its producer.

2. Without prejudice to the liability of the producer, any person who imports into the Community a product for sale, hire, leasing or any form of distribution in the course of his business shall be deemed to be a producer within the meaning of this Directive and shall be responsible as a producer.

3. Where the producer of the product cannot be identified, each supplier of the product shall be treated as its producer unless he informs the injured person, within a reasonable time, of the identity of the producer or of the person who supplied him with the product. The same shall apply, in the case of an imported product, if this product does not indicate the identity of the importer referred to in paragraph 2, even if the name of the producer is indicated.

¹⁴⁹ ดู Council Directive 85/374/EEC article 5 where, as a result of the provisions of this Directive, two or more persons are liable for the same damage, they shall be liable jointly and severally, without prejudice to the provisions of national law concerning the rights of contribution or recourse.

¹⁵⁰ ดู Council Directive 85/374/EEC article 6(1)

ข้างเคียงที่ได้รับผลกระทบจากสินค้าไม่ปลอดภัยนั้นเป็นสำคัญ โดยกฎหมายมุ่งประสงค์ในความเสียหายที่เกิดจากการสูญเสีย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 9 คือ¹⁵¹

(1) ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บทางร่างกาย ความเสียหายในทรัพย์สิน หรือการถูกทำลายในทรัพย์สินอื่นๆ นอกเหนือจากตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นเอง ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่า 500 ECU และได้แสดงให้เห็นว่า

ก. ทรัพย์สินนั้นจะนำไปใช้งานหรือบริโภคเป็นการส่วนตัว และ

ข. ทรัพย์สินเพื่อการส่วนตัวนั้น ถูกใช้หรือบริโภค โดยบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บ

5) การพิจารณาพิสูจน์

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปได้สร้างหลักความยุติธรรมของความเสียหายระหว่างผู้เสียหายกับผู้ผลิต โดยกำหนดให้ผู้เสียหายและผู้ผลิตต่างมีภาระในการพิสูจน์ความเสียหาย กล่าวคือ

ก. ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ความเสียหายว่าเกิดขึ้นจากความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์และพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความไม่ปลอดภัยและความเสียหายที่ได้รับ¹⁵² นอกจากนี้ผู้เสียหายยังต้องมีหน้าที่ในการพิสูจน์ถึงจำนวนความเสียหายที่ได้รับตามที่ได้เรียกร้องให้ผู้ผลิตชดเชยค่าเสียหายอีกด้วย ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไป

ข. ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ เมื่อกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป มาตรา 1 ได้กำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบ

¹⁵¹ ดู Council Directive 85/374/EEC article 9

For the purpose of Article 1, 'Damage' means:

(a) damage caused by death or by personal injuries;

(b) damage to, or destruction of, any item of property other than the defective product itself,

with a lower threshold of 500 ECU,

provided that the item of property:

(i) is of a type ordinarily intended for private use or consumption, and

(ii) was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.

This Article shall be without prejudice to national provisions relating to non-material damage.

¹⁵² ดู Council Directive 85/374/EEC article 4. The injured person shall be required to prove the damage, the defect and the causal relationship between defect and damage.

เสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของพวกเขา ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการออกแบบ การผลิต หรือการให้คำเตือนก็ตาม อันเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบโดยไม่มี ความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดและถือเป็นข้อสันนิษฐานทางกฎหมายที่ถือว่าผู้ผลิตเป็นผู้ต้องรับผิดชอบไว้ก่อน

อย่างไรก็ตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปได้บัญญัติให้ผู้ผลิตสามารถที่จะโต้แย้งหรือต่อสู้ผู้เสียหายไม่ต้องรับผิดชอบได้ โดยจะต้องพิสูจน์ให้ได้ ตามมาตรา 7 ว่า¹⁵³

(ก) เขาไม่ได้เป็นผู้นำสินค้าดังกล่าวเข้าสู่ท้องตลาด

(ข) เมื่อพิจารณาจากสถานะแวดล้อมแล้ว เห็นได้ว่าความบกพร่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้มีอยู่ในขณะที่ผลิตภัณฑ์ถูกนำสู่ท้องตลาด หรือความบกพร่องเกิดขึ้น ภายหลังจากที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ท้องตลาด

(ค) ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ เพื่อขายหรือจำหน่าย หรืออยู่ในข่ายของธุรกิจของเขา

(ง) ความบกพร่องเกิดขึ้นมาจากการปฏิบัติตามคำสั่ง กฎ ระเบียบบังคับ ที่ออกมาโดยหน่วยงานรัฐ

(จ) สถานะความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค ในขณะที่น่าผลิตภัณฑ์ออกสู่ท้องตลาด ยังไม่สามารถค้นพบความชำรุดบกพร่องได้

¹⁵³ ดู Council Directive Article 7. The producer shall not be liable as a result of this Directive if he proves:

(a) that he did not put the product into circulation; or

(b) that, having regard to the circumstances, it is probable that the defect which caused the damage did not exist at the time when the product was put into circulation by him or that this defect came into being afterwards; or

(c) that the product was neither manufactured by him for sale or any form of distribution for economic purpose nor manufactured or distributed by him in the course of his business; or

(d) that the defect is due to compliance of the product with mandatory regulations issued by the public authorities; or

(e) that the state of scientific and technical knowledge at the time when he put the product into circulation was not such as to enable the existence of the defect to be discovered; or

(f) in the case of a manufacturer of a component, that the defect is attributable to the design of the product in which the component has been fitted or to the instructions given by the manufacturer of the product.

(จ) ในกรณีของผู้ผลิตส่วนประกอบที่บกพร่อง สามารถโต้แย้งไม่ต้องรับผิดชอบได้ หากความบกพร่องเกิดจากการออกแบบสินค้าซึ่งชิ้นส่วนนั้นประกอบเข้าไป หรือเกิดจากคำสั่งของผู้ผลิตสินค้า”

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังสามารถอ้างความรับผิดชอบของบุคคลที่สามที่กระทำหรือละเว้นการกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหาย เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย¹⁵⁴ หรืออาจอ้างได้ว่าผู้เสียหายมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเสียหายนี้ขึ้นด้วย เพื่อจะลดหรือบรรเทาความรับผิดชอบของผู้ประกอบการลงได้¹⁵⁵

ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปนี้ ผู้ประกอบการจะต่อสู้เพื่อให้พ้นความรับผิดโดยอ้างว่ามีข้อกำหนดหรือข้อตกลงยกเว้นความรับผิด หรือจำกัดความรับผิดของตนเองไว้ในสัญญาแล้วไม่อาจทำได้¹⁵⁶

6) อายุความในการฟ้องคดีของผู้เสียหาย

การฟ้องคดีของผู้เสียหายจากผลกระทบของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรป แบ่งอายุความออกเป็น 2 ประเภท กล่าวคือ

(1) อายุความการฟ้องให้ชดเชยค่าเสียหายมาตรา 10 กำหนดห้ามไม่ให้โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายนี้ ภายหลังจากพ้น 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายหรือโจทก์ทราบถึงความเสียหายหรือมีเหตุอันควรทราบถึงความเสียหาย ความบกพร่องหรือตัวผู้ผลิต¹⁵⁷

(2) สิทธิในการฟ้องคดีของผู้เสียหายตามกฎหมายนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่ผู้ผลิตนำสินค้าเข้าจำหน่ายในท้องตลาด ยกเว้นผู้เสียหายได้ดำเนินการฟ้องคดีกับผู้ผลิตสินค้าภายในช่วงระยะเวลาดังกล่าวไว้ก่อนแล้ว¹⁵⁸

¹⁵⁴ ดู Council Directive Article 8 (1). Without prejudice to the provisions of national law concerning the right of contribution, the liability of the producer shall not be reduced when the damage is caused both by a defect in product and the act or omission of third party.

¹⁵⁵ ดู Council Directive Article 8 (2) The liability of the producer may be reduced or disallowed when, having regard to all the circumstances, the damage is caused both by a defect in the product and by the fault of the injured person or any person for whom the injured person is responsible.

¹⁵⁶ ดู Council Directive Article 12 The liability of the producer arising from this Directive may not, in relation to the injured person, be limited or excluded by a provision limiting his or exempting from liability.

¹⁵⁷ ดู Council Directive Article 10

¹⁵⁸ ดู Council Directive Article 11

1.4 วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศเยอรมนี

1.4.1 วิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศเยอรมนี

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของประเทศเยอรมนีมีการพัฒนามายาวนานพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติของกฎหมายหรือแนวคำพิพากษาของศาล โดยมีการนำเอาหลักตามสัญญาซื้อขายและหลักละเมิดมาใช้บังคับกรณีที่มีความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอังกฤษที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว

การนำหลักซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน จะกำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าและหากมีการรับประกันคุณภาพของสินค้า หากสินค้านั้นด้อยคุณภาพ หรือไม่ปฏิบัติตามที่ผู้ขายรับประกันไว้ ผู้ขายต้องรับผิดชอบในการชดเชยราคาคืนหรือผู้ซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาโดยการส่งมอบสินค้าคืนแก่ผู้ขายได้

นอกจากนี้ หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ขายตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการจำหน่ายสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค โศกศาลประเทศเยอรมนีจะมีการนำเอาหลักละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 823 มาบังคับใช้แทน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายจะมีการฟ้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นไม่มีความปลอดภัยและความไม่ปลอดภัยดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแต่ในกรณีของพิสูจน์เรื่องความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้ขายนั้น ศาลประเทศเยอรมนีได้โยนภาระการพิสูจน์ไปอยู่กับฝ่ายจำเลย เพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย เพราะเห็นว่าการให้โจทก์พิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตนั้น เป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้¹⁵⁹ โดยเฉพาะใน ค.ศ.1968 ในคดีโรกระบาดไก่ Huehnerpest – Urteil¹⁶⁰ ซึ่งศาลเยอรมันได้ใช้หลักในเรื่องการโยนภาระการพิสูจน์ที่เป็นผลร้ายให้แก่ฝ่ายผู้ประกอบการหรือจำเลย ซึ่งศาลเยอรมันได้วินิจฉัยว่าผู้ผลิตเป็นผู้อยู่ในฐานะที่อาจกระทำให้เกิดความเสียหายได้ จึงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่าผู้ผลิตมีได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด ศาลฎีกาได้นำเอามาตรา 823 (1) มาเป็นแนวทางตัดสินให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย แต่การนำหลักละเมิดมาใช้ในปัญหาความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของศาลเยอรมันก็ไม่อาจแก้ปัญหาให้เป็นที่พอใจได้ในทุกๆ กรณีได้ จึงต้องมีกฎหมายพิเศษที่บังคับกับสินค้าหรือมุ่งให้ความคุ้มครองผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะ เช่น

¹⁵⁹ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 86

¹⁶⁰ BGH Urt.v.26. 11. 1968 VI ZR 212/66, NJW 69, 269.

พระราชบัญญัติว่าด้วยเครื่องมือแพทย์ พระราชบัญญัติอาหารและเครื่องดื่ม พระราชบัญญัติความปลอดภัยของสินค้า รวมตลอดถึงพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย¹⁶¹

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1989 (Product liability Act 1989: The PLA)¹⁶² มีเนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) เนื่องจากประเทศเยอรมนีเข้าเป็นสมาชิกประเทศหนึ่งของสหภาพยุโรป ซึ่งจะต้องตรากฎหมายให้อยู่ภายใต้กรอบที่สหภาพยุโรปกำหนดไว้ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ โดยประเทศเยอรมนีได้ออก เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1989 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1990 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

1.4.2 สาระสำคัญของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศเยอรมนี

1) ความรับผิดของผู้ประกอบการ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลใดๆ จำเป็นที่จะต้องมีการชดเชยค่าเสียหายดังกล่าว ซึ่งในกรณีความเสียหายต่อทรัพย์สินกฎหมายนี้ จะถูกนำมาใช้เฉพาะทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง และสินค้านี้มีวัตถุประสงค์การใช้งานตามปกติส่วนตัวหรือสำหรับการบริโภคและการที่ถูกนำมาใช้โดยบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์นี้ (มาตรา 1(1))¹⁶³ แต่ก็มีข้อยกเว้นที่ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 1(2)¹⁶⁴ กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ไม่ได้ผลิตเพื่อการจำหน่าย หรือเมื่อคำนึงถึงสภาพแวดล้อมในขณะที่น่าสินค้าเข้าสู่ระบบการจำหน่าย สันนิษฐานได้ว่าสินค้าไม่มีข้อบกพร่องหรือผู้ผลิตสินค้าไม่ได้ผลิตสินค้าเพื่อการจำหน่ายหรือแสวงหาผลกำไรและไม่ได้ผลิตหรือจำหน่ายสินค้าที่อยู่ในขอบเขตของการประกอบอาชีพของตนเอง หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นมีพื้นฐานมาจากการที่ตัวสินค้านั้นเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดบังคับไว้ หรือความชำรุดบกพร่องของสินค้าขณะที่ผลิตสินค้าออกสู่ท้องตลาดยังไม่มีมาตรฐานทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จะตรวจสอบหรือรู้ได้ถึงความปลอดภัยของสินค้าได้

¹⁶¹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ "พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน." คู่มือเล่มที่ 1 (ปีที่ 56 มกราคม – เมษายน 2552) หน้า 182

¹⁶² Richard Best. "A Comparison of Civil Liability for Defective Products in the United Kingdom and Germany." *German Law Journal*. Retrieved August 18, 2012. From <http://www.germanlawjournal.com>.

¹⁶³ BGB I 1989, 2198 section 1(1)

¹⁶⁴ BGB I 1989, 2198 section 1(2)

ภาระในการพิสูจน์ความรับผิดชอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายตามมาตรา 1(2) หรือมาตรา 1(3) ให้ภาระพิสูจน์ตกอยู่กับฝ่ายผู้ผลิตสินค้า ส่วนผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความเสียหายที่ได้รับ รวมตลอดถึงความสัมพันธ์ระหว่างความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย¹⁶⁵

กรณีของผู้ผลิตส่วนประกอบหรือชิ้นส่วนบางชิ้นที่ประกอบเข้าเป็นสินค้า ถ้าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดขึ้นจากโครงสร้างตัวสินค้าที่ชิ้นส่วนนั้นถูกนำเข้าไปประกอบหรือเกิดขึ้นเนื่องจากการความบกพร่องของการกำหนดวิธีใช้สินค้าของผู้ผลิตสินค้าเอง ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 1 มาบังคับกับผู้ผลิตส่วนประกอบหรือวัตถุดิบโดยอนุโลม¹⁶⁶

2) สินค้าหรือผลิตภัณฑ์

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมนี มาตรา 2 ให้ความหมายของคำว่า “สินค้า” หมายถึง สंहาริมทรัพย์ทุกชนิด แม้ว่าจะประกอบเป็นส่วนหนึ่งของสंहาริมทรัพย์อย่างอื่นหรือจะประกอบเป็นส่วนหนึ่งของอสังหาริมทรัพย์ก็ตาม รวมทั้งกระแสไฟฟ้าให้ถือว่าเป็นสินค้าด้วย ส่วนผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากธรรมชาติ การเลี้ยงสัตว์ การทำฟาร์มพืช การประมงและการล่าสัตว์ จะได้รับการยกเว้นไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามกฎหมายนี้ จนกระทั่งได้ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้ว¹⁶⁷

3) ความไม่ปลอดภัยหรือความบกพร่องของสินค้า

ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาด เมื่อสินค้าที่ตนเองผลิตหรือจำหน่ายไม่มีความปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค ในความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1989 มาตรา 3 บัญญัติหลักในการพิจารณาไว้ ดังนี้¹⁶⁸

ก. สินค้าจะถือว่าเป็นสินค้าที่บกพร่อง เมื่อสินค้านั้นไม่ได้ให้ความปลอดภัยเป็นตามความคาดหมายโดยชอบธรรม ภายใต้พฤติการณ์ทั้งปวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

(ก) การนำเสนอสินค้า

(ข) การคาดหมายโดยสมควรเกี่ยวกับการใช้สินค้า

¹⁶⁵ BGB I 1989, 2198 section 1(4)

¹⁶⁶ BGB I 1989, 2198 section 1(3)

¹⁶⁷ BGB I 1989, 2198 section 2

¹⁶⁸ BGB I 1989, 2198 section 3

(ค) ช่วงเวลาของการนำสินค้านั้นเข้าสู่ท้องตลาด

ข. สินค้าที่ไม่ถือว่ามีคุณภาพรองเป็นเพียงเพราะว่ามีสินค้าที่ดีกว่า
ถูกนำมาจำหน่ายในภายหลัง

4) ผู้ผลิตสินค้า

ผู้ผลิตสินค้าที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบ
เสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ มาตรา 4 ได้กำหนดตัวผู้ผลิตดังต่อไปนี้

(1) ผู้ผลิตตัวสินค้า วัตถุดิบ หรือชิ้นส่วนของสินค้า รวมถึงบุคคลที่
แสดงออกเสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้ผลิตสินค้า ด้วยการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องหมายการค้าของตนเอง สัญลักษณ์
ลักษณะอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ผลิตสินค้า

(2) ผู้นำเข้าสินค้าตาม (1) ข้างต้น หรือผู้ส่งสินค้าเข้ามาจำหน่าย ขาย
ให้เช่า เช่าซื้อหรือรูปแบบอื่นใดในการกระจายสินค้าสู่พื้นที่ ที่สนธิสัญญาการจัดตั้งประชาคม
เศรษฐกิจยุโรปบังคับใช้

(3) ในกรณีที่ไม้อาจระบุตัวผู้ผลิตสินค้าได้ ให้ถือว่าทุกๆ คนที่เป็นผู้
ส่งสินค้าส่วนใดก็ตาม ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต เว้นแต่ ผู้ส่งสินค้าจะได้ระบุตัวผู้ผลิตสินค้าหรือตัวบุคคล
ที่เป็นผู้ส่งสินค้ากระทำการแทน โดยแจ้งให้ผู้เสียหายทราบภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ผู้ส่งสินค้า
ได้รับการแจ้งให้ระบุตัวผู้ให้ส่งสินค้าดังกล่าว หากดังกล่าวข้างต้นให้ใช้บังคับกับสินค้าที่นำเข้ามา
จากนอกกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ในกรณีที่ไม้อาจระบุตัวบุคคลตาม มาตรา 4(2) ได้ แม้จะ
ปรากฏชื่อของผู้ผลิตก็ตาม¹⁶⁹

ในความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือบุคคลใด ๆ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 4 ใน
กรณีที่ผู้ผลิตสินค้ามีหลายคน ผู้ผลิตจะต้องร่วมกันรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายอย่างลูกหนี้ร่วม แต่
ในระหว่างผู้ที่มีหน้าที่ชดเชยค่าเสียหายร่วมกัน หน้าที่ชดเชยค่าเสียหายรวมถึงมูลค่าของความ
เสียหายที่จะต้องชดเชย ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลใดเป็นสำคัญ
นอกจากนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 421-425 รวมถึงมาตรา 426(1)(2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
เยอรมันมาใช้บังคับโดยอนุโลม¹⁷⁰

5) ภาระในการพิสูจน์

หน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงกรณีความรับผิดชอบเสียหายที่เกิดขึ้น
จากสินค้าไม่ปลอดภัย ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบเสียหายที่

¹⁶⁹ BGB I 1989, 2198 section 4

¹⁷⁰ BGB I 1989, 2198 section 5

เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์ในการกระทำของละเมิดของผู้ผลิตทั้งหมดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823(1) ซึ่งการพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นการกระทำที่ยากลำบากอย่างมาก จนกระทั่งมีการออกพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงได้มีการแก้ไขหลักเกณฑ์ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์เกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้าในเวลาที่สินค้าเข้าสู่ตลาด ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในเรื่องที่สินค้ามีความไม่ปลอดภัยและความเสียหายที่ได้รับ ตามมาตรา 1(4) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำหรับการโต้แย้งเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ผลิต พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ให้เป็นหน้าที่ของผู้ผลิตในการพิสูจน์หักล้างตามมาตรา 1(2)¹⁷¹ กล่าวคือ

- (1) ผู้ผลิตไม่นำสินค้าออกจำหน่าย
- (2) เมื่อคำนึงถึงสถานะแวดล้อมต่างๆ แล้ว สันนิษฐานได้ว่าขณะที่มีการนำสินค้าออกจำหน่ายไม่มีข้อบกพร่องแต่อย่างใด
- (3) สินค้าที่บกพร่องนั้น ผู้ผลิตไม่ได้ผลิตมาเพื่อจำหน่ายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลกำไรทั้งการผลิตนั้นไม่ได้อยู่ในวัตถุประสงค์ของการประกอบอาชีพด้วย
- (4) ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับให้ผู้ผลิตทำตามที่กฎหมายบัญญัติทำให้ผลิตสินค้าที่มีไม่มีความปลอดภัย
- (5) ขณะที่ผลิตสินค้าออกสู่ท้องตลาด มาตรฐานความรู้ทางวิชาการและเทคนิคยังไม่อาจตรวจพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาตรา 6¹⁷² ยังเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตพิสูจน์เพื่อลดความรับผิดชอบ หากผู้เสียหายมีส่วนผิดโดยให้นำเอามาตรา 254 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาใช้บังคับ ซึ่งในกรณีของผู้เสียหายเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมบังคับทรัพย์สินนั้น ให้ถือเสมือนว่าผู้เสียหายมีส่วนผิด¹⁷³ และความรับผิดชอบของผู้ผลิตจะไม่ลดลง หากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของตัวสินค้าและขณะเดียวกันก็เกิดจากการกระทำของบุคคลที่สาม โดยนำเอามาตรา 5 มาบังคับใช้โดยอนุโลม¹⁷⁴

¹⁷¹ BGB I 1989, 2198 section 1(2)

¹⁷² BGB I 1989, 2198 section 6

¹⁷³ BGB I 1989, 2198 section 6(1)

¹⁷⁴ BGB I 1989, 2198 section 6(2)

ผู้ผลิตไม่อาจอ้างข้อตกลงยกเว้นความรับผิดที่ทำให้ล่วงหน้าเพื่อให้พ้นความรับผิดได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมนี มาตรา 14 ได้บัญญัติห้ามไม่ให้ผู้ผลิตทำข้อตกลงดังกล่าวหรือข้อจำกัดความรับผิดของผู้ผลิตล่วงหน้าได้ หากฝ่าฝืนหรือข้อตกลงใดๆ ที่ขัดแย้งกับบทบัญญัติดังกล่าว ถือว่าเป็นโมฆะ¹⁷⁵

6) ความเสียหาย

ขอบเขตของความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมัน แบ่งออกเป็นสองกรณี กล่าวคือ

(1) กรณีเสียชีวิต ค่าที่เสียหายที่จะต้องชดใช้ คือ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพื่อรักษาชีวิต รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการที่ทรัพย์สินของผู้เสียชีวิตต้องถูกกระทบ กระเทือนในทางที่เป็นผลร้ายกล่าว คือ ในระหว่างที่เจ็บป่วย การที่ผู้เสียชีวิตไม่อาจที่จะทำงานได้หรือทำงานได้น้อยลงหรือมีความจำเป็นที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้มีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายจะต้องชดใช้ค่าปลงศพให้แก่บุคคลที่จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าว (มาตรา 7(1))¹⁷⁶ หากเวลาที่ผู้ตายถูกทำร้ายนั้นผู้ตายมีหน้าที่ตามกฎหมายต่อบุคคลที่สาม ที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูอยู่แล้วหรืออาจที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูและโดยผลของการเสียชีวิตทำให้สิทธิในการที่จะได้รับค่าเลี้ยงดูของบุคคลที่สามหมดไป ผู้ผลิตต้องจ่ายค่าเสียหายเท่ากับจำนวนที่ผู้ถึงแก่ความตายจะมีหน้าที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดู หากว่าเขายังมีชีวิตอยู่สิทธิที่จะได้รับค่าเลี้ยงดูนี้ รวมไปถึงกรณีของบุคคลที่สามอยู่ในครรภ์มารดาแล้ว แม้จะยังไม่ได้กำหนดคลอดออกมาก็ตาม (มาตรา 7(2))¹⁷⁷

(2) กรณีบาดเจ็บ การชดใช้ค่าเสียหายกรณีความเสียหายเกิดแก่ร่างกายหรือสุขภาพ อนามัยการชดใช้ค่าเสียหายจะเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลในการฟื้นฟูสุขภาพ ค่าชดเชยสำหรับความทุกข์ทรมานจากการสูญเสียความสามารถในการทำงานไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวร และการสูญเสียรายได้ รวมตลอดไปถึงค่าชดเชยความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วย (มาตรา 8)¹⁷⁸

¹⁷⁵ BGB I 1989, 2198 section 14

¹⁷⁶ BGB I 1989, 2198 section 7(1)

¹⁷⁷ BGB I 1989, 2198 section 7(2)

¹⁷⁸ BGB I 1989, 2198 section 8

กรณีของการบาดเจ็บที่ทำให้ไม่สามารถทำงานได้หรือทำงานได้น้อยลง และความจำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องทำงานให้แก่บุคคลที่สามตามมาตรา 7(2) สามารถที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายเป็นเงินในช่วงระยะเวลาหนึ่งได้ (มาตรา 9)¹⁷⁹

7) อายุความ

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมัน ได้กำหนดอายุความในการฟ้องคดีของผู้เสียหายไว้คือ

(1) อายุความ 3 ปี ในกรณีของสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 1 โดยนับจากเวลาที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้รู้หรือควรรู้ถึงความเสียหาย ความชำรุดบกพร่องและตัวบุคคลที่ต้องชดเชยค่าเสียหาย¹⁸⁰

(2) อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่มีการเจรจาค่าเสียหายระหว่างผู้มีหน้าที่ต้องชดเชยค่าเสียหายกับผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย โดยให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าการเจรจาจะไม่เป็นผล¹⁸¹

(3) ในกรณีอื่น ๆ ให้นำเอาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันว่าด้วยอายุความมาใช้บังคับ¹⁸²

(4) การลบล้างสิทธิเรียกร้องในการฟ้องเรียกค่าเสียหาย จะหมดไปเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่เวลาที่ผู้ผลิตสินค้าได้นำสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายเข้าสู่ตลาด เว้นแต่การบังคับตามสิทธิเรียกร้องดังกล่าวจะอยู่ระหว่างการดำเนินคดีในชั้นศาลหรือชั้นของการบังคับคดี¹⁸³ และระยะเวลา 10 ปีดังกล่าวข้างต้นจะไม่นำมาใช้บังคับหากมีคำพิพากษาของศาลเด็ดขาดหรือสิทธิเรียกร้องตามหมายบังคับคดีอื่นๆ หรือมีการประนีประนอมนอกศาลหรือมีการทำนิติกรรมกัน¹⁸⁴

1.5 วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น

¹⁷⁹ BGB I 1989, 2198 section 9

¹⁸⁰ BGB I 1989, 2198 section 12(1)

¹⁸¹ BGB I 1989, 2198 section 12(2)

¹⁸² BGB I 1989, 2198 section 12(3)

¹⁸³ BGB I 1989, 2198 section 13(1)

¹⁸⁴ BGB I 1989, 2198 section 13(2)

ประเทศญี่ปุ่นถือเป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านวิชาการ เทคโนโลยี และ อุตสาหกรรมมากที่สุดประเทศหนึ่งในแถบทวีปเอเชีย โดยเฉพาะภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ประเทศญี่ปุ่นจำเป็นต้องฟื้นฟูประเทศทุกด้าน รวมทั้งในด้านการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย

ก่อนที่ประเทศญี่ปุ่นจะประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ในปี ค.ศ. 1995 การฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์จะต้องอาศัยหลักตามประมวลกฎหมายแพ่ง ญี่ปุ่น (The Civil Code)¹⁸⁵ โดยผู้เสียหายอาจจะฟ้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรับผิดชอบตามหลักของสัญญา หรือให้รับผิดชอบตามกฎหมายละเมิดแล้วแต่กรณี ซึ่งหลักตามสัญญาจะฟ้องตามสัญญาซื้อขายใน มาตรา 415¹⁸⁶ เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อและการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ส่วน มาตรา 570¹⁸⁷ เป็นกรณีผู้ซื้อเรียกให้ผู้ขายรับผิดชอบจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ไม่ปรากฏชัด ในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย โดยจะนำมาตรา 566¹⁸⁸ เกี่ยวกับการซื้อขายมาบังคับใช้โดยอนุโลม แต่การ ฟ้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นตามสัญญาซื้อขายนั้น มีข้อจำกัดในกรณีคนที่ถูกฟ้องกับ ผู้ฟ้องคดีจะต้องมีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันเท่านั้น ส่วนผู้ที่ไม่ใช่คู่สัญญาหรือคนที่ไม่มีความ สัมพันธ์ทางสัญญาต่อกัน ไม่สามารถฟ้องผู้ขายหรือผู้ประกอบการให้รับผิดชอบตามกฎหมายสัญญา ดังกล่าวได้เลย แม้จะได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ที่มาจากผู้ขายหรือผู้ประกอบการนั้น ก็ตาม นอกจากนี้ ความรับผิดชอบมาตรา 570 ไม่ให้ความคุ้มครองหรือครอบคลุมถึงความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือความเสียหายอื่นๆ ที่เป็นผลตามมาจากสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยนั้นแต่อย่างใด เช่น ความเสียหายจากการขาดรายได้ หรือความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นต้น

ดังนั้น ปัญหาจากช่องว่างของการเยียวยาผู้บริโภคจากการใช้หลักสัญญาซื้อขาย ดังกล่าว จึงได้นำเอาหลักกฎหมายละเมิดแห่งประมวลกฎหมายแพ่งมาบังคับใช้แทน โดยผู้ได้รับ

¹⁸⁵ Tsuneo Matsumoto (2000). Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. Thailand, Faculty of law Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO).2000. P.3.

¹⁸⁶ Article 415 provides: "If an obligor fails to effect performance in accordance with the tenor and purport of the obligation, the obligee may demand compensation for harm; The same shall apply in case where performance becomes impossible for any cause for which the obligor is responsible."

¹⁸⁷ Article 570 provides: "If any latent defect exists in the object of the sale, the provisions of Article 566 shall apply mutatis mutandis, except in the case of compulsory sale by official auction."

¹⁸⁸ Article 566(1) provides: "Where the object / immovable / of a sale is subject to / easement, pledge, etc./ and the buyer was unaware thereof, he may rescind the contract only the purpose of the contract cannot be attained thereby, otherwise may only demand compensation for harm."

ความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดชอบในทางละเมิดได้ตามมาตรา 709¹⁸⁹ แม้จะ
 ไม่มีความผูกพันทางสัญญาต่อกันก็ตาม เพราะเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องดูแลให้สินค้าที่ผลิต
 ออกมามีความปลอดภัยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อเกิดความเสียหายแก่บุคคลใด ๆ ก็ตาม ถือเป็น
 ความประมาทในการตรวจสอบหรือดูแลสินค้าให้มีความปลอดภัยของผู้ผลิต แต่การใช้หลัก
 กฎหมายละเมิดก็ไม่สามารถลดปัญหาในการเยียวยาผู้บริโภคได้ทั้งหมด โดยเฉพาะข้อจำกัดในเรื่อง
 ของภาระพิสูจน์ในเรื่องการกระทำของผู้ผลิตและความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับผลกระทบ ซึ่งถือเป็น
 หน้าที่พิสูจน์ของผู้เสียหายหรือผู้บริโภคต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ให้ศาลทราบจนปราศจากข้อสงสัย
 ว่าความเสียหายทั้งหมดเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต ซึ่งเป็นเรื่องยุ่งยากแก่
 ผู้บริโภคเป็นอย่างมาก

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1994 ประเทศญี่ปุ่นได้ประกาศใช้กฎหมาย
 ความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (The Product liability Law)¹⁹⁰ (มีชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า Seizoubutsu
 Sekinin Hou)¹⁹¹ แทนการใช้หลักกฎหมายแพ่งเรื่องซื้อขายหรือละเมิดในการเรียกร้องค่าเสียหายจาก
 ผลิตภัณฑ์ ให้เป็นกฎหมายเฉพาะที่ง่ายต่อการนำไปใช้ดำเนินคดีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจาก
 ผู้ผลิตสำหรับสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัย นอกจากนี้ ยังสามารถให้ประชาชนเกิดความมั่นใจใน
 สินค้าที่ผลิตในประเทศญี่ปุ่นว่ามีความปลอดภัยและยังบังคับให้ผู้ผลิตเสริมสร้างมาตรฐานด้าน
 ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้นด้วย ซึ่งกฎหมายฉบับนี้บัญญัติไว้เพียง 6 มาตราเท่านั้นและ
 มีผลใช้บังคับในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1995 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

แนวทางในการบัญญัติกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น
 ได้นำเอาหลักใน EC Directive 374/85/EEC ของกลุ่มสหภาพยุโรปมาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติ
 กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ ถึงแม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศ
 สหภาพยุโรปก็ตาม โดยพื้นฐานของกฎหมายฉบับนี้นำเอาหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict
 liability) ของประเทศสหรัฐอเมริกา หลักความรับผิดโดยไม่มีความผิด (No – fault liability) ของ
 กลุ่มประเทศยุโรปและตามกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นมาใช้บัญญัติให้สอดคล้องกัน ซึ่งได้ใช้คำใหม่ว่า

¹⁸⁹ Article 709 provides: “A person who intentionally or negligently violates a right of another person shall be liable for damages resulting therefrom”

¹⁹⁰ Tsuneo Matsumoto (2000). Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. P.44.

¹⁹¹ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 61

“ความรับผิดต่อความไม่ปลอดภัย” (Defect liability)¹⁹² หมายถึง หลักความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product defect – based liability หรือ Kekkan Sekinin)¹⁹³ โดยใจความสำคัญไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด ระหว่างคำว่า ความรับผิดต่อความไม่ปลอดภัย (Defect liability) และความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) หรือ ความรับผิดโดยไม่มีความผิด (No – fault liability)¹⁹⁴

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติไว้เพียง 6 มาตรา ซึ่งถือว่าเป็นบทบัญญัติของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัยที่สั้นมาก ซึ่งแยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1.5.1 วัตถุประสงค์

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติถึงวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายนี้ออกมาบังคับ ซึ่งมาตรา 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องเหยื่อที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ที่มีสาเหตุจากความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดให้ผู้ผลิต หรือบุคคลใดๆ ที่มีสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิต ต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความมั่นคงและการมีชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน ตลอดจนก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนเศรษฐกิจของประเทศให้ดียิ่งขึ้น¹⁹⁵

1.5.2 ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมาย

ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์ออกเป็นแต่ละประเภทเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 2 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “สินค้า” (Product) หมายถึง สัตว์หรือทรัพย์สินใดๆ ซึ่งผ่านกระบวนการผลิตหรือกระบวนการแปรรูป¹⁹⁶ เช่น สินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตรแปรรูป รวมไปถึงผลิตภัณฑ์เนื้อเยื่อมนุษย์หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเลือดมนุษย์ เป็นต้น ส่วนผลิตภัณฑ์อยู่

¹⁹² Tsuneo Matsumoto (2000). Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. P.45.

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 1

¹⁹⁶ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2(1)

นอกขอบเขตของกฎหมายนี้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ สิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน งานบริการ สินค้าเกษตรที่ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูป เป็นต้น¹⁹⁷

1.5.3 คำนิยามของ “ความไม่ปลอดภัย”

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติคำนิยามของ “ความไม่ปลอดภัย” (Defect: Kekkan) ไว้เช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป โดยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 2(2) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” หมายถึง การขาดความปลอดภัยซึ่งโดยปกติแล้วสินค้านั้นควรต้องมี โดยจะนำเอาธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ (Nature of the product) ลักษณะการใช้งานทั่วไปที่คาดหมายได้ (Normally foreseeable manner of use) เวลาที่สินค้าถูกส่งจำหน่าย (The time it was delivered) และสภาพแวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น (All other circumstances relating to the product)¹⁹⁸

บทบัญญัติมาตรา 2(2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของญี่ปุ่น ได้นำเอาหลักเกณฑ์การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์จากความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test)¹⁹⁹ มาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ผู้บริโภคทั่วไปคาดหวังได้ ไม่ว่าจะเป็นความไม่ปลอดภัยจากการผลิต การออกแบบ หรือการให้ข้อมูลก็ตาม

1.5.4 ผู้ต้องรับผิดชอบ

บุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ มาตรา 2(3) ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต (Manufacturers) เป็นผู้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค แยกได้เป็น 3 กรณี กล่าวคือ

ก. บุคคลใดก็ตามที่ผลิต (Manufactured) แปรรูป (Processed) หรือนำเข้า (Imported) สินค้าเพื่อประโยชน์ทางการค้า (Trade) ให้ถือว่าเป็น “ผู้ผลิต” (Manufacturer)²⁰⁰

ข. บุคคลใดๆ ที่ใช้ชื่อของตน เครื่องหมายการค้า ฯลฯ ของตนเอง ไปลงบนผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้บริโภคเชื่อว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ผลิต ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต²⁰¹

¹⁹⁷ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 98

¹⁹⁸ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2(2)

¹⁹⁹ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 102

²⁰⁰ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2(3) i

²⁰¹ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2(3) ii

ค. บุคคลใดๆ ผู้ใช้ชื่อของตนหรือแสดงข้อความอื่นใดลงบนสินค้านั้น ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเชื่อได้ว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้าตามความเป็นจริง โดยจะคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมในการผลิต แปรรูป การนำเข้าหรือการจำหน่ายสินค้า เป็นสำคัญ ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต²⁰²

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่น ไม่ถือว่าผู้จำหน่ายหรือผู้ขายรายย่อยเป็นผู้ผลิต หากไม่ได้มีพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่าตนอยู่ในสถานะเดียวกับผู้ผลิตตามมาตรา 2(3) ดังนั้น ในการฟ้องร้องให้ผู้จำหน่ายหรือผู้ขายรายย่อยให้รับผิดชอบจึงไม่อาจนำหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (Strict liability) มาบังคับได้ คงต้องเป็นไปตามหลักทั่วไปแห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น²⁰³ เรื่องซื้อขาย หรือละเมิดแล้วแต่กรณี

ในความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือบุคคลที่ถือว่าเป็นผู้ผลิต จะรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น จะต้องมีการจัดส่งเข้าระบบการจำหน่าย (Delivered) ก่อนเสมอ โดยต้องตีความตามกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 178 กล่าวคือต้องมีเจตนาโอนการครอบครอง ซึ่งหากผลิตภัณฑ์นั้นถูกขโมยและก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลที่สามจะไม่ได้รับการคุ้มครองแต่อย่างใด²⁰⁴

1.5.5 ความเสียหายที่เกิดขึ้นทำให้ต้องรับผิดชอบ

ความเสียหายที่ได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 3 บัญญัติให้ผู้ผลิต หรือบุคคลอื่นที่ถือว่าเป็นผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ภายหลังการส่งมอบ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การแปรรูป การนำเข้า หรือให้ใช้ชื่อของตน ฯลฯ ตามความในมาตรา 2 (3) ii หรือ iii แต่ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ขาดความปลอดภัยนั่นเอง²⁰⁵

ขอบเขตของการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นไม่มีการกำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบมากหรือน้อยเพียงไร และได้บัญญัติถึงความเสียหายที่เป็นผลสืบเนื่องกันหรือ

²⁰² Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2(3) iii

²⁰³ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 144

²⁰⁴ Steven Van Uytsel. Comparative Consumer Protection Law. Kyushu: Course Syllabus Kyushu University.2010. P.290.

²⁰⁵ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 3

ค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้น(Expanded damages)²⁰⁶ ดังเช่นกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ดังนั้น การกำหนดค่าสินไหมทดแทน จึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อตามหลักละเมิดทั่วไป โดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่นในกรณีของความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือบุคคลอื่น ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาใช้บังคับกรณีที่พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้บัญญัติไว้²⁰⁷

ส่วนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ (Punitive damage) ในระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ในความรับผิดทางแพ่งไม่มีการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษหรือค่าสินไหมเพื่อการลงโทษแต่อย่างใด สืบเนื่องจากความเห็นของนักกฎหมายส่วนใหญ่ของประเทศญี่ปุ่นมีความเห็นว่าระบบการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้น จะทำให้ความสมดุลในประโยชน์ของผู้เสียหายและผู้ทำละเมิดเสียไป ดังนั้น ในเรื่องละเมิดและความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงไม่มีการเอาหลักค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษมาใช้บังคับให้จำเลยต้องชำระแก่โจทก์²⁰⁸

1.5.6 การพิสูจน์ว่าสินค้าไม่ปลอดภัย

การพิสูจน์ความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อผู้บริโภคจะเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) โดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ผลิตจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 3 บัญญัติว่า “ผู้ผลิตหรือบุคคลที่อยู่ฐานะคล้ายกับผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายนี้”²⁰⁹ แต่ในการพิสูจน์ความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้า ค่าเสียหายที่ได้รับและความเสียหายต้องเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น ผู้เสียหายยังคงมีภาระในการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของญี่ปุ่น (Code of Civil

²⁰⁶ Steven Van Uytsel, Comparative Consumer Protection Law, P.293.

²⁰⁷ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 6

²⁰⁸ Fumio Nagase, Seizoubutsu Sekinin Hou no Kaisetsu, 2002, P.36-37. อ้างใน ศักดิดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 129

²⁰⁹ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 3

Procedure (Law No.109,1996))²¹⁰ อยู่เช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

1.5.7 ข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ผลิต

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีต้นแบบมาจากกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ (Directive 85/373/EEC) ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ผลิตบัญญัติไว้ในมาตรา 4 โดยให้ออกาสผู้ผลิตพิสูจน์ให้พ้นความรับผิดได้ 2 ประการ คือ

ประการแรก ความเสี่ยงจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตามมาตรา 4(1) เมื่อผู้ผลิตสามารถพิสูจน์ได้ว่าระดับของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะที่มีการส่งมอบสินค้านั้น ไม่สามารถที่จะตรวจพบความชำรุดบกพร่องได้²¹¹

ประการที่สอง ข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบ ตามมาตรา 4(2) กรณีของผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบที่นำไปใช้ในการผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย หากผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบสามารถพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นเนื่องมาจากคำสั่งที่เกี่ยวกับการออกแบบของผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายและตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการผลิตชิ้นส่วนนั้นแต่อย่างใด²¹²

ถึงแม้ว่ากฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น จะกำหนดข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้เพียงสองประการดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น โดยไม่ได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือมาตรฐานที่กำหนดโดยรัฐ เช่นเดียวกับมาตรา 7(c) แห่ง EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปก็ตาม แต่ผู้ผลิตยังสามารถยังพิสูจน์ในประเด็นที่ว่าผู้ผลิตไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการออกแบบ การผลิต หรือการให้คำเตือน เนื่องจากได้กระทำตามกฎระเบียบของรัฐที่กำหนดเป็นมาตรฐานในการให้ผลิตต้องกระทำตามมาตรฐานดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผู้เสียหายอาจฟ้องให้รัฐต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะหน้าที่ในการควบคุมความปลอดภัยของสินค้าเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่รัฐกำหนดขึ้นและมีการควบคุมความปลอดภัยอย่างไม่

²¹⁰ Tsuneo Matsumoto. Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. P.68.

²¹¹ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 4(1)

²¹² Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 4(2)

เพียงพอก็ทำให้รัฐต้องรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนของรัฐ (The Government Compensation Law: Kokka Baisho Ho)²¹³

1.5.8 อายุความในการฟ้องคดี

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 5 ได้บัญญัติอายุความในการฟ้องคดีออกเป็น 2 อายุความ กล่าวคือ

1) อายุความทั่วไปที่ใช้สำหรับสินค้าธรรมดา เช่น พัดลม ตู้เย็น หรือรถยนต์ เป็นต้น ที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน มาตรา 5(1) กำหนดให้ผู้เสียหายต้องฟ้องคดีภายในกำหนดเวลา 3 ปี นับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ต้องรับผิดชอบ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกินกำหนดเวลา 10 นับแต่วันส่งมอบสินค้า²¹⁴

2) อายุความสำหรับสินค้าที่ทำให้เกิดพิษสะสม เช่น สารสะสมจากยาฆ่าโรคจากยุง หรือสารเคมีต่างๆ ที่ต้องใช้เวลาสะสม หรือต้องใช้เวลาในการปรากฏอาการ บางครั้งอาจจะนานถึง 40 ปี เป็นต้น มาตรา 5(2) กำหนดให้ผู้เสียหายต้องฟ้องคดีภายในกำหนด 10 ปี นับตั้งแต่ที่ผู้เสียหายทราบถึงอาการที่เกิดจากพิษสะสม โดยนำเอาระยะเวลามาตรา 5(1) มาใช้บังคับนั่นเอง²¹⁵

2. วิวัฒนาการและแนวคิดกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภคเช่นเดียวกับประเทศอื่น เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป หรือประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งมีพัฒนาการของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทยอธิบายได้ต่อไปนี้

2.1 วิวัฒนาการและแนวคิดการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยสมัยโบราณ

²¹³ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 173

²¹⁴ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 5(1)

²¹⁵ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 5(2)

ประเทศไทยเริ่มมีการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากันมาตั้งแต่สมัยโบราณ จากประวัติศาสตร์ทางการค้าของไทยเท่าที่สามารถตรวจสอบได้เกี่ยวกับปัญหาความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยสมัยก่อนที่จะมีแนวความคิดในการตราพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกรณีสินค้าเสียหายจะยังอยู่ภายใต้หลักความรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย เรื่อง ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าเท่านั้น ซึ่งในวิวัฒนาการและแนวความคิด การคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศ แยกได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 สมัยสุโขทัย

สมัยสุโขทัยถือว่าเป็นสมัยที่เริ่มมีความชัดเจนในการค้าขายระหว่างกัน พิจารณาได้จากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งได้จารึกเป็นภาษาไทยในปี พ.ศ. 1835 ด้านที่ 1 ที่ว่า “เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมื่อสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลูทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้าง ค้า ใครจักใคร่ค้าม้า ค้า ใครจักใคร่ค้าเงือนค้าทองคำ”²¹⁶ จากหลักศิลาจารึกดังกล่าวทำให้เห็นว่าในสมัยสุโขทัยเป็นยุคที่มีความเจริญทางการค้าขายอย่างมาก นอกจากนี้แล้วในสมัยสุโขทัยยังถือเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตเงินตราที่มีรูปแบบเฉพาะตัวของคนไทย โดยทางราชการอนุญาตให้ประชาชนผลิตเงินพดด้วงใช้เอง และมีการยกเว้นการเก็บจังกอบ (ภาษีที่จัดเก็บค่าผ่านทางเข้าออกเมือง) เพื่อสนับสนุนการค้าเสรี แต่สำหรับความรับผิดชอบชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ซื้อขายกันนั้น ยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายระหว่างกันแต่อย่างใด

2.1.2 สมัยอยุธยา

สมัยกรุงศรีอยุธยามีการค้าขายกับต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นกว่าในสมัยสุโขทัย และได้มีการออกพระราชกำหนดกฎหมายวางระเบียบเกี่ยวกับการค้าขายหลายฉบับ แต่เป็นลักษณะของกฎจารีตประเพณี ที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับซึ่งคนในชุมชนใช้สืบต่อกันมาและพึงจะมีการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรใช้ในภายหลัง กล่าวคือ

1) คัมภีร์พระธรรมศาสตร์หรือ ที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า มูลคดี เป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้เป็นหลักในการบัญญัติกฎหมายย่อยขึ้นมาบังคับใช้ ซึ่งประเทศไทยได้แบบอย่างกฎหมายนี้มาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของชาวมอญ ซึ่งชาวมอญเองก็ดัดแปลงคัมภีร์ดังกล่าวนี้มา

²¹⁶ จังหวัดสุโขทัย ค้นคืนวันที่ 5 พฤศจิกายน 2554 จากเอกสารออนไลน์

จากคัมภีร์มนุสฺสรณศาสตร์ของประเทศอินเดียอีกต่อหนึ่ง โดยการตัดบางส่วนที่เป็นลัทธิพราหมณ์ออกเหลือเฉพาะที่เป็นกฎหมายแท้ๆ ไว้

2) พระราชศาสตร์หรือสาขาาคคี เป็นกฎหมายย่อยที่พระมหากษัตริย์ตราขึ้นใช้ในรูปพระราชกำหนด บทพระอัยการ และพระราชบัญญัติ โดยอาศัยคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นหลัก ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับเหตุการณ์บ้านเมืองและวัฒนธรรมประเพณีในสมัยนั้น พระราชศาสตร์จึงเป็นกฎหมายเฉพาะรัชกาล ซึ่งพระมหากษัตริย์องค์ต่อมาอาจยอมรับมาใช้หรือไม่ก็ได้

เอกสารทางประวัติศาสตร์ของสมัยอยุธยาได้สูญหายไปจำนวนมากในระหว่างที่กรุงศรีอยุธยาได้เสียกรุงครั้งที่ 2 ให้แก่ประเทศพม่าในปี พ.ศ. 2310 ทำให้การศึกษาทางประวัติศาสตร์ไม่มีความชัดเจนเท่าใดนัก

2.1.3 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทรงเห็นควรให้ชำระกฎหมายเก่าที่มีมาแต่โบราณและทำการรวบรวมขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2347 เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” ซึ่งมีตราประทับ 3 ดวง คือ ตราราชสีห์ ตราขสีห์ และตราบัวแก้ว²¹⁷ นอกจากนี้มีพระราชกำหนดเพื่อประกาศใช้สำหรับการซื้อขายทองคำ โดยพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ผู้ซื้อเสียสิทธิที่จะฟ้องร้องเอาราคาคืนจากผู้ขายได้ ทั้งนี้ เนื่องจากตามหลักกฎหมายเก่าผู้ซื้อทองคำมีความมั่นใจว่าจะได้รับราคาคืนอย่างแน่นอน หากทองที่ซื้อมาไม่ใช่ทองคำแท้หรือเป็นทองเคลือบทองอาบ ผู้ซื้อจึงไม่มีความระมัดระวังในขณะที่ซื้อขาย แต่กฎหมายฉบับใหม่นี้บังคับให้ผู้ซื้อต้องใช้ความระมัดระวังสมควรในการตรวจตราทองคำก่อนซื้อ ถ้าผู้ซื้อประมาทเลินเล่อราคาทองทำที่ผู้ขายจะต้องคืน จึงไม่สมควรให้ผู้ซื้อเป็นผู้ได้รับคืนไป แต่ให้ตกเป็นของแผ่นดิน ส่วนผู้ซื้อจะฟ้องเรียกเงินคืนได้หรือไม่อย่างไรนั้น ต้องพิจารณาในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญา แนวความคิดในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ขายที่จะต้องชำระราคาคืน โดยอาศัยเจตนาหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ซื้อนั้นยังไม่ เป็นที่รู้จักในสมัยนั้น²¹⁸ ในเวลาต่อมาได้มีการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำทองเคลือบทองอาบซึ่งถือว่าเป็นคดีที่สามารถเทียบได้กับความรับผิดชอบในการชำระคบกพร่องของสินค้าที่เห็นได้ในสมัยนั้น ซึ่งในการตัดสินใจดังกล่าวมีบทที่ว่า “มีบทพระอัยการห้ามไว้แต่ก่อนตามพระราชประเพณีสืบมา มิให้ผู้ใดทำทองเคลือบทองอาบทองพรางซื้อขาย จำนำ เป็นอันขาดทีเดียว ถ้าผู้ใดทำ

²¹⁷ เขาวเรศ บุญพานิช ปัญหาเรื่องที่มาและลักษณะของคัมภีร์พระธรรมศาสตร์สยาม วารสาร สังคมและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 2550 หน้า 57

²¹⁸ โรเบิร์ต แลงการ์ด ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2 กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิชย์ 2526 หน้า 86

ขึ้นได้พิจารณาเป็นสัจใช้ ให้ทวนด้วยลวดหนัง 25 – 60 ที่ ตัดนิ้วตะเวน อย่าให้กุมค้อน กุมคีมได้ แล้วให้เร่งเงินให้ผู้มีชื่อผู้รับจำนำ พระราชอาณาถึงเท่าดังนี้ ผู้มีชื่อซึ่งเป็นคนชั่วมิได้เกรงกลัวพระราชอาณาคบหากันลักลอบทำทองเคลือบทองอาบทองพรางซื้อขาย จำนำ แก่ผู้มีทรัพย์รับไว้ เมื่อพิเคราะห์ดูคนสองจำพวกนี้ ฝ่ายผู้ทำ ผู้ซื้อ ผู้รับจำนำ เป็นเหตุ เป็นปัจจัยถึงกัน ฝ่ายผู้ทำเป็นคนโมหะ ยากจนคิดกลอุบาย ซึ่งจะหาทรัพย์ให้ได้เป็นอนาประโยชน์แก่ตัวมิได้เกรงกลัวภัยในอนาคต ปัจจุบันจึงได้กระทำการดังนี้ ที่จะได้ทรัพย์โดยเร็ว ฝ่ายผู้มีทรัพย์ซึ่งรับ ชื่อ จำนำ เล่า ลางที่เป็นคนโลกเจตนาหาปัญญามีได้ เห็นว่ารูปประพัน ซึ่งผู้มีชื่อเอามาขายและจำนำราคาต่ำถูก รับไว้จะได้กำไรมาก มิได้พิจารณาให้ผู้รู้มาช่วยดูทดลองให้รู้ว่าทองดีถั่ว ข้าว คั่ววนรับไว้ด้วยใจโลภ ครั้นนานมาจึงรู้ว่าทองเคลือบ อาบ เอามาร้องฟ้องว่ากล่าวแก่แห่งสภาเจ้าเมือง หวังจะเอาทรัพย์คืน ผู้รับฟ้องต้องลำบากยากที่จะพิจารณาหาความจริงได้ จนเกือบได้ละออง ๆ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระธรรมอันมหาประเสริฐก็โปรดด้วยพระปรีชาญาณทรงพระราชดำริเห็นว่า บทพระอาการซึ่งให้เอาโทษแก่ผู้ทำทองพราง เคลือบ อาบ และผู้รู้เห็นเป็นใจช่วยขาย ช่วยจำนำนั้น ก็ควรด้วยโทษอยู่แล้ว แต่จะให้เรียกเอาเงินคืนให้แก่ผู้นั้น ครั้นจะยืนคงไว้ตามบทพระอาการ ฝ่ายผู้มีทรัพย์ซึ่งรับ ชื่อขาย จำนำ นั้นหาเข็ดหลาบไม่ ด้วยใจโลภ เจตนามิได้พึงพิจารณาที่จะซื้อหา รับจำนำ ไว้ก็ถึงเป็นทองเคลือบ อาบ ก็ไว้ใจว่าจะได้ทุนคืนโดยพระอาการ²¹⁹ ซึ่งปรากฏว่ากฎหมายตราสามดวงนี้ถือว่าเป็นกฎหมายหลักที่ใช้มาตั้งแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 5 เป็นเวลาเกือบ 100 ปี และถือว่าเป็นหลักกฎหมายที่เริ่มมีความชัดเจนในการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้ซื้อมากขึ้น

2.1.4 สมัยรัชกาลที่ 5 การปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก

การปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตกเพื่อให้ทันสมัย ในสมัยของรัชกาลที่ 5 กฎหมายตราสามดวงนี้จึงมีการแก้ไข²²⁰ และได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 โดยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468 เป็นต้นมา โดยในการร่างกฎหมายลักษณะซื้อขายสินค้า คณะกรรมการได้ยกร่างโดยอาศัยพระราชบัญญัติว่าด้วยการซื้อขายสินค้าของประเทศอังกฤษเป็นแม่บทสำคัญ ซึ่งการตีความกฎหมายลักษณะซื้อขายของไทยในทางวิชาการจึงอาจเทียบเคียงกับพระราชบัญญัติดังกล่าวของ

²¹⁹ สถาบันปรีดี พนมยงค์ กฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 3 สุขภาพ กรุงเทพมหานคร 2548 หน้า 272

²²⁰ ชาญชัย แสงศักดิ์ และวรรณชัย บุญบำรุง การจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย นิติธรรม กรุงเทพมหานคร 2552 หน้า 110

อังกฤษได้หลายกรณี²²¹ และได้มีการตรวจชำระใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ใหม่ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2471 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472²²² เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายทรัพย์สินและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ซื้อหรือผู้ขายต่อสินค้าที่ซื้อขาย รวมทั้งความรับผิดชอบเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ที่กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องในกรณีที่ทรัพย์สินที่ขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาที่ดี ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบ (มาตรา 472 วรรคหนึ่ง) แม้ผู้ขายรู้หรือไม่ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่ (มาตรา 472 วรรคสอง) สาเหตุที่ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายนั้น ก็เนื่องมาจากหลักทั่วไปในสัญญาที่กำหนดให้ผู้สัญญาจะต้องกระทำการโดยสุจริต²²³ โดยผู้ขายจะต้องใช้ความระมัดระวังตรวจสอบให้ได้ว่าทรัพย์สินที่ซื้อขายและจะส่งมอบนั้นต้องมีคุณภาพดีและเหมาะสมแก่ประโยชน์ในการใช้สอยของผู้ซื้อครบถ้วนทุกประการ ซึ่งแนวคิดของหลักกฎหมายดังกล่าวถือได้ว่าสอดคล้องกับหลัก “ผู้ขายต้องระวัง” (Caveat venditor) ของประเทศอังกฤษหรือประเทศสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการซื้อขาย ยังได้บัญญัติให้ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องบางกรณีอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ซื้อเพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยมาตรา 473 บัญญัติให้ผู้ซื้อที่มีโอกาสตรวจตราทรัพย์สินจนมองเห็นหรือควรจะมีโอกาสเห็นสภาพความชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้อก็ควรจะต้องรับผิดชอบซึ่งสอดคล้องกับหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat emptor)²²⁴ ในต่างประเทศ และถือเป็นข้อโต้แย้งของผู้ขายในการต่อสู้คดีเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อ โดยมาตรา 473 กำหนดให้ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในกรณี

ก. ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้เช่นวิญญูชน

²²¹ วิญญู เครื่องงาม คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซื้อขาย แยกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 10 นิติบรรณการ กรุงเทพมหานคร 2549 หน้า 13

²²² สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์, เผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เจริญรัฐการพิมพ์ กรุงเทพมหานคร 2551 หน้า 149

²²³ วิญญู เครื่องงาม คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซื้อขาย แยกเปลี่ยน ให้ หน้า 224

ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้ โดยมีได้อัดเอื้อน

ข. ถ้าทรัพย์สินนั้นได้จากการขายทอดตลาด

ปัญหาของความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของผู้ขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ ยังคงอยู่ภายใต้เงื่อนไขความผูกพันทางสัญญาระหว่างกันอยู่ กล่าวคือระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายต้องมีสัญญาหรือมีนิติสัมพันธ์ต่อกันก่อนเท่านั้น ผู้ที่ไม่ใช่คู่สัญญาหรือไม่มีนิติสัมพันธ์กัน เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจึงไม่สามารถฟ้องร้องบังคับให้ผู้ขายรับผิดชอบในความเสียหายได้เลย

2.2 วิวัฒนาการและแนวคิดคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยยุคใหม่

สมัยก่อนที่จะมีความคิดริเริ่มในการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นสมัยปัจจุบันนั้น ระบบการค้าและระบบเศรษฐกิจของไทยจะเป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างแคบและจำกัดใช้เฉพาะในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นเท่านั้น ประกอบกับในกระบวนการผลิตสินค้าและการจำหน่ายสินค้ายังคงเป็นไปในลักษณะที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ไม่มีความสลับซับซ้อนมากนักยกย่องเช่นในสมัยปัจจุบันนี้ ซึ่งระบบการค้าและระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรี มีการแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้ผู้แข่งขันหาทางเอาชนะกันในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ที่อาจจะไม่ถูกต้องจนนำไปสู่การไม่มีการแข่งขันหรือเกิดการผูกขาด (Monopoly)²²⁵ ประกอบกับความเจริญทางอุตสาหกรรม กระบวนการผลิต วิทยาการ และระบบการตลาด มีความเจริญก้าวหน้าและสลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก เพราะผู้ผลิตต่างก็หาวิถีทางที่จะลดค่าใช้จ่ายในการผลิตและเพิ่มผลกำไรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จนทำให้ความละเอียดรอบครอบและคุณภาพของสินค้าลดลง นอกจากนี้การขยายตัวแห่งการค้าและการพาณิชย์ มีการขยายตัวอย่างกว้างขวางออกไปจากระดับหมู่บ้านไปสู่ระดับเมืองและไปสู่ระดับประเทศ สินค้าในตลาดมีการกระจาย เผยแพร่ และมีการเพิ่มประเภทหรือชนิดมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม จนทำให้หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor) ที่บังคับใช้อยู่ในขนาดความยุติธรรม เพราะผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภคไม่อาจปรับตัวให้ทันกับความเจริญทางเทคโนโลยีและความระมัดระวังของผู้ซื้อในระดับวิญญูชนหรือระดับธรรมดาไม่อาจช่วยผู้ซื้อหรือผู้บริโภคให้ได้รับผลตอบแทนจากสินค้าที่ซื้อขายว่าคุ้มค่ากับเงินที่เสียไปหรือไม่ นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดอันตรายเนื่องจากการบริโภคสินค้าที่ซื้อมาได้โดยไม่อาจคาดหมายได้ ด้วยเหตุนี้ ภาครัฐเริ่มหันเข้ามาคุ้มครองและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของผู้บริโภคให้มากขึ้น โดยเฉพาะสิทธินอกเหนือจาก

²²⁵ สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี คู่มือการคุ้มครองผู้บริโภค พิมพ์ครั้งที่ 6 เจ.ฟิล์ม โปรเซส กรุงเทพมหานคร 2540 หน้า 1

สิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง สัญญาธรรมดา โดยได้มีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในด้านต่างๆ มากมาย เพื่อแก้ปัญหาเป็นกรณีไป มีนโยบายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบแต่ละด้านเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งในขณะเริ่มแรกยังไม่มี การจัดตั้งองค์กรเพื่อรับรองสิทธิของผู้บริโภค (General Right of the Consumer) และจัดตั้งองค์กรกลาง (Central Agency)²²⁶ ขึ้นมาแต่อย่างใด

กฎหมายที่รัฐออกมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวล้วนแต่เป็นกฎหมายมหาชนที่มีความมุ่งเน้นคุ้มครองประชาชนให้มีความปลอดภัยเป็นการทั่วไป โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นหลัก ซึ่งครั้งแรกที่รัฐเริ่มใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้า ได้มีการออกกฎหมายฉบับหนึ่งในรัชกาลที่ 7 ชื่อว่า พระราชบัญญัติหางน้ำนม พ.ศ. 2470 ใช้นับกับกับสินค้าประเภทหางน้ำนม ซึ่งมีเหตุผลในการประกาศใช้เพราะหางน้ำมนั้นเมื่อใช้เลี้ยงทารก ก็ทำให้ทารกมีอาหารไม่พอเลี้ยงร่างกายทำให้เกิดโรคร้ายแรงต่างๆ และในเวลานั้นปรากฏว่ามีผู้ใช้หางน้ำนมเลี้ยงทารกอย่างแพร่หลายในประเทศไทย²²⁷

ต่อมาได้มีการออกกฎหมายที่มีลักษณะกำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐในการควบคุมกำกับผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคและบริโภคของประชาชน ให้ต้องปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และกฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งลักษณะของกฎหมายดังกล่าวไม่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง เช่น พระราชบัญญัติควบคุมการขายยา พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติควบคุมอาหาร พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 และพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เป็นต้น บทบัญญัติในกฎหมายเหล่านี้ยังไม่ถือว่าเป็นกฎหมายที่ออกมาชดเชยหรือเยียวยาความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าแต่อย่างใด

ประเทศไทยเริ่มมีการตื่นตัวด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2512 เนื่องจากการเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการรวมพลังผู้บริโภคและต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบโดยไม่เป็นธรรมจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย โดยสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์เป็นหน่วยงานแรกที่ริเริ่มดำเนินการด้านนี้อย่างจริงจังและได้เริ่มทำการติดต่อประสานงาน ตลอดจนเข้าเป็นสมาชิกกับสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศ (International Organization of Consumer

²²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4

²²⁷ สุขุม สุภณิตย์ คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พิมพ์ครั้งที่ 7 สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์

Unions – IOCU)²²⁸ สำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งได้วางข้อกำหนดในการเป็นสมาชิกของสหพันธ์ไว้ว่าประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดสิทธิของผู้บริโภคขั้นพื้นฐาน (Consumer rights) ดังนี้²²⁹

- สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย (The right to safety)
- สิทธิที่จะได้รับความรู้ ข้อมูล ข่าวสารอย่างถูกต้องและเพียงพอ (The right to be informed)
- สิทธิที่จะซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคด้วยราคายุติธรรม (The right to just prices)
- สิทธิที่จะร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม (The right to be heard)
- สิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย (The right to redress for damages)
- สิทธิที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด (The right to clean environment)
- สิทธิที่จะได้รับบริโภคศึกษา (The right to consume education)

หลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศแล้ว ได้พยายามจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2522 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ขึ้น โดยมีวิธีการคุ้มครองผู้บริโภค แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ²³⁰

1) การป้องกันความเสียหาย โดยกฎหมายกำหนดให้รัฐมีอำนาจควบคุม กำกับให้เกิดความปลอดภัยและเกิดความเป็นธรรม

2) การเยียวยาชดเชยหากเกิดความเสียหาย โดยการจัดตั้งองค์กรของรัฐหรือเอกชน เช่น สมาคมผู้บริโภคให้ดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีแทนผู้บริโภค

มาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ในการดำเนินการตามกฎหมายที่ให้เป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพความปลอดภัยของประชาชนมักจะติดปัญหาสภาพบังคับทางแพ่ง คือ การฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายและอำนาจในการดำเนินคดีของผู้เสียหายยังขาดความสมบูรณ์ ต้องอาศัยบัญญัติในกฎหมายแพ่งบังคับชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืนตามกฎหมายอาญาเช่นเดิม ไม่ได้มุ่งประสงค์จะคุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ภาครัฐออกกฎ ระเบียบหรือคำสั่ง ให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องปฏิบัติตามเท่านั้น นอกจากนี้ ผู้เสียหายที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ ยังคงยึดถือหลัก

²²⁸ Wikipedia. Consumers International. Retrieved November 8, 2011. From http://en.wikipedia.org/wiki/Consumers_International.

²²⁹ Ibid.

²³⁰ สุขุม สุนิตย์ คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พิมพ์ครั้งที่ 7 หน้า 9

ความผูกพันทางสัญญาระหว่างกันอยู่ โดยคำว่า “ผู้บริโภคร”²³¹ หมายความว่าเฉพาะคู่กรณีในสัญญาซื้อขาย เช่าทรัพย์ เช่าซื้อหรือผู้รับบริการเท่านั้น ไม่ได้หมายถึงผู้เสียหายที่เป็นผู้ใช้หรือผู้บริโภครที่แท้จริงแต่อย่างใด เพราะไม่ใช่คู่สัญญาต่อกัน²³² ดังนั้น ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการบริโภครสินค้า จึงไม่ได้รับการคุ้มครองหรือได้รับการเยียวยาเท่าที่ควร

ส่วนที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคุ้มครองผู้บริโภคร ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของการป้องกัน การประกาศเตือน และการออกกฎกระทรวงมาบังคับในเรื่องนั้นๆ เท่านั้น ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคร พ.ศ. 2522 ต้องเชื่อมโยงกับกฎหมายอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เป็นต้น โดยให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับเรื่องนั้นๆ เป็นการเฉพาะอีกประการหนึ่ง มากกว่าการดำเนินคดีเพื่อให้ผู้บริโภครได้รับการเยียวยาความเสียหาย เพราะไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องชดเชยค่าเสียหายโดยตรงในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ตนเองได้ผลิตหรือนำมาจำหน่ายแต่อย่างใด

สำหรับการฟ้องคดีของผู้บริโภครที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภครหรือใช้สินค้าในช่วงก่อนที่ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น การฟ้องคดีของผู้บริโภครหรือผู้เสียหายจะอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขายและลักษณะละเมิด โดยมีรายละเอียดได้ดังนี้

2.2.1 การคุ้มครองผู้บริโภครตามหลักซื้อขายและการรับประกันคุณภาพ

สัญญาซื้อขายถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความเสียหายที่จะเกิดกับผู้บริโภคร โดยเป็นสัญญาต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เพราะผู้ซื้อมีความต้องการซื้อสินค้าที่ถูกต้องตามความประสงค์เหมาะสมประโยชน์แก่การใช้งานและมีความปลอดภัย ส่วนผู้ขายต้องเงินหรือมูลค่าของสินค้าที่ได้ทำสัญญาซื้อขายเป็นการตอบแทน สำหรับปัญหาเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ทำสัญญาซื้อขายกันนั้นจะมีการนำหลักการรับประกันสินค้า (Warranty) มาใช้บังคับ ซึ่งการรับประกันอาจจะทำได้ด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ ขึ้นอยู่กับสัญญาซื้อขายอันเป็นสัญญาประจักษ์ เรียกรับประกันกรณีนี้ว่า การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express warranty) เช่น ผู้ขายกับผู้ซื้อทำสัญญาซื้อขายหม้อแปลงไฟฟ้า โดยผู้ขายรับประกันคุณภาพหม้อแปลงไฟฟ้าเป็นระยะเวลา

²³¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคร พ.ศ.2522 มาตรา 3 “ผู้บริโภคร” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจและหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือชักชวนจากผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วย

²³² สุขุม สุนิตย์ คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคร พิมพ์ครั้งที่ 7 หน้า 151

3 ปี ภายหลังจากส่งมอบสินค้า ถือได้ว่าผู้ขายได้รับประกันโดยชัดแจ้ง หากหม้อแปลงไฟฟ้าขัดข้อง ผู้ขายต้องรับผิดชอบ²³³ หรือกรณีการซื้อขายที่มีการรับรองคุณภาพของสินค้าไว้ 1 ปี ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาซื้อขาย หากสินค้าเสื่อมคุณภาพก่อนระยะเวลารับรองคุณภาพตามที่ได้ตกลงกันไว้ ผู้ขายต้องรับผิดชอบ²³⁴ เป็นต้น

กรณีที่ไม่มีข้อกำหนดการรับประกันที่ชัดแจ้ง กฎหมายได้สร้างภาระและหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ผู้ขายว่าได้มีการรับรองหรือรับประกันสินค้าไว้โดยปริยาย แม้ความจริงจะไม่ได้มีการรับประกันดังกล่าวไว้โดยชัดแจ้ง เรียกว่า การรับประกันโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย²³⁵ ถือว่าเป็นการรับประกันโดยปริยาย (Implied warranty) นั้นเอง ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472²³⁶ ตัวอย่างเช่น จำเลยคาดเห็นหรือควรคาดเห็นพฤติการณ์ว่าโจทก์จะนำกระป๋องสำหรับบรรจุปลา กับน้ำซอสมะเขือเทศ²³⁷ หรือนำเสื้อผ้าส่งออก²³⁸ ไปขายในต่างประเทศ เมื่อกระป๋องเป็นสนิมหรือเสื้อผ้าตกสีเนื่องจากน้ำสีไม่มีคุณภาพมาใช้ในการผลิต ถือเป็นความบกพร่อง ผู้ขายจึงต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังมีบทบัญญัติกำหนดหน้าที่ของผู้ซื้อให้มีความระมัดระวังและใช้ความรอบคอบในการตรวจสอบสินค้าในระหว่างที่ได้รับ การส่งมอบ อันเป็นไปตามหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat emptor) ในมาตรา 473²³⁹ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขาย ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อตาม

²³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6968/2538

²³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1285/2553

²³⁵ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซื้อขาย แยกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 14 หน้า 218

²³⁶ มาตรา 472 บัญญัติว่า “ในกรณีทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปรกดีก็ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาที่ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบในมาตรานี้ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าคุณภาพชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่”

²³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3496/2538

²³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3086/2540

²³⁹ มาตรา 473 บัญญัติว่า “ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (1) ถ้าผู้ซื้อรู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายแต่โดยชอบ
- (2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อได้รับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อัดเอื้อน
- (3) ถ้าทรัพย์สินได้ขายทอดตลาด”

มาตรา 472 ถ้าในเวลาซื้อขายผู้ซื้อหรือผู้ขายมีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้ว่ามี ความบกพร่อง หากได้ใช้ความระมัดระวัง หรือถ้าความชำรุดนั้นเห็นเป็นประจักษ์ในเวลาส่งมอบ ผู้ซื้อยอมรับไว้ ผู้ขายจึงไม่ต้องรับผิดชอบผู้ซื้อแต่อย่างใด

แต่เนื่องจากบทบัญญัติในเรื่องซื้อขายและ ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า ยังอยู่ภายใต้หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) โดยใช้บังคับระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันเท่านั้น ส่วนบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาไม่อาจบังคับให้ผู้ขายหรือผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญารับผิดชอบต่อค่าเสียหายได้ แม้จะเป็นผู้บริโภคนสินค้าตามความเป็นจริงก็ตาม ดังนั้น ความรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย มีข้อจำกัดและไม่มีผลคุ้มครองบุคคลภายนอกที่บริโภคสินค้าจากผู้ซื้อสินค้าได้อย่างแท้จริง ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9034/2543 ที่กล่าวว่าแม้โจทก์ได้สั่งซื้อรถยนต์คันพิพาทจากจำเลยที่ 1 โดยชำระค่าจองรถยนต์รวมทั้งค่ารถยนต์บางส่วน และได้รับมอบรถยนต์จากจำเลยที่ 1 ก็ตาม แต่โจทก์ก็ยืนยันว่า โจทก์ทำสัญญาเช่าซื้อไว้กับบริษัท ข. จำกัด อันแสดงโดยแจ้งชัดว่าโจทก์ได้ยอมรับแล้วว่าบริษัท ข. จำกัด เป็นเจ้าของรถยนต์คันพิพาท หาใช่จำเลยที่ 1 ไม่ มิฉะนั้นโจทก์คงไม่ชำระค่าเช่าซื้อเป็นรายงวดให้แก่บริษัท ข. จำกัด ตลอดมา โดยบริษัทดังกล่าวได้ออกใบเสร็จรับเงินให้ทุกงวด แม้แต่ค่าจองรถยนต์จนกระทั่งโจทก์ได้บอกเลิกสัญญาเช่าซื้อรถยนต์กับบริษัท ข. จำกัด ซึ่งบริษัทดังกล่าวได้รับมอบรถยนต์ไว้ โจทก์กับจำเลยที่ 1 จึงหาได้มีนิติสัมพันธ์ตามลักษณะของสัญญาซื้อขายกันไม่ ส่วนที่เกี่ยวกับจำเลยที่ 2 ก็ไม่ปรากฏว่า มีความผูกพันกับโจทก์ตามสัญญาใดที่จะทำให้ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของรถยนต์คันพิพาทต่อโจทก์ ลำพังเพียงการรับประกันว่า หากรถยนต์ที่จำหน่ายมีปัญหามาสามารถส่งซ่อมได้ที่ศูนย์บริการตัวแทนจำหน่ายและที่ศูนย์ของจำเลยที่ 2 มิได้หมายความว่าจำเลยที่ 2 ผูกพันต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ที่โจทก์ได้รับมอบมาตามสัญญาเช่าซื้อ เพราะความรับผิดชอบในกรณีทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อชำรุดบกพร่องโจทก์ย่อมเรียกร้องได้จากผู้ให้เช่าซื้อโดยตรงโจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสองให้รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องแห่งทรัพย์สินที่เช่าซื้ออันเกิดขึ้นในระหว่างเวลาเช่าซื้อนั้นได้

2.2.2 การคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายลักษณะละเมิด

หลักความรับผิดทางละเมิดถือว่าบ่อเกิดแห่งหนึ่งเกิดจาก “นิติเหตุ” แตกต่างจากความรับผิดตามสัญญาซื้อขายถือว่าบ่อเกิดแห่งหนึ่งเกิดจาก “นิติกรรม” โดยหลักความรับผิดทางละเมิดมีแนวคิดที่สำคัญ คือ การมุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลใดๆ ในอันที่จะไม่ได้ถูกทำให้เสียหายและมุ่งเยียวยาความเสียหายที่มีผลมาจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แม้ผู้กระทำละเมิดจะไม่มี ความสัมพันธ์ทางสัญญาใดๆ กับผู้ได้รับความเสียหายเลยก็ตาม หลักความรับผิด

ทั่วไปของหลักละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในมาตรา 420 บัญญัติให้ผู้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ กระทำโดยผิดกฎหมายทำให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นกระทำละเมิด จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น ในการฟ้องให้รับผิดชอบละเมิดอันเกิดจากความรับผิดชอบสินค้านั้นที่ชำรุดบกพร่องนั้นเป็นการแน่นอนว่าผู้เสียหายจะต้องเรียกร้องให้รับผิดชอบตามหลักกฎหมายละเมิด ในกรณีที่บุคคลภายนอกจะถือเอาประโยชน์จากสัญญาไม่ได้²⁴⁰ เพราะในการใช้หรือบริโภคสินค้าผู้บริโภคอาจเป็นบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่สัญญาก็ได้ โดยผู้มีอำนาจฟ้องได้จะต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงเท่านั้น เว้นแต่จะเป็นการดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย เช่น กรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ เป็นต้น

การฟ้องผู้กระทำละเมิดตามมาตรา 420 ผู้ฟ้องคดีหรือผู้บริโภคมีภาระในการพิสูจน์ให้ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 420 กล่าวคือ ต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายและความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ขาย ผู้ผลิต หรือผู้ให้บริการตลอดจนความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ขาย ผู้ผลิต หรือผู้ให้บริการนั้นด้วย ซึ่งในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อในกรณีผู้ผลิตสินค้านั้นเป็นการยุ่งยากหรือต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญ และไม่สามารถพิสูจน์ได้เลย เนื่องจากกระบวนการผลิตสินค้าเกือบทุกขั้นตอนอยู่ในความรับรู้ของผู้ผลิตเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ดังนั้น หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เรื่องละเมิด จึงไม่อาจให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ²⁴¹

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลหรือทรัพย์สินอันตราย โดยผู้ที่ต้องรับผิดชอบหรือผู้ครอบครองไม่จำเป็นต้องจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่กฎหมายให้รับผิดชอบจากความบกพร่องดังกล่าว เนื่องจากเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย หรือเรียกว่า “ความรับผิดชอบเด็ดขาด”²⁴² ซึ่งเป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของฝ่ายผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นฝ่ายก่อขึ้น ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมีภาระพิสูจน์ให้หลุดพ้นความรับผิด เพราะเหตุว่าความเสียหายเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือ

²⁴⁰ จิต เศรษฐบุตร *หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด ครั้งที่ 6* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 2550 หน้า 56

²⁴¹ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 50

²⁴² เฝิง เฝิงนิตติ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พิมพ์ครั้งที่ 3 ศิริบรรจุกัณฑ์ สเตชันนารี กรุงเทพมหานคร หน้า 337

เพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง ต่างกับมาตรา 420 ที่ให้ภาระการพิสูจน์ความผิดเป็นของฝ่ายผู้เสียหายถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย

ความรับผิดตามมาตรา 437 นี้อาจจะเทียบเคียงได้กับหลักความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินอันตรายนั่นเอง โดยคำว่า “ทรัพย์สินอันตราย” คือ สภาพของทรัพย์สินนั้นเองทำให้เกิดอันตรายได้ เช่น กับดักสัตว์ บันไดเลื่อน ลิฟต์ น้ำมันเบนซิน ดินปืน ลูกกระเบิด กระแสไฟฟ้า น้ำกรด ก๊าซบรรจุถึงท่อส่งน้ำประปาหรือท่อส่งก๊าซ²⁴³ เป็นต้น ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1869/2492 กระแสไฟฟ้าที่จัดทำขึ้นเพื่อจำหน่ายย่อมเป็นของที่เกิดอันตรายได้โดยสภาพหรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้เมื่อมีผู้รับอันตรายเนื่องจากสายไฟฟ้าขาดอยู่ที่ถนน เจ้าของผู้จำหน่ายกระแสไฟฟ้าจะต้องรับผิด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า เกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดจากความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเจ้าของจะกระทำการโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่

นอกจากนี้ ทรัพย์สินอันตราย ยังหมายความรวมถึง ทรัพย์สินอันตรายโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ คือ ทรัพย์สินที่โดยสภาพของทรัพย์สินนั้น ไม่เป็นอันตราย แต่เมื่อมีการนำไปใช้อาจเกิดจากอันตรายขึ้นได้ เช่น มีดทำครัว ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินอันตรายโดยสภาพ แต่ถ้านำไปวางใกล้มือเด็ก อาจจะเป็นอันตรายได้ และทรัพย์สินอันตรายอาจเกิดขึ้นได้โดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นเอง กล่าวคือ ทรัพย์สินนั้นมีเครื่องจักรกลเป็นสำคัญในการทำงาน เช่น มอเตอร์ไฟฟ้าหรือเครื่องสูบน้ำ เป็นต้น

บทบัญญัติของมาตรา 437 นี้ เห็นได้ว่า เป็นบทสันนิษฐานความรับผิดทางกฎหมายที่ให้ประโยชน์ในเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายที่ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย แต่มีข้อจำกัด คือ การกำหนดประเภทของทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรานี้มีอยู่เพียงทรัพย์สินหรือยานพาหนะอันเคลื่อนด้วยเครื่องจักรกลและทรัพย์สินอันตรายเท่านั้น โดยเงื่อนไขผู้ที่ต้องรับผิดก็ต้องเป็นผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลทรัพย์สินนั้นๆ ซึ่งต่างไปจากกรณีของกฎหมายความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ ที่มีการขายหรือจำหน่ายในตลาดแล้ว ดังนั้น บทบัญญัติของมาตรา 437 จึงใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ไม่มีความครอบคลุมและยังมีช่องว่างอยู่อีกมาก

2.2.3 การคุ้มครองผู้บริโภคตามประมวลกฎหมายอาญา

²⁴³ เพิ่ง เพิ่งนิติ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด พิมพ์ครั้งที่ 7 สำนัก
 ประธานศาลฎีกา: กรุงเทพมหานคร (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) หน้า 353

กฎหมายอาญาซึ่งถือเป็นกฎหมายมหาชนที่ควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชน และถือว่าเป็นกฎหมายที่มีข้อบัญญัติในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้พ้นจากอันตรายจากการบริโภคสินค้าประเภทหนึ่ง บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้มีความปลอดภัยจากการปลอมปนอาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภคบริโภคอื่น²⁴⁴ เอาผิดกับผู้เอาของมีพิษหรือสิ่งอื่นที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจือลงในอาหารหรือน้ำ²⁴⁵ หรือการนำเข้ามาราชอาณาจักร จำหน่ายหรือเสนอจำหน่ายซึ่งสินค้าที่มีชื่อ รูป รอยประดิษฐ์ อันเป็นเครื่องหมายการค้าปลอมหรือเลียนแบบเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น²⁴⁶ ให้รับโทษที่บัญญัติไว้ ซึ่งถือว่ากฎหมายอาญามีประโยชน์ในแง่การคุ้มครองผู้บริโภคไม่น้อย แต่หากพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่าไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายได้²⁴⁷ เนื่องจากกฎหมายอาญามุ่งป้องกันโดยการลงโทษทางอาญาเป็นสำคัญ และจะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น หากเป็นกรณีที่ไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดอันตรายก็ไม่อยู่ในความรับผิดชอบตามกฎหมายอาญาแต่อย่างใด

2.2.4 การคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายอื่น ๆ

ประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าประเภทหนึ่งประเภทใดอยู่เป็นจำนวนมากคร่าวๆ ได้ถึง 50 ฉบับ²⁴⁸ เช่น พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เป็นต้น ซึ่งกฎหมายเฉพาะเหล่านี้มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ผลิตสินค้าไว้ และเมื่อผู้ผลิตได้ฝ่าฝืนบทกฎหมายมีเพียงโทษทางอาญา หรือเพิกถอนใบอนุญาตที่หน่วยงานรัฐออกให้เท่านั้น ซึ่งล้วนแต่เป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชนที่มุ่งหมายเพื่อบังคับความปกครองของสาธารณชน และป้องกันความเสียหายอันเนื่องจากการบริโภคของประชาชน²⁴⁹ โดยไม่มีบทบัญญัติถึงการเยียวยาخذใช้หากเกิดความเสียหายเนื่องจากการบริโภคขึ้น จึงไม่ถือว่าเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

²⁴⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 236

²⁴⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 237

²⁴⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 275

²⁴⁷ สุขุม สุภณิตย์ คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พิมพ์ครั้งที่ 7 หน้า 27

²⁴⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 37

²⁴⁹ เรื่องเดียวกัน หน้า 24

2.3 วิวัฒนาการ สาระสำคัญและขอบเขตของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

2.3.1 วิวัฒนาการและแนวคิดของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เห็นว่า มีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย เพื่อให้มีการคุ้มครองและมุ่งเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้มีความปลอดภัยจากสินค้าที่มีการผลิต นำเข้ามาจำหน่าย หรือจำหน่ายในประเทศไทย ซึ่งกฎหมายที่มีอยู่ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายเฉพาะ อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หรือพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีขอบเขตค่อนข้างจำกัดไม่ได้ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเต็มที่ ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ยกร่างโดยอาศัยหลักกฎหมายจากกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์หรือกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (European Union-EU)²⁵⁰ ที่กำหนดเป็นแนวทางให้แก่สมาชิกสหภาพยุโรป ในการนำไปกำหนดเป็นกฎหมายของประเทศสมาชิกเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำหรับร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.....ที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเสนอขึ้นมานั้นมีสรุปสาระได้ดังต่อไปนี้²⁵¹

- 1) กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ตนผลิตหรือนำเข้าเพื่อจำหน่าย ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม
- 2) กำหนดให้ผู้ประกอบการเป็นผู้พิสูจน์ว่าความเสียหายมิได้เกิดจากความบกพร่องของสินค้าของตน

²⁵⁰ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 76

²⁵¹ สมศักดิ์ นวตระกูลวิสุทธิ์ “ร่างกฎหมายสำคัญด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 4 (ธันวาคม 2546) หน้า 681

3) กำหนดให้การฟ้องคดีได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง และกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและองค์การเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ฟ้องคดีแทนได้

4) กำหนดให้อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายให้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

รัฐบาลได้มีการนำร่างพระราชบัญญัตินี้ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว ประกาศในราชกิจจานุเบกษาตั้งแต่วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และมีผลบังคับใช้เมื่อครบกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป โดยให้เหตุผลในการประกาศใช้ว่า โดยสินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้า มีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับ การที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยกระทำได้ยาก เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อในการกระทำผลิตของผู้ผลิตหรือนำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไป เพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า โดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม

2.3.2 สาระสำคัญและขอบเขตของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

สาระสำคัญและขอบเขตของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1) ผู้ต้องรับผิดในความเสียหาย

ผู้ต้องรับผิดในกฎหมายนี้ หมายถึง ผู้ประกอบการ โดยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ให้คำนิยามว่า “ผู้ประกอบการ” หมายความว่า ผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้าได้ ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า ซึ่งผู้ประกอบการต้องร่วมกันรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แม้จะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาท

เล่นเล่อกก็ตาม ในมาตรา 5²⁵² ซึ่งถือเป็นหัวใจของกฎหมายฉบับนี้ เพราะนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดหรือหลัก Strict liability มาบังคับใช้กับผู้ประกอบการให้รับผิด ส่วนผู้ประกอบการกฎหมายได้ให้โอกาสยกข้อต่อสู้ไม่ต้องรับผิดตามบทบัญญัติมาตรา 7 ขึ้นต่อสู้ผู้บริโภคได้ โดยให้ผู้ประกอบการพิสูจน์ได้ว่า สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว นอกจากนี้ การกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้น แม้จะ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันก็ตาม จึงถือเป็นการยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract)

การเริ่มต้นในความรับผิดของผู้ประกอบการ เริ่มตั้งแต่เมื่อมีการนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดหรือถือว่าสินค้านั้นได้มีการขาย²⁵³ ให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ซึ่งถือว่าการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้สัมผัสและใช้สินค้านั้น โดยสอดคล้องกับกฎหมายความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศที่มักจะกำหนดไว้เช่นเดียวกันนี้²⁵⁴ ส่วนสินค้าที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายจะต้องเป็นสินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความไม่ปลอดภัยในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้านั้นรวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ ดังนั้น เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้ประกอบการจึงต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้บริโภคชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้านั้น

2) ผู้เสียหายและความเสียหายที่ได้รับการคุ้มครอง

²⁵² พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม”

²⁵³ มาตรา 4 “ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว

²⁵⁴ พรมยเดช วานิชกิตติกุล คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997) กรุงเทพมหานคร 2552 หน้า 35

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แยกคำนิยามของคำว่าผู้เสียหายและความเสียหายที่ได้รับการคุ้มครองออกจากกันเป็นการเฉพาะแยกอธิบายได้ ดังนี้

ก. ผู้เสียหายที่ได้รับการคุ้มครอง พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ตามบทบัญญัติของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศต่างๆ นั้น ได้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้สินค้านั้น หรือผู้อยู่บริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้าและได้รับความเสียหาย แม้จะไม่ใช่ผู้ที่ซื้อสินค้านั้นมาหรือใช้สินค้านั้นก็ได้ หากได้รับผลกระทบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ซึ่งหลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือกลุ่มสหภาพยุโรป ก็ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้เสียหายไว้ทำนองเดียวกัน²⁵⁵

กรณีและผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยถึงแก่ความตายในกรณีนี้แยกพิจารณาได้เป็นสองส่วน คือ²⁵⁶

(1) ทายาทในฐานะเป็นผู้สืบสิทธิ หมายถึง กรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนอยู่เอง แต่ต่อมาผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนนี้จึงตกแก่ทายาท

(2) ทายาทในฐานะที่เป็นผู้เสียหายเอง เพราะ “ความตาย” ของผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยส่งผลกระทบต่อเขาโดยตรง เช่น ทำให้ทายาทกลายเป็นผู้ขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย โดยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 ให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย หากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามิ ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

ข. ความเสียหายที่ได้รับการคุ้มครอง แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

²⁵⁵ ปิณฑนา เล่าอัครภักย์ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษาเฉพาะสินค้าประเภทรถยนต์ วิชยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2552 หน้า 100

²⁵⁶ สนันทกรณ (จำปี) โสถลพันธุ์ คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควร ได้ หน้า 411

(1) ความเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน ตามหลักทั่วไป โดยผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย

(2) ความเสียหายต่อจิตใจ คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่า การกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลยังมีขอบเขตจำกัดและไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ มาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะกำหนดว่าในกรณีที่ทำให้บุคคลเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย ผู้เสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยก็ได้ ซึ่งน่าจะครอบคลุมความเสียหายต่อจิตใจด้วย แต่ในทางปฏิบัติศาลไม่เคยพิพากษาให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจแต่อย่างใด โดยให้เหตุผลว่าไม่มีกฎหมายให้อำนาจให้เรียกค่าเสียหายดังกล่าวได้ ทำให้มาตรานี้ขาดความศักดิ์สิทธิ์ในทางปฏิบัติอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับค่าเสียหายต่อจิตใจ

ค่าเสียหายต่อจิตใจ หมายถึง ความเสียหายที่กระทบ กระเทือนถึงจิตใจอันเป็นนามธรรม คือ เป็นสิ่งที่มีใช้ตัวเงิน เป็นความเสียหายที่ผู้เสียหายต้องประสบอยู่ตามความเป็นจริง ได้แก่ ความเศร้าโศกเสียใจ ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างรุนแรงและยาวนาน รวมถึงไม่สบายใจอย่างมาก โรคเกี่ยวกับจิตใจ รวมทั้งปฏิกิริยาทางจิตใจ เช่น ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ได้รับความอับอาย เสียเกียรติคุณชื่อเสียง ได้รับความสะเทือนใจอย่างกะทันหัน ทำให้ขายหน้า หรือเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นลักษณะเดียวกัน²⁵⁷ โดยมาตรา 11(1) บัญญัติว่า “ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ”

(3) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive damages) หมายถึง ค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อลงโทษจำเลยเพิ่มเติมจากค่าเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ได้ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดละเมิดที่มีพฤติกรรมน่าตำหนิให้เจ็ดหลายจนไม่หวนกลับมาทำพฤติกรรมเช่นเดิมอีก และยังมีมุ่งป้องปรามมิให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันในภายภาคหน้า²⁵⁸ โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

²⁵⁷ สิริกานต์ ลิทธิ์เวทิตเดช ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2549 หน้า 1

²⁵⁸ ปริญญวัฒน์ ชมเสวก ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 23

พ.ศ. 2551 มาตรา 11(2)²⁵⁹ ซึ่งกรณีของค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษนั้นเป็นค่าเสียหายที่ไม่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และส่วนใหญ่จะไม่มีใช้ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือซีวิลลอว์ เพราะเป็นค่าเสียหายที่ปัจจุบันใช้ในประเทศที่อยู่ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ทำละเมิดซึ่งมีพฤติการณ์จิตใจไม่นำพาต่อกฎหมายและสิทธิของบุคคลอื่น ป้องปรามมิให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกในภายหน้า

3) สินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้สินค้าบางประเภทที่อยู่ภายใต้บังคับ ซึ่งหากเกิดความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ได้กำหนดไว้ในคำนิยามมาตรา 4 ผู้บริโภคจะฟ้องผู้ผลิตได้โดยอาศัยกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญาหรือละเมิด เท่านั้น แยกพิจารณาออกได้ 2 ประการ คือ

(1) “สินค้า” ที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4²⁶⁰ คือ

ก. สंहारิมทรัพย์ ซึ่งคำว่า “สंहาริมทรัพย์” พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้ให้คำนิยามไว้ จึงต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้ โดยมาตรา 140 บัญญัติว่า “สंहาริม -ทรัพย์” หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับ

²⁵⁹ มาตรา 11(2) บัญญัติว่า “หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้า โดยรู้หรือเล็งเห็นว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย”

²⁶⁰ มาตรา 4 “สินค้า” หมายความว่า สंहาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ทรัพย์สินนั้นด้วย ในการศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงความหมายของอสังหาริมทรัพย์ก่อนเป็นอันดับแรก อสังหาริมทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 อสังหาริมทรัพย์ ประกอบด้วยทรัพย์สิน 4 ประการ คือ

ที่ดิน หมายความว่าถึง พื้นดินทั่วไป แต่ไม่ได้หมายความว่าถึง ส่วนประกอบของที่ดินไม่ว่าจะเป็นก้อนหิน ตัวทราย ที่ปนอยู่ในที่ดินอันจะเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากและถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์

ทรัพย์อันติดกับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวร ไม่ว่าจะเป็นติดโดยธรรมชาติ เช่น ต้นพลูหรือไม้ยืนต้น²⁶¹ เป็นต้น ส่วนทรัพย์อันติดกับที่ดินที่ไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ เป็นการเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น อาคาร โรงเรือนต่างๆ ที่สำคัญจะต้องเป็นการติดอยู่กับที่ดินอันมีลักษณะถาวร มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์

ทรัพย์ที่ประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน หมายถึง ทรัพย์ที่ประกอบกันเป็นพื้นดินหรือทรัพย์ที่รวมกับเป็นส่วนประกอบของพื้นดิน เช่น ทะเลสาบ ห้วย หนอง คลองบึง เป็นต้น ซึ่งอาจจะเกิดได้จากธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์ แต่หากมีการแยกทรัพย์ที่ประกอบเป็นพื้นดินหรือขุดเอาส่วนประกอบของพื้นดินออกมาส่วนที่แยกออกมานั้นจะเป็นสังหาริมทรัพย์ทันที²⁶²

ดังนั้น นอกจากทรัพย์ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ที่กล่าวข้างต้นแล้ว กล่าวได้ว่าเป็น สังหาริมทรัพย์ ซึ่งอาจหมายถึง ทรัพย์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์ ถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ได้แก่ ทรัพย์ทั้งหลายอันอาจเคลื่อนย้ายจากที่แห่งหนึ่งไปที่แห่งอื่นได้²⁶³ เช่น ยานพาหนะ สิ่งอุปโภค หรือบริโภค ส่วนคำว่า สิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น หมายถึง สิทธิอะไรก็ได้ ที่เกิดจากการตกลงกัน เช่น สิทธิการเช่า การเช่าซื้อ การจำนำ หรือสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น²⁶⁴

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป(EC Directive 85/374/EEC) และหลักกฎหมายของประเทศต่างๆ เช่น ประเทศเยอรมนี ประเทศอังกฤษหรือประเทศสหรัฐอเมริกา คำว่า สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (Product)

²⁶¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 372/2498

²⁶² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 755/2527

²⁶³ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ แห่งพิสดาร เล่ม 4 ทรัพย์ มรดก ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2551 แสงจันทร์การพิมพ์ กรุงเทพฯ ๓ 2551 หน้า 8

²⁶⁴ กนก อินทรมรรษ์ รวมคำบรรยาย ภาคที่ 1 สมัย 55 ปีการศึกษา 2545 ทรัพย์ – ที่ดิน บรรยายครั้งที่ 3 วันที่ 18 มิถุนายน 2545 ทรัพย์-ที่ดิน สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา กรุงเทพมหานคร 2545

หมายความว่า สัณหากริมทรีพพ์ทุทกชนดแม้จะติดกับอสังหากริมทรีพพ์ และหมายควมรวมถึง กระแสไฟฟ้าด้วย²⁶⁵ ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่น คำว่า สินค้ำ หมายถึง สัณหากริมทรีพพ์ที่ผ่านกระบวนการ ผลิตหรือแปรรูปแล้ว ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา The Restatement (Third) of Torts: Product liability ให้ความหมายว่า ผลิตภันท์ที่ถูกจำหนำในเชิงพาณิชย์สำหรับการใช้หรือการบริโภค หมายควมรวมถึงอสังหากริมทรีพพ์และกระแสไฟฟ้า (Real property and electricity)²⁶⁶ ด้วย ดังนั้น “สินค้ำ” ตามพระราชบัญญัติควมรับผิดชอบต่อควมเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้ำที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายให้หมายถึงสัณหากริมทรีพพ์ที่เคลื่อนที่ได้ ไม่ได้หมายถึงสิทธิ อันเกี่ยวข้องด้วยกับสัณหากริมทรีพพ์เพราะสิ่งที่ก่อให้เกิดควมเสียหายอันจะเป็นเหตุให้มีการ ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายต้องเป็นสินค้ำที่ไม่ปลอดภัย²⁶⁷

ข. ผลิตผลทางการเกษตร ตามพระราชบัญญัติควมรับผิดชอบต่อควมเสียหายจากสินค้ำที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 คำนิยามของ “การเกษตร” หมายความว่า ผลิตผลอัน เกิดจากเกษตรกรรมต่างๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง เพาะเห็ด แต่ไม่รวมถึงผลิตผลที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ไม่ว่ากระบวนการผลิตจะกระทำด้วยวิธีการ ทำ ผสม ปรุง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรรูป ผลิต แปรรูป คัดเลือก แบ่งบรรจุ แห่เยือกแข็ง หรือ ฉายรังสี รวมถึงการกระทำใดๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน ให้ถือว่าเป็นการผลิตทั้งสิ้น โดยที่ สำคัญผลิตผลทางการเกษตรนั้นจะต้องเป็นผลิตผลที่มีวัตถุประสงค์ที่ผลิตหรือนำเข้ามาเพื่อขาย เท่านั้น

²⁶⁵ Directive 85/374/EEC Article 2 For the purpose of this Directive ‘product’ means all movables, with the exception of primary agricultural product and game, even though incorporated into another movable or into an immovable. ‘Primary agricultural product’ means the products of the soil, of stock-farming and of fisheries, excluding products which have undergone initial processing. ‘Product’ includes electricity.

²⁶⁶ The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) defines a product as follows:

a. A product is tangible personal property distributed commercially for use or consumption.

Other items, such as real property and electricity, are products when the context of their distribution and use is sufficiently analogous to the distribution and use of tangible personal property that it is appropriate to apply the rules stated in this Restatement.

b. Services, even when provided commercially, are not products.

c. Human blood and human tissue, even when provided commercially, are not subject to the rules of this Restatement.

²⁶⁷ มานิตย์ จูมปา คำอธิบายควมรับผิดชอบต่อควมเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้ำที่ไม่ปลอดภัย หน้า 108

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปหรือ EC Directive 85/374/EEC ซึ่งแต่เดิมนั้นไม่ได้กำหนดให้ผลิตผลทางการเกษตรอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ต่อมาใน ค.ศ.1999 ภายหลังจากเกิดวิกฤตวัวบ้าที่แพร่ระบาดในแถบประเทศยุโรป ได้มีการแก้ไข EC Directive 85/374/EEC โดยได้แก้ไขเพิ่มเติมให้คำว่า “สินค้า” หมายรวมถึงความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากผลผลิตวัตถุดิบทางการเกษตร (Primary Agricultural)²⁶⁸ ด้วย

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้บัญญัติยกเว้นผลิตผลทางการเกษตรไว้สองประการคือ

(ก) ผลผลิตที่เกิดจากธรรมชาติ หมายถึง ผลผลิตที่ไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น สัตว์ป่า เห็ด หรือพืชพันธุ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่จะต้องไม่ผ่านกระบวนการผลิตแต่อย่างใด

(ข) ผลผลิตที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ในคำนิยามของคำว่า “สินค้า” ได้กำหนดให้ฝ่ายบริหารออกกฎกระทรวงยกเว้นสินค้าบางประเภทที่เห็นสมควรยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ได้ ซึ่งขณะนี้ได้มีกฎกระทรวงเพียงฉบับเดียว คือ กฎกระทรวงกำหนดผลิตผลเกษตรกรรมเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2553 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2553 โดยเหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ เนื่องจากประเทศไทยมีรายได้หลักจากผลิตผลเกษตรกรรม ประกอบกับผลิตผลจากเกษตรกรรมขั้นปฐมภูมิไม่มีลักษณะอันตรายที่ควรนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้ จึงสมควรกำหนดให้ผลิตผลเกษตรกรรมของเกษตรกรรายย่อยที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศไทยได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้²⁶⁹ โดยกฎกระทรวงนี้ กำหนดให้ผลิตผลเกษตรกรรมของเกษตรกรที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศไทย แม้ผ่านกระบวนการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามบทนิยามคำว่า “สินค้า” ในมาตรา 4 คือ

(1) การสี ผัด หรือขัดขาว

²⁶⁸ David G. Owen . Products liability law second edition. P.326.

²⁶⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 74 ก หน้า 11

(2) การร่อนหรือล้างพีช หรือการคัดการแยกขนาดหรือคุณภาพ
ของพีช

- (3) การปอก ตัด บด ปั่น หรือย่อยสลาย
- (4) การกะเทาะเมล็ดหรือเปลือกเมล็ดพีช
- (5) การอบใบยาสูบให้แห้งหรือการรูดก้านใบยาสูบ
- (6) การล้าง ขำ แหะ แทะ หรือบดสั้วหรือส่วนหนึ่งส่วนใด

ของสั้ว

- (7) การกระทำอื่นใดที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

ประโยชน์ของกฎกระทรวงได้ให้ประโยชน์แก่เกษตรกรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทยโดยกำหนดค่านิยมของ “เกษตรกร” หมายความว่า เกษตรตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ แต่ไม่รวมถึงชุมชนสหกรณ์การเกษตร

ค. กระแสไฟฟ้า เป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันและเป็นสินค้าที่มีอันตรายต่อผู้บริโภคเป็นอย่างมาก โดยแต่เดิมนั้นความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากกระแสไฟฟ้าอยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้ครอบครองกระแสไฟฟ้าซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินอันตรายตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่ในการพิจารณาว่าผู้ใดจะเป็นผู้ต้องรับผิดชอบมาตรา 437 โดยความรับผิดชอบของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายกระแสไฟฟ้าจะรับผิดชอบพิจารณาตั้งแต่กระแสไฟฟ้าถูกส่งมาจากผู้ผลิตไปจนกระทั่งถึงเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้าหรือมิเตอร์ไฟฟ้า²⁷⁰ และจากเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้าเป็นต้นไปถือว่าพ้นจากการครอบครองของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายแล้วจึงไม่ต้องรับผิดชอบ²⁷¹ ดังนั้น หากเกิดเพลิงไหม้หรือกระแสไฟฟ้าก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นแล้ว ผู้ครอบครองกระแสไฟฟ้าจึงต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เมื่อให้คำนิยามคำว่า “สินค้า” หมายความว่ารวมถึงกระแสไฟฟ้าด้วย ดังนั้น แม้กระแสไฟฟ้าจะผ่านเครื่องวัดหน่วยการใช้ไฟฟ้าแล้วก็ตาม ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายยังต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัดต่อผู้ได้รับความเสียหายจากกระแสไฟฟ้าที่มีความบกพร่องนั้น

²⁷⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3734/2531

²⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1659/2513

กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ได้กำหนดให้กระแสไฟฟ้า (Electricity) อยู่ในความหมายของคำว่า “สินค้า” ด้วย

(2) “สินค้า” ที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้บังคับใช้กับสินค้าทุกประเภทเสมอไป ทั้งนี้หากอยู่นอกเหนือไปจากคำนิยามของคำว่า “สินค้า” ในมาตรา 4 ก็ไม่สามารถนำพระราชบัญญัตินี้ไปบังคับใช้ได้ สินค้าที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับ เช่น

ก. อสังหาริมทรัพย์ สินค้าใดก็ตามที่อยู่ในสภาพที่เป็น อสังหาริมทรัพย์ย่อมไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัตินี้ เนื่องจากมาตรา 4 ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “สังหาริมทรัพย์ทุกชนิด” ดังนั้น ที่ดิน บ้าน โรงเรือน หรือทรัพย์สินใดที่ติดตราตั้งอยู่กับที่ดินจึงถือว่าเป็นอสังหาริมทรัพย์ แต่หากมีการแยกวัสดุหรือชิ้นส่วนที่ติดกับตัวอสังหาริมทรัพย์ เช่น ลีที่นำมาทาในฝาบ้านมีสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ หรือฝาบ้านที่นำมาสร้างเป็นตัวบ้านมีความชำรุดบกพร่องไม่เหมาะสำหรับการนำมาสร้างเป็นบ้าน กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายย่อมต้องรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้²⁷²

เมื่อพิจารณาหลักกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ในหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ไม่นำมาใช้กับอสังหาริมทรัพย์ เช่นเดียวกันกับของประเทศไทย เนื่องจากสาเหตุเพราะเห็นว่าอสังหาริมทรัพย์นั้นต่างกับสินค้าสังหาริมทรัพย์ โดยอสังหาริมทรัพย์ เป็นสินค้าที่ไม่สามารถนำมาวางในระบบการ ตลาดได้เหมือนสังหาริมทรัพย์ แต่กฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ได้กำหนดให้หมายความรวมถึงสิ่งใดก็ตามที่ประกอบเข้ากับอสังหาริมทรัพย์ หรือประกอบเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ ให้ถือเป็นสินค้าด้วย ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดไว้ในหลักกฎหมายความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือ The Restatement (Third) of Torts ให้ถือว่า อสังหาริมทรัพย์ (Real property) อยู่ในความหมายของคำว่า สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ด้วย

ข. บริการ หมายถึง การปฏิบัติ รับใช้ ให้ความสะดวกต่างๆ²⁷³ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามความหมายของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ดังนั้น ผู้ให้บริการ เช่น การให้บริการด้านคำปรึกษาของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย แพทย์ การตลาด หรือการขนส่งสินค้า จึงไม่ตกอยู่ภายใต้ความรับผิดตามกฎหมาย

²⁷² พงษ์เดช วานิชกิตติกูล คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 หน้า 11

²⁷³ ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 คืบค้นวันที่ 3 ธันวาคม 2554 จาก เว็บไซต์ <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp>.

นี้ ผู้ได้รับความเสียหายจากการบริการต้องไปดำเนินการฟ้องร้องตามหลักของสัญญาหรือละเมิดเท่านั้น เช่นเดียวกันกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา The Restatement (Third) of Torts: Product Liability ได้บัญญัติกันอย่างชัดเจนให้การบริการ (Services) แม้ในขณะที่ให้บริการจะเป็นเพื่อประโยชน์ทางการค้าก็ตามไม่ถือว่าเป็นสินค้าในความหมายของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ส่วน EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป ไม่ได้บัญญัติให้สินค้า (Product) หมายความว่ารวมถึงการบริการ (Services) แต่อย่างใด

ค. ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ คือ ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่ผลผลิตของมนุษย์แต่เกิดจากธรรมชาติ เช่น น้ำมันดิบ รัตนชาติ²⁷⁴ เห็ดป่า หรือผลไม้ป่า เป็นต้น ซึ่งตามความหมายในมาตรา 4 นิยามคำว่า “สินค้า” ไม่มีความหมายรวมไปถึงผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติด้วย และเมื่อพิจารณาถึงนิยามคำว่า “ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม” แล้ว กฎหมายได้ระบุอย่างชัดเจนว่าผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมไม่รวมถึงผลผลิตที่เกิดจากธรรมชาติแต่อย่างใด แต่ถ้ามุขย่นำผลผลิตจากธรรมชาติไปผลิตตามความหมายคำนิยามของคำว่า “ผลิต” ในมาตรา 4 คือ ทำ ผสม ประสาน ประกอบ ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป ดัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แซ่เยือกแข็ง หรือฉายรังสี รวมถึงการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน เช่น นำน้ำมันดิบไปกลั่นเป็นน้ำมันเบนซิน หรือนำผลไม้ป่าไปทำการแปรสภาพเป็นอาหารกระป๋อง ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากธรรมชาตินั้น ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ง. สินค้าที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมายกระทรวงตามคำนิยามในมาตรา 4 บัญญัติให้รัฐบาลออกกฎกระทรวงยกเว้นสินค้าบางประเภทไม่ให้ตกอยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2554 รัฐบาลได้ออกกฎกระทรวงยกเว้นสินค้าเพียง 2 ฉบับ กล่าวคือ

ฉบับที่ 1 กฎกระทรวงกำหนดให้ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรมเป็นสินค้าที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2553 ซึ่งได้อธิบายไว้ในตอนต้นแล้ว

ฉบับที่ 2 กฎกระทรวงกำหนดยาและเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ผลิตเพื่อนำมาใช้กับผู้ป่วยหรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษาหรือได้

²⁷⁴ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 120

ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษาเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2554²⁷⁵ ซึ่งเหตุผลที่ออกกฎกระทรวงยกเว้น คือ เนื่องจากผู้ให้บริการสาธารณสุขจำเป็นต้องผลิตยาหรือเครื่องมือแพทย์สำหรับการให้บริการสาธารณสุขเพื่อให้ความเหมาะสมกับผู้ป่วยหรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษา หรือได้ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษานั้น โดยไม่ได้ผลิตในลักษณะเดียวกันเพื่อขายแก่บุคคลทั่วไป ตามที่กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมุ่งประสงค์ที่จะบังคับ ประกอบกับการให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขมีกฎหมายเฉพาะบังคับอยู่แล้ว สมควรกำหนดให้ยาและเครื่องมือแพทย์ดังกล่าวเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งยาและเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ผลิตเพื่อนำมาใช้เฉพาะกับการบำบัดรักษาผู้ป่วยเฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษาหรือได้ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษานั้นแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้ผลิตในลักษณะเดียวกันเพื่อขายแก่บุคคลทั่วไปเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามบทนิยามคำว่า “สินค้า” ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ส่วนผู้ผลิตที่เป็นบุคคลอื่นที่ผลิตยาหรือเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้นำมาใช้ในการผลิตยาหรือเครื่องมือแพทย์ยังคงเป็นสินค้าตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

4) สาเหตุแห่งความไม่ปลอดภัยของสินค้า

ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ให้คำนิยามของคำว่า สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายความว่า “สินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูก ต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งาน และการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” จากคำนิยามดังกล่าวเห็นได้ว่า ต้นเหตุแห่งความเสียหายในความไม่ปลอดภัยของสินค้า แบ่งได้เป็น 3 กรณี คือ

(1) เกิดจากความบกพร่องในการออกแบบ ถือว่าเป็นกระบวนการเริ่มแรกของการผลิตสินค้าของผู้ผลิตโดยมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการคิดค้นสินค้าใหม่ ออกแบบการทำงาน รูปร่าง ลักษณะการทำงาน คำแนะนำในการใช้งาน รวมกระทั่งจนถึงกระบวนการผลิตสินค้านั้น

²⁷⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนที่ 6 ก

(2) ความไม่ปลอดภัยจากการผลิต

(3) ความไม่ปลอดภัยจากการให้คำแนะนำหรือคำเตือนไม่เพียงพอ

สำหรับแนวทางพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า มาตรา 4 กำหนดเป็นแนวทางพิจารณาถึงความเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้²⁷⁶ ซึ่งจะอธิบายอย่างละเอียดในบทที่ 3

5) ผู้มีอำนาจฟ้องคดี

ผู้มีอำนาจในการฟ้องคดี นอกจากที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เช่น ผู้เสียหายที่แท้จริงหรือทายาทของผู้เสียหายแล้ว ผู้กฎหมายให้อำนาจในการฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายอีกผู้หนึ่ง คือ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคม และมูลนิธิ ซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายได้ โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและการดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม²⁷⁷ ซึ่งผู้ฟ้องคดีแทนผู้เสียหายนั้นจะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดชอบในค่าธรรมเนียมในชั้นที่สุด²⁷⁸

6) หน้าที่นำสืบของผู้เสียหายและข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ประกอบการ

ผู้เสียหายในคดีเรียกร้องค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 6 บัญญัติให้ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด²⁷⁹

สำหรับผู้ประกอบการซึ่งต้องด้วยบทสันนิษฐานของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ให้รับผิดชอบโดยเด็ดขาดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แม้จะไม่จงใจหรือประมาทก็ตาม ทำให้ภาระในการพิสูจน์ถึงความบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าตกอยู่กับฝ่ายผู้ประกอบการ แต่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

²⁷⁶ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4

²⁷⁷ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 10

²⁷⁸ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา

²⁷⁹ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 6

ได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการยกข้อต่อสู้หรือข้ออ้างเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายต่อผู้เสียหายเช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป โดยมาตรา 7 บัญญัติให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่า

- (1) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่

ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีการเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้ อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว²⁸⁰

ตามมาตรา 7 ที่ได้กำหนดหลักพิสูจน์เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ประกอบการดังกล่าวนั้น ในกรณีของผู้ประกอบการที่ไม่ใช่ผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง เพราะกรณีของผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง มาตรา 8 ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะกล่าวคือ ผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบของผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิต ทั้งผู้ผลิตไม่ได้คาดเห็นและไม่ควรจะได้คาดเห็นถึงความไม่ปลอดภัย²⁸¹ นอกจากนี้ กรณีของผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าหากพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบหรือการประกอบหรือการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิตสินค้านั้น²⁸² ผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าก็ไม่ต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด

สำหรับข้อตกลงระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบการที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหาย และประกาศหรือคำแจ้งความของผู้ประกอบการเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบไม่ได้²⁸³ ซึ่งหากมีข้อตกลงเช่นนี้แล้ว ถือว่าข้อตกลงดังกล่าวขัดต่อพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถือว่าตกเป็นโมฆะหรือถือว่าไม่มีข้อตกลงเช่นนี้เลย

²⁸⁰ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 7

²⁸¹ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

มาตรา 8

²⁸² พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา

8 วรรคสอง

²⁸³ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 9

7) อายุความฟ้องคดี

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายพิเศษที่กำหนดอายุความแตกต่างจากอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยกำหนดอายุความไว้ดังต่อไปนี้

(1) ความเสียหายที่รับรู้ได้ทันที จะต้องนำคดีมาฟ้องต่อศาลภายในกำหนดเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการนั้นต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อภายในกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น²⁸⁴ หากพ้นกำหนดระยะเวลานี้ไปถือว่าสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายเป็นอันขาดอายุความ

(2) ความเสียหายที่ยังไม่อาจจะรับรู้ได้ทันที เป็นกรณีความเสียหายที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการแสดงผลเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารสะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายใน 3 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกิน 10 นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย²⁸⁵

(3) การฟ้องคดีภายหลังการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหาย เป็นกรณีของอายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบการและผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา²⁸⁶ ดังนั้น หากพ้นการเจรจาไม่เป็นผลจนกระทั่งล่วงเลยอายุความตามมาตรา 12 ไปแล้วก็ตาม ผู้เสียหายมีสิทธินำคดีที่ได้มีการเจรจามาฟ้องคดีต่อศาลได้ไม่ถือว่าขาดอายุความ

8) การพิจารณาคดีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

การฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ถือเป็นคดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 คำนิยามของคำว่า “คดีผู้บริโภค” ใน (2) กรณีคดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย รวมถึงคดีที่เกี่ยวข้องกันกับคดีตาม (2) ด้วย ดังนั้น จึงต้อง

²⁸⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 12 วรรคแรก

²⁸⁵ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 12 วรรคสอง

²⁸⁶ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 13

เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคม พ.ศ. 2551 เป็นหลัก เว้นแต่ กรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม²⁸⁷

สำหรับการฟ้องคดีที่ผู้เสียหายเป็นผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องฟ้องเป็นคดีผู้บริโภค โดยเสนอต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว²⁸⁸ และการยื่นคำฟ้องตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ในคดีผู้บริโภคซึ่งดำเนินการโดยผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุด²⁸⁹ แต่ถ้าปรากฏแก่ศาลว่าผู้บริโภคนำคดีมาฟ้องโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เรียกร้องค่าเสียหายเกินสมควร ประพฤติตนไม่เรียบร้อย ดำเนินกระบวนการพิจารณาอันมีลักษณะเป็นการประวิงคดีหรือไม่จำเป็น หรือมีพฤติการณ์อื่นที่ศาลเห็นสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลนั้นชำระค่าฤชาธรรมเนียมที่ได้รับการยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้ หากไม่ปฏิบัติตาม ให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความได้²⁹⁰

²⁸⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 7

²⁸⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 17

²⁸⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคแรก

²⁹⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคสอง